Waterketenplan 2021-2025

Ambities voor een water- en klimaatbestendig Noord Limburg

Sweco
De Holle Bilt 22
3732 HM De Bilt
Postbus 203
3730 AE De Bilt

T +31 88 811 66 00
www.sweco.nl

Sweco Nederland B.V.
De Bilt
Handelsregister 30129769
Statutair gevestigd te De Bilt

Karst Jan van Esch
Senioradviseur riolering en stedelijk water
T +31 88 811 59 21
M +31 6 22 46 63 61

Revisiebeheer

Revisie	Datum	Status	Belangrijkste wijzigingen
C1a	1-7-2020	Concept	Eerste concept
C2	18-9-20209	Concept	Aanvullingen, verwerken opmerkingen
C3	13-11-2020	Concept	Verwerken opmerkingen, uitvoeringsprogramma
C4	9-12-2020	Concept	Verwerken opmerkingen en aanvullingen
C5		Concept	Verwerken opmerkingen en aanvulling projectgroep, H5 en bijlagen
D1	18-1-2021	Definitief concept	Uitvoeringsprogramma definitief

Verantwoording

Titel	Waterketenplan 2021-2025
Subtitel	Ambities voor een water- en klimaatbestendig Noord Limburg
	Ambities voor een water- en klimaatbestendig Noord Limburg
Projectnummer	369723
Referentienummer	WPN Waterketenplan D2 20210129.docx
Revisie	D2
Datum	29-01-2021
Auteur	Karst Jan van Esch, Renske ter Horst, Gert Dekker (Ambient)
E-mailadres	karstjan.vanesch@sweco.nl
Gecontroleerd door	Projectgroep
Paraaf gecontroleerd	
Goedgekeurd door	Elwin Leusink
Paraaf goedgekeurd	

Inhoudsopgave

1 Inleiding 6
1.1 Waterketen en doel waterketenplan 6
1.2 Samenwerkende partijen 6
1.3 Proces 7
1.4 De positie van het waterketenplan 7
1.5 Leeswijzer 8
2 Terugblik 10
2.1 Terugkijken op het proces en de samenwerking 10
2.2 Terugkijken op de inhoud 10
2.3 Punten voor verbetering in het proces 13
3 Trends en ontwikkelingen 14
3.1 Klimaatverandering 15
3.2 Technologische ontwikkelingen 16
3.3 Sociaaleconomische ontwikkeling 17
3.4 Ruimtelijke ontwikkelingen 17
3.5 Actief burgerschap en samenhangend optreden overheid. 18
3.6 Nieuwe stoffen in het afvalwater 19
4 Onze zorgplichten 20
4.1 Inleiding 20
4.2 Nationaal beleid 20
4.3 Omgevingswet 21
4.4 Wettelijke zorgplichten gemeente 21
4.5 Wettelijke zorgplichten waterschap (en waterschapsbedrijf) 21
4.6 Zorgplicht drinkwater 22
4.7 Zorgplicht stedelijk afvalwater 23
4.8 Zorgplicht hemelwater 25
4.9 Zorgplicht grondwater 27
5 Onze prioriteiten voor 2021-2025 29
5.1 Algemeen 29
5.2 Beschrijving op hoofdlijn 29
5.3 Waterkwaliteit 30
5.4 Aanpassen aan klimaatverandering (klimaatadaptatie) 31
5.5 Doorwerking in kerninstrumenten van de Omgevingswet 36
5.6 Versterken capaciteit en verminderen kwetsbaarheid 36
5.7 Verhogen kwaliteit dienstverlening en uitvoering tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten. 37

6 Uitvoeringsprogramma 38
6.1 Ambities, focuspunten en acties 38
6.2 Beschrijving acties 40
6.3 Planning 46
7 Samenwerken 48
7.1 Doel samenwerking 48
7.2 Werkwijze en spelregels 48

Bijlage 1 Proces Waterketenplan
Bijlage 2 Brede Doelenboom
Bijlage 3 Groslijst acties en maatregelen
Bijlage 4 Beleidskaders en wetgeving
Bijlage 5 Omgevingsplan en bruidsschat

1 Inleiding

1.1 Waterketen en doel waterketenplan

De waterketen bestaat uit alle schakels die nodig zijn om water te winnen en uiteindelijk na gebruik weer te lozen. Drinkwaterbedrijven zorgen voor de waterwinning en drinkwaterdistributie. Burgers en bedrijven gebruiken het water, gemeenten zamelen het gebruikte drinkwater in (stedelijk afvalwater) en transporteren dat naar een overnamepunt. Ook zamelen ze overtollig afvloeiend hemelwater in, verwerken dat en treffen grondwatermaatregelen als dat nodig is. Waterschappen organiseren de zuivering van het stedelijke afvalwater in rioolwaterzuiveringsinstallaties en beheren het oppervlaktewater. Daarnaast beheren Provincie en waterschap ieder voor hun deel het grondwater.

Het voorliggende waterketenplan geeft aan wat wij als gemeenten van Waterpanel Noord, Waterschap Limburg (WL), Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) en Waterleidingmaatschappij Limburg (WML) willen bereiken met de waterketen en hoe we dat de komende jaren gaan doen. We geven hiermee samen richting aan onze gezamenlijke opgaven. De relaties met het watersysteem, de drinkwatervoorziening en de ruimtelijke ordening waar vele raakvlakken mee zijn, zijn daarbij belangrijk. Daarom doen we dit samen! We geven invulling aan de toekomst van duurzaam stedelijk waterbeheer en organiseren gezamenlijk de uitvoering. We werken samen voor een hogere kwaliteit en klantgerichtheid en lagere kwetsbaarheid en kosten.

1.2 Samenwerkende partijen

Waterpanel Noord is ontstaan om invulling te geven aan de oproep tot verdergaande samenwerking uit het Bestuursakkoord Water 2011.

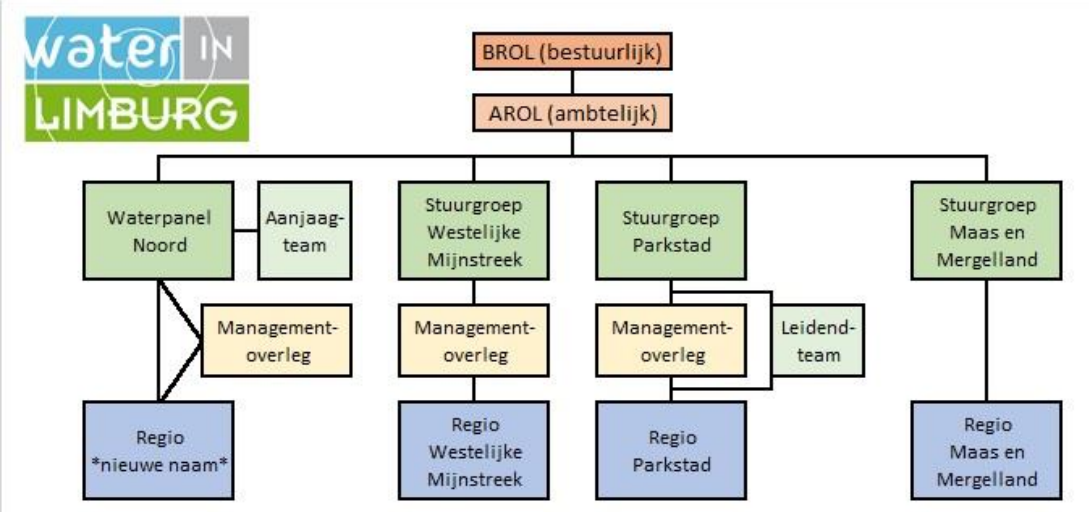

Figuur 1-1: Plaats Waterpanel Noord in Limburg

Waterpanels Limburg (Waterketen Limburg) is een samenwerkingsinitiatief van gemeenten, Provincie, Waterschap Limburg, Waterschapbedrijf Limburg en Waterleidingmaatschappij Limburg en bestaat uit de regio's Maas en Mergelland, Westelijke Mijnstreek, Parkstad, Limburgse Peelen en Venlo-Venray. De regio's Limburgse Pelen en Venlo-Venray werken met ingang van 1 januari 2018 ambtelijk en bestuurlijk samen binnen Waterpanel Noord. Een gedragen en goed werkend samenwerkingsverband. Besluitvorming vindt plaats door de gezamenlijke vergadering van Waterpanel Noord.

In Waterpanel Noord werken de volgende partijen samen:
Gemeente Beesel
Gemeente Bergen
Gemeente Echt-Susteren
Gemeente Gennep
Gemeente Horst aan de Maas
Gemeente Leudal
Gemeente Maasgouw
Gemeente Mook en Middelaar
Gemeente Nederweert
Gemeente Peel en Maas
Gemeente Roerdalen
Gemeente Roermond
Gemeente Venlo
Gemeente Venray
Gemeente Weert
Waterleidingmaatschappij Limburg
Waterschap Limburg
Waterschapsbedrijf Limburg.

Figuur 1-2: Logo's deelnemers Waterpanel Noord

1.3 Proces

In 2020 hebben we gezamenlijk dit Waterketenplan opgesteld. Het is een ambitiedocument met bijbehorende beleidsuitgangspunten en uitvoeringsprogramma op het gebied van duurzaam stedelijk waterbeheer in relatie met watersysteem, drinkwatervoorziening en ruimtelijke ordening voor de komende periode van vijf jaar.

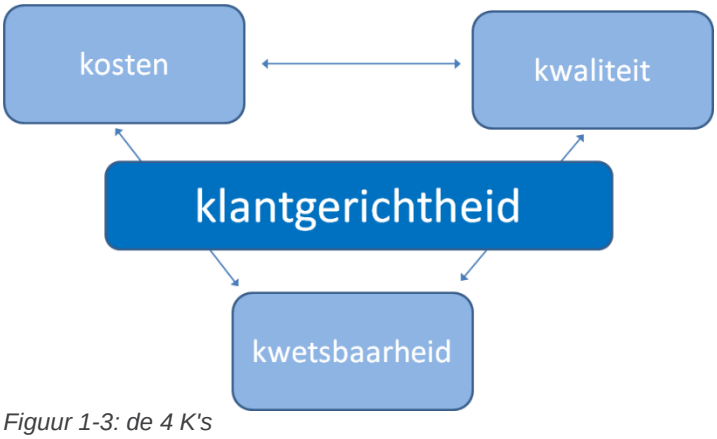

Figuur 1-3: de 4 K's

Kern van dit Waterketenplan zijn vier K's: de drie K's van het Bestuursakkoord Water van 2011 (kostenbesparing, kwaliteitsverhoging en kwetsbaarheidsvermindering) aangevuld met klantgerichtheid, dat we in Waterpanel Noord hoog in het vaandel hebben staan

We hebben in 2020 onze richting bepaald met werksessies, rekening houdend met bestaande en in ontwikkeling zijnde beleidsdocumenten van bijvoorbeeld WL/WBL, WML, Provincie.
Eerst fysiek, vanaf maart 2020 op afstand in verband met de COVID-19-maatregelen. In projectgroepoverleggen en overleggen met alle deelnemers hebben we de inhoud en de teksten aangescherpt. Het resultaat is vastgelegd in dit Waterketenplan Waterpanel Noord.

1.4 De positie van het waterketenplan

Zoals gezegd bevat dit plan het overkoepelende beleidskader voor de waterketen in onze regio. In een parallel spoor zijn eind 2020 - begin 2021 de regionale en lokale uitvoeringsagenda's voor klimaatadaptatie opgesteld. Daarnaast leggen veel gemeenten aansluitend op dit Waterketenplan hun lokale invulling vast in een nieuw gemeentelijk

rioleringsplan/programma. Ook WL en WML verwerken de afspraken uit dit Waterketenplan in hun eigen plannen en programma's.

Het waterketenplan bouwt voort op de uitgangspunten die we in Limburg hebben vastgesteld in de Visie op samenwerken in de Waterketen (november 2015) met als titel "Waardevol Groeien".

Kenmerkende waarden hierin zijn:
- Water is essentieel;
- Water is grenzeloos;
- Water is onderdeel van de omgeving;
- Water blijft betaalbaar;
- Kennis laten stromen;
- Kennis organiseren;
- Haalbare stappen.

Samengevat is de VISIE:
"Wij, de Limburgse partners in de waterketen
- Benutten de waarde van afvalwater en gaan duurzaam om met water in de leefomgeving en koesteren het drinkwater;
- Leggen de relatie tussen waterketen, ruimtelijke inrichting en watersysteem en zorgen samen voor een goede borging van waterkwaliteit- en waterkwantiteitsaspecten in boven- en ondergrondse ruimtelijke plannen;
- Ontwikkelen de benodigde kennis en vaardigheden om het waterbeheer verder te professionaliseren en doelmatig in te vullen;
- Kiezen voor haalbare ontwikkelstappen met meerwaarde voor de betrokken deelnemers;
- Gaan steeds meer gezamenlijk beheren om de kwetsbaarheid te verminderen, specialisatie mogelijk te maken en de innovatiekracht te versterken;
- Richten ons op het effectief bundelen van kennis en operationele capaciteit, maar geven ruimte aan de eigen afwegingen over deelname aan operationele samenwerking in uitvoeringsorganisaties;
- Blijven ieder voor zich verantwoordelijk voor de eigen zorgtaken, maar stellen gezamenlijk het maatschappelijk belang centraal."

Deze uitgangspunten gelden nog steeds en zijn ook de basis voor dit Waterketenplan. In dit plan werken we deze uitgangspunten verder uit tot doelen en concrete acties. Daarmee vormt dit waterketenplan het regionale programma voor de waterketen in Waterpanel Noord.

1.5 Leeswijzer

We beginnen in hoofdstuk twee met een terugblik op de afgelopen periode, om een gezamenlijk vertrekpunt te creëren. In hoofdstuk drie kijken we naar trends en ontwikkelingen, die bepalen voor een groot deel onze toekomst. Hoofdstuk vier gaat in op de zorgplichten van gemeenten, waterschap en drinkwaterbedrijf. Het is het kader voor

onze watertaken. Wet- en regelgeving en beleidskaders zijn op een rij gezet en opgenomen in de bijlagen.

We hebben ons uitgesproken over onze ambities, doelen en visie, dat hebben we opgeschreven in hoofdstuk vijf. Hoofdstuk zes gaat in op de focuspunten van dit Waterketenplan voor de komende periode, waaronder klimaatadaptatie.
Hoe we de komende jaren met elkaar willen samenwerken, staat in hoofdstuk zeven. Tot slot staat in hoofdstuk acht ons gezamenlijke uitvoeringsprogramma.

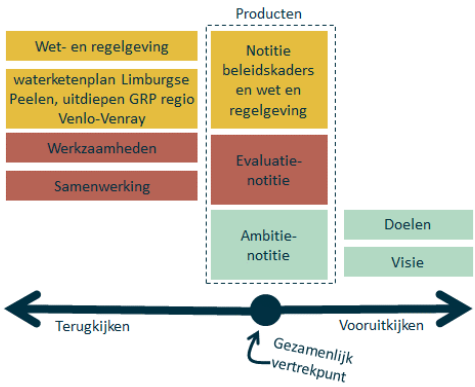

Figuur 1-4: vertrekpunt

2 Terugblik

Waterpanel Noord bestond voor 2018 uit twee aparte werkregio's: Limburgse Peelen en Venlo-Venray. De basis van de samenwerking was het convenant Waterpanel Noord (2010 met een actualisatie in 2016). In een workshop met betrokken watermedewerkers vanuit de verschillende partijen, is teruggeblikt op de afgelopen periode. In Limburgse Peelen is in 2016 een "Waterketenplan" opgesteld en in de regio Venlo-Venray in 2013 een rapportage "uitdiepen GRP".

De samenwerking wordt positief gevonden: het geeft energie om met elkaar over waterzaken na te denken. We zijn trots op wat er al is bereikt: we weten elkaar te vinden, we hebben Waterklaar succesvol opgezet, maken samen plannen en werken samen waar dat kan. We zijn als regio samen bezig met de uitvoeringsagenda voor klimaatadaptatie. We hebben met elkaar succesvol en hard gewerkt aan de drie K's van het bestuursakkoord water van 2011.

2.1 Terugkijken op het proces en de samenwerking

Wat goed ging was dat er voldoende bijeenkomsten waren met een goede opkomst. De sfeer in de groep was en is goed. Dat geeft een basis van waaruit kan worden uitgebouwd. We hebben elkaar beter leren kennen en weten elkaar goed te vinden. Er is meer aandacht voor de hele keten in haar samenhang. Het bij anderen in de keuken kunnen kijken zorgt voor herkenning en begrip. Dat betekent uiteindelijk meer effectiviteit en efficientie.

Wat beter kan is dat dat de samenwerking nu te sectoraal is ingestoken. We kunnen meer verbinding maken met andere vakgebieden. Daarnaast kunnen bijeenkomsten meer diepgang krijgen met een lager tempo. Dat kan door bijvoorbeeld de agenda minder vol te maken.

Er zijn te veel ambities zonder prioritering, daardoor blijft veel liggen. Plannen zijn ingehaald door ontwikkelingen zoals het Deltaprogramma, regionale visies, het waterbeheer-programma en het provinciaal water programma. We zijn daar onvoldoende bij aangehaakt. Er kan meer worden ingezet op structurele samenwerking. De bijeenkomsten geven veel energie, maar daarna regeert vaak weer de waan van de dag door te krappe personele capaciteit. Ook daardoor blijven taken liggen.

De rol van de provincie Limburg binnen de Waterketen Limburg en daarmede ook binnen Waterpanel Noord is diffuus en tamelijk onzichtbaar en dat wordt door de partners binnen Waterpanel Noord als een gemis ervaren.

2.2 Terugkijken op de inhoud

Ondanks de kanttekeningen hierboven heeft de samenwerking zeker resultaat gehad. We hebben gezamenlijke projecten uitgevoerd zoals de communicatie richting inwoners en bedrijven met Waterklaar, gezamenlijke plannen en onderzoeken waaronder de DPRA-stresstest light. Dit heeft zeker bijgedragen aan de bestuurlijke afspraken uit 2015 (Waardevol Groeien).

De voornemens uit de regionale plannen zijn doorvertaald naar de lokale GRP'n. In de werkregio's lijken die sterk op elkaar wat de uitwisseling en communicatie makkelijker maakt.

Er zijn zeker successen geboekt! Een aantal acties is weliswaar gestopt, maar andere acties zijn in uitvoering, zij het soms met vertraging. De gemeenten Bergen, Echt Susteren,

Peel en Maas, Roermond en Weert gaan gezamenlijk met het WBL de stap zetten naar een gezamenlijke hoofdpost (gemalen) en een onderhoudsmanagement systeem (OMS). Ook het gezamenlijk aanbesteden gebeurt in wisselende coalities. Waterklaar en de stimuleringsregelingen zijn een succesverhaal in een continu proces. We hebben samen de ”bouwstenen water en klimaat voor omgevingsvisies” opgesteld. We hebben samen regionale stresstesten opgesteld, waarmee we inzicht hebben in waar wateroverlast, hittestress en droogte optreedt. We hebben publiekscampagnes gevoerd om het afkoppelen van hemelwater te stimuleren. En ook het samen opstellen van dit Waterketenplan helpt ons verder op weg naar meer gezamenlijkheid. In navolgend schema, waarin we als regio de resultaten bijhouden, zijn de inhoudelijke resultaten weergegeven

ambient

water IN LIMBURG
waterpanel noord

SWECO

Groeimodel: Visie waardevol groeien = 4 k's*

* Kosten, Kwaliteit, Kwetsbaarheid en Klantgerichtheid

	> 2024	(virtueel) Waterhuis???																					
		?		integraal rekenmodel ?								?		?		?							
Planning	2023																						
	2022				4803															4901			
	2021				4803	Evalueren meetplan		Uitvoering optimalisaties		Uitvoering maatregelen	4802	Invoering omgevingswet	4801							4901			
	2020	Data op orde brengen ???		Uitvoeren grondwatermeetnet	4803	Uitvoering meetplan		- Uitvoeren Dynamisch BRP - Verkennen optimalisaties	4604	- Uitvoering geven aan DPRA weten-willen-werken (borgen via lijn beleid, omgevingswet) - Uitvoeren risicodialoog	4802	Procesvoorstel: - Evaluatie GRP'en - Opstellen gezamenlijk beleidsplan water (en klimaat?) - Opstellen programma water (en klimaat?) - Opstellen programma per gemeente (oude GRP) - Opstellen uitgangspunten voor omgevingsplannen -	4601 4801	Invoeren gezamenlijke hoopfdpost en oms		Gezamenlijk aanbesteden van beheer en onderhoud aan rioleringen		Uitvoeren subsidieregeling + structurele gebiedsgerichte samenwerking (waterschap-gemeenten) via Waterklaar	4200 4210 4901		
	2019	Implementeren woordenboek en borgen van revisie gegevens	4903	Uitrollen grondwatermeetnet	4806 4603	Uitvoering meetplan	4904	Dynamishc BRP voorbereiden, op orde brengen data en opstellen dynamisch rekenmodel	4604 4804	- Uitvoering geven aan DPRA weten-willen-werken (borgen via lijn beleid, omgevingswet) - Uitvoeren risicodialoog - Opstellen maatregelenprogramma (klimaat)	4602 4802		4607	Opstellen businesscase individuele organisatie en contractvoorbereiding hoofdpost en oms	4902			Uitvoeren subsidieregeling + structurele gebiedsgerichte samenwerking (waterschap-gemeenten) via Waterklaar	4200 4210 4901	Invoeren Limburg brede denktank ??	4606
Projecten		Verdiepingsslag databeheer		Grondwatermeetnet		Meetplan Noord		Opstellen gezamenlijke OAS en BRP		Uitvoeren stresstest, klimaatadaptatie		Beleid		Gemalenbeheer		Beheer en onderhoud		Communicatie		Denktank (innovaties)			
		Meten, data en rekenen														Quick wins							
Fundering samenwerking	< 2018	Convenant "Samenwerken in de afvalwaterketen Noord - Limburg"																					
		Inventarisatie databeheer		Inventarisatie grondwatermeetnet		Uitgangspunten-notitie meetplan, Radar neerslagregistratie		Uniforme rekenmetohde hydraulische berekeningen		Stresstest light uitgevoerd		Uitdiepen GRP'en regio VV, Opstellen hemelwaterverorde-ning regio LP, Waterketenplan en 8 GRP'en regio LP, Maatregelen overstorten, wateradvisering, Bouwstenen omgevingswet opgeleverd		onderzoeksrapport opgeleverd		Relining , Beheer en onderhoud infiltratievoorziening en, inkoop reinigen kolken + reiniging en inspectie riolen		Communicatieplan, Publiekcompagnes		Bedrijfsvoerings-plan rioolgemalen	

Randvoorwaarden
Uniformering
Werkafspraken m.b.t. samenwerken: planning, één programma managers?, resultaten delen, regio overleg op 1 dag?
Vertrouwen en "loslaten"
Geld en uren (UVP)
Passend schaalniveau

in uitvoering
afgerond, niet geimplementeerd
gestopt en niet uitgevoerd
uitgevoerd, afgerond en geimplementeerd
Loopt, continu proces

Denktank =
Moet innovaties mogelijk maken, beheer en aanjagen.
Verbindingen leggen tussen verschillende organisaties en onderwerpen die met innovaties te maken hebben
Vraagbaak voor alle organisaties
Aansturen / onderzoeken van innovaties en hoe deze toe te passen?
Contacten met kennisinstituten en scholen onderhouden

2.3 Punten voor verbetering in het proces

Vaker evalueren, terugkijken op behaald resultaat en dat ook vieren stimuleert en zorgt dat iedereen aangehaakt blijft. Daarbij moet er meer balans komen in de input: een bredere deelname aan de samenwerkingsprojecten. Door te focussen op een selectie van ambities, helder te prioriteren en de efficiëntie te verhogen, wordt de samenwerking slagvaardiger. De vergaderstructuur kan worden verbeterd: de overleggen kunnen beter worden voorbereid met minder agendapunten en meer ruimte voor discussie en verdieping. Dat leidt tot betere betrokkenheid van iedereen.

Onze ambitie met het Waterketenplan 2021 is om onderscheid te maken in ambities die voor iedereen gelden en die voor een deel gelden en waar de ogen voor open blijven maar waar niet actief aan wordt getrokken. Wisselende coalities moeten mogelijk blijven. We hebben aandacht voor de haalbaarheid en meetbaarheid van de ambities en prioriteren ze. Daardoor zal de uitvoerbaarheid groter worden met nog betere kansen op succes!

Een meer pro actievere houding en rol van de provincie Limburg binnen Waterketen Limburg en de afzonderlijke regio’s is wenselijk en verdient aanbeveling.

3 Trends en ontwikkelingen

Mondiaal, nationaal en regionaal zijn er trends en ontwikkelingen te onderscheiden die van invloed kunnen zijn op de uitvoering van de beheertaken in de waterketen en het (stedelijk) waterbeheer. In onderstaande figuur zijn deze trends en ontwikkelingen geïllustreerd.
De volgende paragrafen gaan in op deze trends en ontwikkelingen. Overigens zullen zich niet al deze trends en ontwikkelingen in dezelfde mate in onze regio voordoen. Vervolgens gaat het waterketenplan, in de volgende hoofdstukken, in op de maatschappelijke opgaven voor de waterketen en het watersysteem die hieruit voortkomen en de wijze waarop wij kunnen anticiperen op deze trends en ontwikkelingen in de komende planperiode.

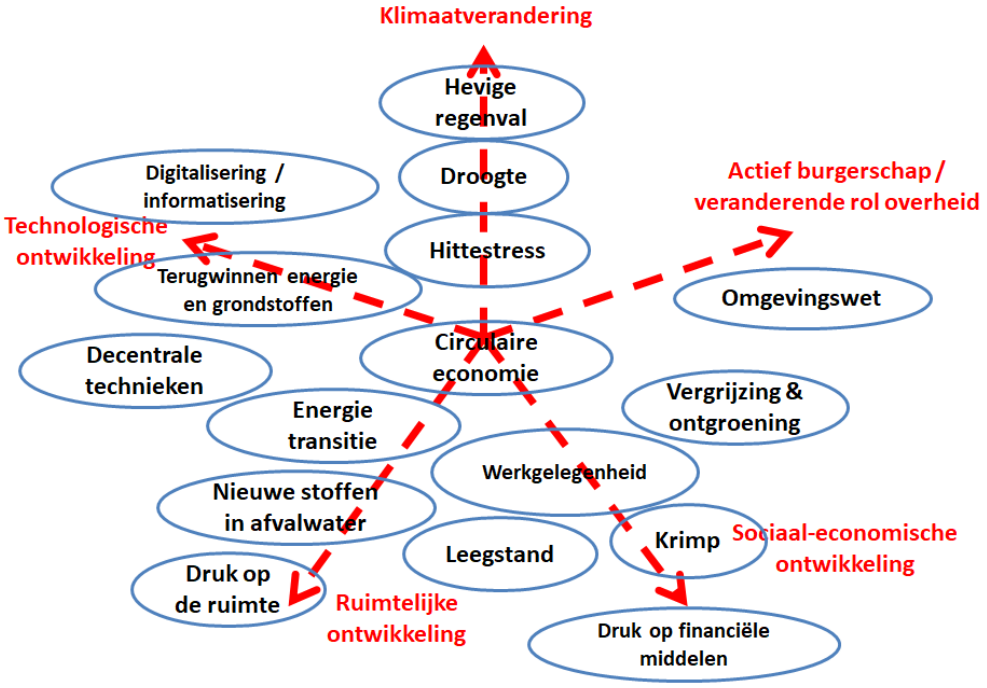

Figuur 3-1: Trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op de waterketen.

De opgaven en uitdagingen waar wij voor aan de lat staan zijn groot. Denk hierbij aan een aanpak voor hitte, droogte, wateroverlast, waterkwaliteit, biodiversiteit, stikstofaanpak, energietransitie etc.. Daarnaast staat zowel de ruimte als de betaalbaarheid onder druk. Deze grote opgaven vragen om een geïntegreerde gebiedsgerichte aanpak. Waar we werken als één overheid samen. In deze gebiedsgerichte aanpakken werkt men aan doelstapelingen waar men zoveel mogelijk doelen probeert te halen door verschillende uitdagingen aan elkaar te koppelen. Als Waterpanel Noord moeten we hier kennis en ervaring in gaan op doen en kennis met elkaar uitwisselen. Nationale Omgevingsvisie (NOVI) gebied de Peel is een traject in onze regio waar men ervaring gaat op doen met doelstapeling.

3.1 Klimaatverandering

Als gevolg van klimaatverandering zullen het aantal en de intensiteit (pieken) van extreme buien toenemen (KNMI, 2016[1]). Deze hevige buien zullen de afvoercapaciteit van het rioleringsstelsel overstijgen. Dit zorgt voor meer/vaker water op straat en voor grotere overstorten van het riool op het oppervlaktewater. Daarnaast kan er wateroverlast optreden in het gebied doordat sloten en beken het water niet snel genoeg af kunnen voeren. Verder zullen toenemende perioden van hitte en droogte gevolgen hebben voor de kwaliteit van de leefomgeving. Hitte kan leiden tot gezondheidsklachten bij met name kwetsbare groepen, zoals zieken en ouderen. Daarnaast zorgt langdurige warmte o.a. voor opwarming van het oppervlaktewater, wat leidt tot meer waterplanten en algengroei en een verlaging van het zuurstofgehalte in de watergangen en daarmee een verlaging van de aquatische biodiversiteit (en een potentiële toename van toxische bacteriën met watervergiftiging tot gevolg). Aan de andere kant biedt een warmer klimaat ook kansen voor bijvoorbeeld de recreatie, hogere opbrengsten van de landbouw en het telen van andere gewassen.

Droogte heeft grote invloed op de natuur en de landbouw, maar ook op binnenstedelijke vegetatie, infrastructuur en bebouwing. Daarnaast beinvloedt het de beschikbaarheid van grondwater als bron voor de drinkwaterproductie.

De uitdaging is om de bebouwde omgeving en het buitengebied zodanig in te richten dat de negatieve gevolgen van de effecten van klimaatverandering beperkt blijven. Dit moeten we zoveel mogelijk vanaf de beginfase van ontwikkelingen meenemen. Het vergroten van het waterbergend en infiltrerend vermogen van de bebouwde kom en in lager gelegen gebieden/beekdalen in het landelijk gebied via robuuste groene en blauwe netwerken speelt hierbij een belangrijke rol. Hierbij gaat het niet alleen om de openbare ruimte, maar ook om particulier terrein. Er is al decennialang een een trend waarneembaar van het verharden van tuinen (onderhoudsvrij) en de openbare ruimte door een toenemende druk op de ruimte. Daarom zullen de effecten van klimaatverandering in de vorm van toename in het optreden van intensieve buien, hoge temperaturen en lange perioden van droogte nog groter zijn.

[1] https://www.knmi.nl/kennis-en-datacentrum/achtergrond/extreem-weer-en-klimaatverandering

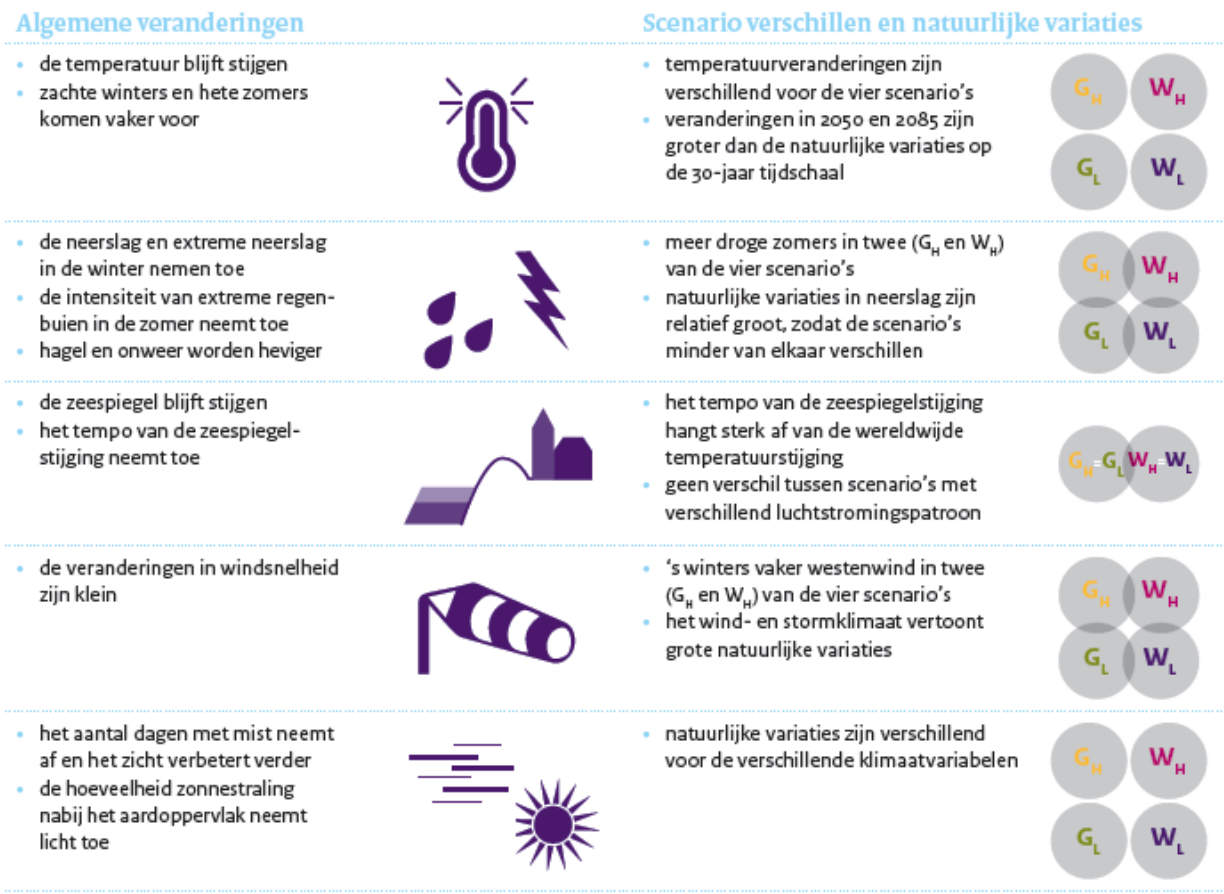

Figuur 3-2: Samenvatting effecten klimaatverandering op basis van KNMI-klimaatscenario's (2014). G staat voor gematigde toename wereldgemiddelde temperatuur en W voor eens sterke toename. L en H staan voor respectievelijk weinig en sterke verandering van luchtstromen.

3.2 Technologische ontwikkelingen

Technologie en de digitalisering van de samenleving gaan onverminderd door en raken ook onze waterketen. Een aantal relevante ontwikkelingen zijn:

- *Technieken voor het terugwinnen van grondstoffen en hernieuwbare energie*:

Het sluiten van kringlopen voor waardecreatie uit afvalwater (bijvoorbeeld vergisting van zuiveringsslib voor de productie van biogas) is een thema dat bij de overheid, markt en inwoners in de belangstelling staat.

- *Zuiveringstechnieken:*

Door nieuwe zuiveringstechnieken verandert het denken over het omgaan met afvalwater snel. Voorbeelden hiervan zijn het flexible Verdygo-concept waarmee kan worden ingespeeld op de effecten van klimaatveranderingen door (bijvoorbeeld effluent inzetten tegen droogte) en waarmee grondstoffen en energie kunnen worden teruggewonnen en de centraal aangestuurde regiekamer waarmee sneller kan worden gehandeld bij calaimteiten en binnen waterketen stromen kunnen worden gestuurd.
Niemand kan voorspellen hoe de woonwijk van de toekomst eruitziet. Tegelijkertijd kennen veel investeringen in de afvalwaterketen een lange technische levensduur. Een keuze in

2020 bij bijvoorbeeld rioolvervanging heeft daarmee grote consequenties voor de verre toekomst (periode na 2050). De uitdaging is om flexibiliteit te creëren in de afvalwaterketen (technisch én financieel), om snel in te kunnen spelen op nieuwe omstandigheden en inzichten.

- *Duurzame energie:*

In relatie tot de waterketen zien wij kansen in het stimuleren van opwekking van duurzame energie, zoals energie uit temperatuurverschillen van grond- en oppervlaktewater, afvalwater of energie uit stromend water en het winnen van duurzame energie middels het vergisten van slib.

- *Informatisering:*

Door nieuwe en verbeterde meettechnieken zoals sensortechnieken, mobiele toepassingen, radar- en satellietbeelden komen steeds meer en betere digitale gegevens beschikbaar. We werken daarom steeds vaker datagedreven. Ook Artificial Intelligence (AI) en Machine learning zullen ook in de waterketen hun intrede gaan doen.

3.3 Sociaaleconomische ontwikkeling

Het aantal inwoners van Limburg daalt, het aantal ouderen neemt toe en het aantal jongeren neemt af. Het CBS gaat uit van een bevolkingsontwikkeling variërend van +2,5% tot -5% of meer tot 2050 t.o.v. 2015 in de gemeenten in ons samenwerkingsverband. Een mogelijk gevolg van de bevolkingskrimp is dat op termijn de lasten voor de uitvoering van de beheertaken door minder belastingbetalers wordt opgebracht, waardoor de tarieven stijgen. Een mogelijk gevolg van demografische krimp is dat de druk op de ruimte afneemt. Dit biedt enerzijds kansen voor het benutten van vrijgekomen ruimte van leegstaande (agrarische) bebouwing. Anderzijds is het belangrijk om te voorkomen dat ondernemers en jongeren uit het gebied vertrekken.
Lokaal “vergrijst” de bevolking. De gevolgen hiervan voor de afvalwaterketen zijn onduidelijk. Een mogelijk gevolg kan zijn dat tuinen in toenemende mate worden verhard om daarmee de onderhoudslast voor de bewoners te verlagen. Ook kan vergrijzing zorgen voor meer medicijngebruik, waardoor meer medicijnresten in het afvalwater en het oppervlaktewater terecht komen en daarmee een bedreiging kunnen vormen voor de flora en fauna en het drinkwater.

Deze ontwikkelingen zorgen ook voor meer druk op de financiële middelen: we moeten meer opbrengen met minder mensen.

3.4 Ruimtelijke ontwikkelingen

Het landelijke gebied maakt ontwikkelingen door. De landbouw wordt steeds grootschaliger en efficiënter ingericht. Activiteiten en ruimtegebruik in de landbouw zijn steeds minder afhankelijk van het natuurlijke landschap. Hierdoor komen de landschapstypen en het natuurlijke karakter van de omgeving onder druk te staan. Er is meer aandacht voor kleinschaliger landbouw met vergroening en verduurzaming. Daarnaast groeit ook de recreatieve sector, het aantal georganiseerde buitenactiviteiten neemt toe en meer mensen willen wandelend en fietsend het landschap verkennen.
Voldoende grondwater wordt steeds belangrijker en staat door langere periode van droogte onder druk. Het beperken van het gebruik van grondwater en het zoveel mogelijk infiltreren en vasthouden van water wordt steeds belangrijker.
De natuurlijke waterlopen zijn van grote landschappelijke waarde. De rivier- en beekdalen zijn de belangrijkste structuurdrager van het landschap en vormen de blauwe hoofdstructuur. Het waterschap en de gemeenten werken samen aan het weer natuurlijker

en veerkrachtiger maken van het watersysteem. Dit doen we door het verbeteren van de waterkwaliteit en het vergroten van de ruimte voor waterberging in beekdalen.

Het waterschap herstelt de beken waarvoor een natuurvriendelijke inrichting nodig is. Twee beekdalen worden volgens een integrale beekdalbenadering ingericht, waarvan één in het Waterpanel Noord gebied. Daarbij betrekken we het beekdal weer bij de beek, en creëren zo meer ruimte voor water. Hierin onderscheiden we vijf zones: de beek (1), de boszone (2), de bufferzone (3), de beekflank (5). Waar mogelijk sluiten we hierbij aan bij de nationale bossenstrategie.

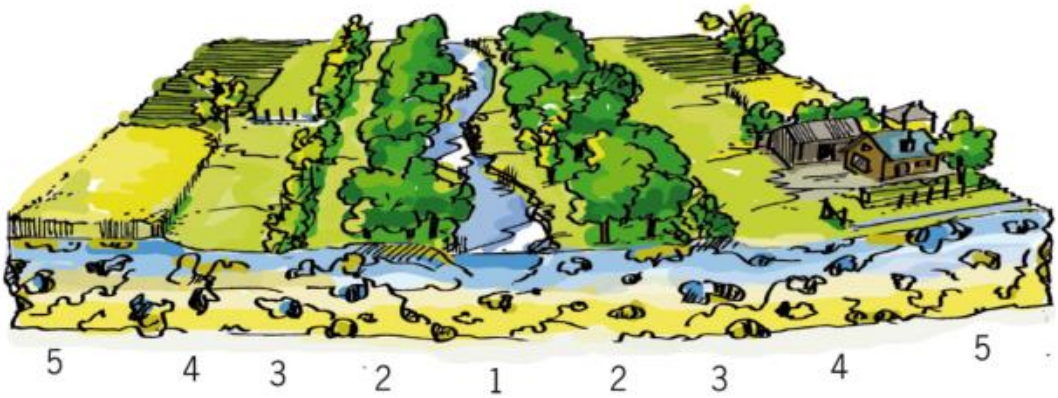

Figuur 3-3: Wat we willen: een vernat beekdal

Met deze inrichting van de blauwe hoofdstructuur bereiden we ons voor op het veranderende klimaat en verbeteren we de waterkwaliteit en ecologische toestand van de beek.

Ook het stedelijke gebied maakt ontwikkelingen door. Aan de ene kant zien we verdichting van de bebouwing door bijvoorbeeld inbreidingen, aan de andere kant is er voor klimaatadaptatie meer ruimte nodig voor berging van overtollig hemelwater, hitte- en droogtebestrijding. Dat vraagt om vroegtijdige inschakeling bij ruimtelijke plannen. Zoals de Deltacommissaris zei bij de presentatie van het DPRA 2021: ”water moet leidend worden in plaats van volgend”. Dat vraag onze aandacht.

De nieuwe Omgevingswet (verwacht per 1-1-2022) biedt nieuwe kansen om gebiedsontwikkelingen integraal op te pakken met participatie van alle stakeholders.

3.5 Actief burgerschap en samenhangend optreden overheid.

Van de overheid mag verwacht worden dat zij invulling geeft aan haar taken op het gebied van de waterketen en het waterbeheer. De overheid moet hierbij handelen vanuit een brede maatschappelijke afweging. Samenwerking tussen overheden onderling bij de uitvoering van de verschillende beheertaken is hierbij vanzelfsprekend. De overheid handelt hierbij eenduidig en transparant en is goed toegankelijk voor inwoners en bedrijven.

Gemeenten, Waterschap Limburg en WML beseffen dat zij niet alle negatieve gevolgen van klimaatverandering kunnen voorkomen en dat ook inwoners, woningcorporaties, (agrarische) bedrijven, terreinbeheerders en maatschappelijke organisaties een rol moeten spelen. De overheid vraagt om die reden om meer betrokkenheid van inwoners en bedrijven door deelname in gebiedsprocessen en het zelf initiëren van projecten.

In buurten, dorpen en op het platteland pakken de inwoners steeds meer zelf op en zij kunnen dit vaak nog beter dan de gemeente. Kennis is voor iedereen toegankelijk. Door zelfsturing en samenredzaamheid bouwen inwoners aan een levende gemeenschap waaraan iedereen naar vermogen een bijdrage levert. Inwoners zijn bereid taken en verantwoordelijkheden op zich te nemen, maar ze hebben daarbij wel het vertrouwen nodig, dat de overheid zorg draagt voor mensen die niet voldoende in staat zijn om die verantwoordelijkheid te nemen. Waar extra ondersteuning nodig is om mensen mee te laten doen in de samenleving biedt de gemeente een helpende hand. Tot nu toe hebben we nog niet overal in de regio deze ervaring.

3.6 Nieuwe stoffen in het afvalwater

In toenemende mate worden stoffen in het afvalwater aangetroffen die niet (kunnen) worden verwijderd in de huidige rioolwaterzuiveringsinstallaties. Het gaat hierbij om stoffen als medicijnresten, zware metalen, gewasbeschermingsmiddelen en een veelheid aan microverontreinigingen afkomstig uit consumentenproducten en bedrijfsprocessen. Deze nieuwe stoffen kunnen nadelige effecten hebben op de chemische en ecologische waterkwaliteit. De uitdaging is om te voorkomen dat deze nieuwe stoffen in de afvalwaterketen (aanpak bij de bron) en in het watersysteem terecht komen (eventueel aanvullen met extra maatregelen op de zuivering).

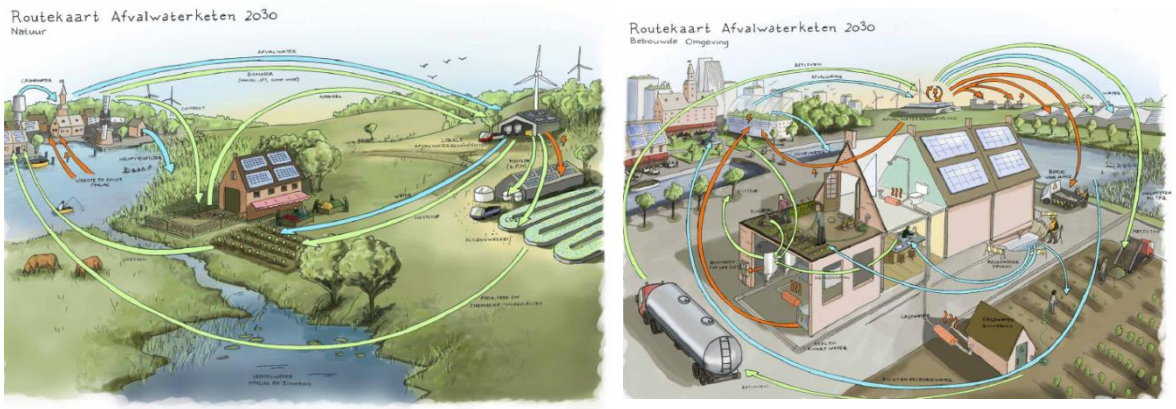

Figuur 3-4: Kansen voor het sluiten van kringlopen water, energie en grondstoffen (VNG en UvW, 2012)

4 Onze zorgplichten

4.1 Inleiding

In dit Waterketenplan leggen we onze ambities voor de komende jaren vast voor de Waterketen in relatie met watersysteem, drinkwatervoorziening en ruimtelijke ordening. Voor de gemeenten gaat het dan om de gemeentelijke watertaken zoals nu nog vastgelegd in de Wet milieubeheer en de Waterwet (en vanaf 1-1-2022 in de Omgevingswet), voor het waterschap en waterschapsbedrijf om de zuivering van afvalwater en watersysteembeheer zoals vastgelegd in de Waterwet en de Waterschapswet en voor het drinkwaterbedrijf over de drinkwatervoorziening zoals wettelijk geregeld in de Drinkwaterwet.

Dit hoofdstuk gaat in op zorgplichten. Om die in context te plaatsen, beginnen we met nationaal beleid en de grote ontwikkeling voor de komende jaren: de Omgevingswet. Het beleids- en wettelijk kader is verder uitgewerkt in de bijlagen.

4.2 Nationaal beleid

Wat we binnen Waterpanel Noord doen op het gebied van onze watertaken, vindt zijn oorsprong in het Nationale beleid. Belangrijke pijlers daarbij zijn de Europese Kaderrichtlijn Water,het Deltaprogramma, de NOVI en de POVI. Het Deltaprogramma zet een koers uit voor de toekomst. Hoe beschermen we Nederland tegen overstromingen en hoe zorgen we voor voldoende zoetwater? En hoe zorgen we voor een waterrobuuste en klimaatbestendige inrichting? Bij het Deltaprogramma horen Deltabeslissingen en Deltaplannen Ruimtelijke Adaptatie, Zoetwater en Waterveiligheid. Op regionaal niveau in Brabant en Limburg hebben we het Deltplan Hoge Zandgronden, bedoeld om beter voorbereid te zijn op droogte.

Op prinsjesdag 2020 is het Deltaprogramma 2021 gepresenteerd. Hierin is aangegeven dat de ingeslagen weg de goede is, maar dat er wel een vesnelling nodig is om in 2050 daadwerkelijk klimaatrobuust te zijn.

> *In het Deltaprogramma 2021 is veel aandacht voor de verbinding tussen ruimte en water. De wateropgaven moeten meer sturend worden en randvoorwaarden gaan aangeven voor de keuzes in de ruimtelijke inrichting van Nederland. Meer dan voorheen moeten we in Nederland bij de ruimtelijke inrichting en keuze van ons landgebruik rekening gaan houden met droogte, hitte, wateroverlast en overstromingsrisico's. Dit betekent bijvoorbeeld dat grote water vragende activiteiten, zoals het telen van bepaalde gewassen, bij voorkeur niet meer in droogtegevoelige gebieden moeten plaatvinden. Ook moet er bij de locatiekeuze en de gebiedsinrichting van nieuwe woonwijken rekening gehouden worden met de klimaatverandering. Bij plannen en maatregelen voor bijvoorbeeld nieuwe en bestaande infrastructuur, natuur, landbouw en energie moet water onderdeel uitmaken van de ruimtelijke afwegingen en planuitwerking. Water stuurt in plaats van water volgt. /.../*
>
> *Aanleg, gebruik, onderhoud, renovatie en beheer van openbare en private ruimte vallen onder de verantwoordelijkheid van veel partijen. Daarom moeten overheden, maatschappelijke organisaties, inwoners en bedrijven nauw samenwerken om het land klimaatbestendig en waterrobuust in te richten.*

Dat betekent dat we als watermensen zo vroeg mogelijk bij regionale en lokale ontwikkelingen betrokken moeten zijn en worden om dit mogelijk te maken.

4.3 Omgevingswet

Naar verwachting treedt op 1-1-2022 de Omgevingswet in werking. De Omgevingswet staat voor ruimte voor initiatieven en het waarborgen van kwaliteit. In de bijlage is dit uitgebreid beschreven. Participatie en integraal werken is een belangrijk uitgangspunt van deze wet. Dat betekent dat we meer dan nu stakeholders betrekken bij ontwikkelingen rondom water. Ook kunnen we beter lokaal toegespitste regels opnemen in onze omgevingsplannen. Dat kunnen we regionaal afstemmen zodat niet iedereen voor zich het wiel uit gaat vinden.
De wettelijke zorgplichten zoals hieronder worden beschreven, krijgen voor de gemeentelijke watertaken hun plaats in de Omgevingswet.

4.4 Wettelijke zorgplichten gemeente

De gemeentelijke watertaken komen voort uit drie zorgplichten, te weten afvalwater, hemelwater en grondwater. De gemeentelijke zorgplichten hebben inhoudelijk een sterke samenhang met de zorgplichten voor het transporteren en zuiveren van afvalwater door WBL en die voor het regionaal watersysteem van de waterbeheerder, in dit geval Waterschap Limburg.
De zorgplichten (taken) van de gemeente zijn:

- Inzameling en transport van stedelijk afvalwater (Wet milieubeheer 10.33, artikel 2.16, lid 1a 3 Omgevingswet).
- Zorg voor afvloeiend hemelwater (artikel 3.5 Waterwet, artikel 2.16, lid 1a 1 Omgevingswet).
- Zorg voor maatregelen bij structurele problemen grondwater (artikel 3.6 Waterwet, artikel 2.16, lid 1a 2 Omgevingswet).
- Zorg voor een duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening (samen met provincie en waterschap, Drinkwaterwet, artikel 2).
- Zuivering van stedelijk afvalwater, in gevallen waarin is gekozen voor een alternatief voor centrale zuivering door het waterschap (artikel 3.4 lid 2 Watewet, artikel 2.16, lid 1a 5 Omgevingswet).
- Voorkomen en tegengaan van bodemverontreiniging (Wet bodembescherming).

Daarnaast volgt uit het Besluit kwaliteit leefomgeving (artikel 3.17) dat de gemeente er zorg voor draagt dat een openbaar vuilwaterriool zo wordt ontworpen, gebouwd en onderhouden dat:

a) het zoveel mogelijk berekend is op de eigenschappen, samenstelling en hoeveelheid van het afvalwater,
b) lekkage zoveel mogelijk wordt voorkomen, en
c) het aantal overstortingen zo beperkt is als voor een doelmatig beheer van afvalwater mogelijk is.

4.5 Wettelijke zorgplichten waterschap (en waterschapsbedrijf)

De zorgplichten (taken) van het waterschap zijn:

- Zuivering van stedelijk afvalwater, gebracht in een openbaar vuilwaterriool, in een zuiveringtechnisch werk (artikel 3.4 lid 1 Waterwet, artikel 2.17, lid 1a 2 Omgevingswet).
- Beheer van watersystemen, voor zover aan het waterschap toegedeeld bij provinciale verordening of bij ministeriële regeling (artikel 3.2 Waterwet, artikel 2.17, lid 1a 1 Omgevingswet).
- Muskus- en beverrattenbestrijding (artikel 3.2a Waterwet, ahoofdstuk 8 Omgevingswet).

- Zorg voor een duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening (samen met provincie en gemeenten, Drinkwaterwet artikel 2).

Onder beheer van watersystemen wordt verstaan:

- Het voorkomen en waar nodig beperken van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste, in samenhang met het beschermen en verbeteren van de chemische en ecologische kwaliteit van die watersystemen en de vervulling van de aan die watersystemen toegekende maatschappelijke functies.

Daarnaast volgt uit het Besluit kwaliteit leefomgeving (artikel 3.18) dat het waterschap een zuiveringtechnisch werk zodanig ontwerpt, bouwt, exploiteert en onderhoudt dat deze onder alle normale plaatselijke weersomstandigheden op bevredigende wijze kan blijven functioneren. Bij het ontwerpen van de installaties dient met seizoenschommelingen in de belasting rekening te worden gehouden.

De provincie stelt de kaders voor het regionale waterbeheer en voor grondwater (o.a. doelstellingen Kaderrichtlijn Water, normen secundaire waterkeringen en NBW-normen). De provincies hebben een (grond)wettelijke verantwoordelijkheid ten aanzien van de waterschappen en voeren op basis hiervan toezicht uit op de waterschappen. In het kader van algemeen interbestuurlijk toezicht houden de provincies toezicht op de uitvoering van de taken door de gemeenten.

Het Waterschap komt in 2022 met een nieuw Waterbeheerprogramma 2022-2027, waarin is uitgewerkt op welke wijze WL/WBL komende periode (2022-2027) invulling gaan geven aan deze wettelijke taak. Voor de waterketenpartners zijn met name de opgaven voor klimaatadaptie en waterkwaliteit en ecologie (KRW) van belang.

Volgens de Omgevingswet (artikel 2.2) houdt een bestuursorgaan bij de uitoefening van zijn taken en bevoegdheden rekening met de taken en bevoegdheden van andere bestuursorganen en stemt zo nodig met deze andere bestuursorganen af.

Met de aanleg en het onderhoud van riolering, transportleidingen, afvalwaterzuiveringen en andere voorzieningen geven de gemeenten en het waterschap invulling aan bovengenoemde zorgplichten. Het dagelijks beheer van beide overheden is erop gericht om deze voorzieningen in stand te houden en optimaal te laten functioneren.

Voor de gemeentelijke zorgplichten volgt in de volgende paragrafen een overzicht van de wettelijke formulering van de zorgplicht. Daarna is in een tekstkader en voorstel opgenomen voor de invulling van de zorgplicht in een omgevingsvisie.

4.6 Zorgplicht drinkwater

Waterleidingmaatschappij Limburg (WML) is de drinkwaterleverancier in Limburg (artikel 3 Drinkwaterwet). Zij is verplicht tot het leveren van drinkwater in haar gebied. Provincie en de 31 gemeenten zijn aandeelhouder in WML. Schoon en voldoende drinkwater is voor iedereen belangrijk. In Limburg is drinkwater onlosmakelijk verbonden met grondwater- en bodemkwaliteit, maar ook met de kwaliteit van het Maaswater. Het gebruik van de ondergrond, de inrichting én het gebruik van de leefomgeving hebben daar invloed op. Ook de hoeveelheid beschikbaar grondwater én Maaswater is belangrijk gezien de relatie met klimaatverandering en droogte. Daarom moet de openbare drinkwatervoorziening goed ingebed zijn in de ruimtelijke inrichting en gebiedsgebruik. Op grond van de Drinkwaterwet (artikel 2) hebben *alle* bestuursorganen een zorgplicht voor de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. Dit komt ook tot uiting in de Omgevingswet (artikel 2.1).

Bij de uitoefening van bevoegdheden en toepassing van wettelijke voorschriften door bestuursorganen geldt de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening als een dwingende reden van groot openbaar belang.
Belangrijk zijn de gebiedsdossiers en bijbehorende uitvoeringsprogramma's die bestuurlijk zijn bekrachtigd op 10 oktober 2019. De Provincie speelt hierin als opsteller en eigenaar van de gebiedsdossiers een belangrijke rol.

4.7 Zorgplicht stedelijk afvalwater

De gemeente is verantwoordelijk voor de inzameling en transport van stedelijk afvalwater naar een zuiveringtechnisch werk (bijvoorbeeld een gemaal, overnamepunt of RWZI) en doet dit binnen de bebouwde kom door de aanleg en beheer van vuilwaterriolen (of gelijkwaardige voorzieningen).
Ook buiten de bebouwde kom (het buitengebied) geldt in beginsel de gemeentelijke zorgplicht. Als aanleg van een vuilwaterriool niet doelmatig is, hoeft de gemeente de zorgplicht niet in te vullen. Bij het beoordelen van doelmatigheid spelen milieubelangen ook een rol. Als de gemeente de zorgplicht niet invult, dan hebben inwoner en bedrijf een eigen verantwoordelijkheid als lozer van afvalwater. Zij mogen geen ongezuiverd afvalwater lozen en zijn zelf verantwoordelijk voor een zuiveringsvoorziening.

voorstel voor nadere uitwerking en invulling in de individuele GRP'n (gezamenlijke basis).

Bij de invulling van de zorgplicht stedelijk afvalwater maken wij onderscheid tussen de bebouwde kom en het buitengebied, en tussen huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater.

Bebouwde kom
Voor bestaande bouw en (ver)nieuwbouw is het lozers verboden om stedelijk afvalwater in de bodem of op oppervlaktewater te lozen, dit is de facto een aansluitplicht. De gemeente is verplicht stedelijk afvalwater in te zamelen en te transporteren naar een zuiveringtechnisch werk. Dat kan via een traditioneel gemeentelijk rioolstelsel of een andere voorziening (zoals een IBA) die ervoor zorgt dat er geen ongezuiverd afvalwater in het milieu terecht komt.

Voor bedrijfsafvalwater geldt dat de gemeente afvalwater dat qua biologische afbreekbaarheid vergelijkbaar is met huishoudelijk afvalwater inzamelt. Ook ander bedrijfsafvalwater dat niet lokaal kan worden teruggebracht in het milieu wordt ingezameld, tenzij dit ten koste gaat van het doelmatig functioneren van de vuilwaterriolering of de rioolwaterzuivering. Het Waterschap geeft hier advies. De gemeente kan nadere voorwaarden verbinden aan nieuwe of bestaande aansluitingen van bedrijven of deze weigeren of beëindigen.

Buitengebied
Voor het buitengebied geldt dat de gemeente huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, dat daar qua biologische afbreekbaarheid op lijkt, inzamelt en afvoert, tenzij er sprake is van bijzondere omstandigheden. Deze omstandigheden zijn:

- De capaciteit van het bestaande collectieve systeem is niet toereikend.
- Het einde van de technische levensduur van het collectieve systeem (leidingen) is aanstaande.
- Het leveren van een vergelijkbaar effluent door nieuwe decentrale technieken (nieuwe sanitatie) als bij zuivering op de RWZI.
- Doelmatigheid.

De gemeente onderhoudt de bestaande infrastructuur (drukriolering en gemalen) tenminste tot het moment dat leidingen moeten worden vervangen. Ook biedt de gemeente ruimte voor initiatieven met nieuwe sanitatie.

Op het moment dat de infrastructuur aan het einde van de technische levensduur is, zal de gemeente in overleg met het waterschap een nieuwe afweging maken over het invullen van de zorgplicht voor afvalwater in het buitengebied.

Tactische uitwerking
Op grond van de hierboven gegeven nadere invulling hebben we gezamenlijke beleidsuitgangspunten geformuleerd:

1. *Hoe gaan we om met nieuwe sanitatie bij nieuwe ontwikkelingen (huisvesting seizoensarbeiders, recreatieondernemingen, bijvoorbeeld het toepassen van decentrale zuiveringsconcepten, zowel binnen als buiten de bebouwde kom?*

Binnen de bebouwde kom wordt, grote uitzonderingen daargelaten, altijd aangesloten op riolering. Buiten de bebouwde kom geldt een doelmatigheidsafweging, waarbij we de voorkeursvolgorde rioleren-decentraal zuiveren-IBA aanhouden. Een IBA heeft immers een constante stroom afvalwater nodig en is daardoor minder geschikt voor fluctuaties in aanbod.

Nieuwe initatieven buiten de bebouwde kom mogen aansluiten op bestaande infrastructuur als noodzakelijke aanpassingen technisch mogelijk zijn. De kosten van de aansluiting, ook die van noodzakelijke technische aanpassingen zijn dan voor de lozer/eigenaar.

2*. Hoe gaan we om met glastuinbouw, pot- en containerteelt en bijvoorbeeld emissieloze kassen?*
We bepalen met het waterschap en betrokkenen de haalbare opties. Inzamelen en transporteren door de gemeente is daarbij niet vanzelfsprekend. De komende jaren onderzoeken we hoe we met deze lozingsroutes omgaan en maken daar beslisbomen voor en werken dit uit in lozingsregels voor het omgevingsplan. Daarmee wordt duidelijk wat we van de eigenaren verwachten.

3. Hoe gaan we in onze regio om met afvalwater van evenementen?
Afvalwater van evenementen wordt alleen door de gemeente ingezameld als dat in de bestaande infrastructuur niet tot problemen leidt. We (gemeente, WL/WBL) gaan daarover altijd in gesprek met betrokkenen, waarbij er ruimte is voor bijvoorbeeld decentrale zuivering. De gemeente borgt het proces, en kan daarbij ruimte bieden aan initiatief en innovatie.

Vraagstukken die we de komende jaren verder oppakken:
- Welke regels nemen we in de omgevingsplannen op voor de afstand van af de riolering waarvoor lozingen in bodem en oppervlaktewater verboden zijn (de zogenaamde ’40-meter’ grens).
- Hoe zorgen we er voor dat stoffen in lozingen (van bijvoorbeeld bedrijven) niet tot problemen in zuiveringen en watersysteem leiden

4.8 Zorgplicht hemelwater
De gemeente is verantwoordelijk voor inzameling van afstromend hemelwater van percelen waarvan de eigenaren niet zelf kunnen voorzien in afvoer naar oppervlaktewater of bodem. De voorkeursvolgorde die we hierbij hanteren is vasthouden, infiltreren en bergen. Als de gemeente hemelwater inzamelt, is ze ook verantwoordelijk voor de verdere omgang, inclusief de lozing op oppervlaktewater of in de bodem. Zij kan het zowel gescheiden van, als gemengd met huishoudelijk afvalwater inzamelen. De gekozen route bepaalt de betrokkenheid van de waterbeheerder. Het waterschap kan betrokken zijn als beheerder van de ontvangende zuivering of van het ontvangende oppervlaktewater, soms van beide.

voorstel voor nadere uitwerking en invulling in de individuele GRP'n (gezamenlijke basis)

Hemelwater niet inzamelen tenzij, …

Het algemene uitgangspunt dat de gemeente hanteert, is dat gebouwen en percelen geen hemelwater lozen op de gemeentelijke riolering, tenzij dit in het belang van de leefbaarheid of volksgezondheid noodzakelijk is. Dit is de invulling van de voorkeursvolgorde uit de Wet milieubeheer (10.29a). Dat geldt naast de private percelen ook voor gebouwen en percelen van de gemeente zelf. Hieronder wordt per gebiedstypologie (bestaande bouw, nieuwbouw en buitengebied) beschreven hoe de gemeente invulling wil geven aan de zorgplicht hemelwater.

Bestaande bouw

Voor bestaande gebouwen en percelen geldt dat de gemeenten het hemelwater blijft inzamelen en transporteren naar een zuiveringtechnisch werk (RWZI, bij gemengde riolering), het oppervlaktewater of naar de bodem (bij gescheiden riolering). Het gescheiden aanleveren van te lozen regenwater en afvalwater op het gemeentelijk rioolstelsel en het verwerken van overtollig regenwater op het eigen perceel wordt door de gemeente en het waterschap gestimuleerd.

Bij knelpunten met betrekking tot wateroverlast en bij rioolvervangingsprojecten, waarbij gemengde riolering wordt vervangen door gescheiden riolering kan de gemeente het lozen van hemelwater op het vuilwater of gemengde riool verbieden op grond van bestemmingsplan, hemel- en grondwaterverordening of omgevingsplan (vanaf 1-1-2022). Vooralsnog houden we de trits 'stimuleren-faciliteren-afdwingen' aan.

Nieuwbouw

Bij nieuwbouwsituaties zamelt de gemeente geen regenwater in. De eigenaar van gebouwen en percelen verwerkt het regenwater zelf binnen de perceelgrens, tenzij dat technisch onmogelijk is. Voor extreme neerslaggebeurtenissen wordt voorzien in een overloop naar de openbare ruimte.

Verbouw

Bij uitbreiding of vernieuwing van bebouwing zamelt de gemeente geen regenwater in. De eigenaar van gebouwen en percelen verwerkt het regenwater zelf binnen de perceelgrens, tenzij dat technisch onmogelijk is. Voor extreme neerslaggebeurtenissen wordt voorzien in een overloop naar de openbare ruimte.

Herinrichting

Bij herinrichting van het openbaar gebied zal regenwater zoveel als mogelijk is worden geïnfiltreerd in de bodem. We hanteren ook een bergingsnorm van X mm.

Buitengebied

In het buitengebied zamelt de gemeente geen regenwater in. Dit geldt zowel voor bestaande bouw als (ver)nieuwbouw. De eigenaar van gebouwen en percelen verwerkt zijn regenwater zelf op het eigen terrein of voert het in overleg met het waterschap af naar het oppervlaktewater of loost het in overleg met de gemeente in de bodem.Hierbij hanteren we de (kwaliteits) uitgangspunten voor verantwoord afkoppelen zoals opgenomen in de nog te actualiseren beslisbomen "Regenwater schoon naar beek en bodem".

Tactische uitwerking
Op grond van de hierboven gegeven nadere invulling hebben we gezamenlijke beleidsuitgangspunten geformuleerd

1. hoe gaan we om met hemelwater
Daarvoor zetten we de komende periode een beslisboom op afhankelijk van de lozingsroutes. We kijken daarbij uitdrukkelijk naar de Limburgbrede actualisatie van de beslisboom afkoppelen. Uitgangspunt voor de regio is dat we deze planperiode nog niet over gaan tot het afdwingen van afkoppelen, hoewel daar op lokaal niveau wel noodzaak voor kan zijn en dus onderbouwd van kan worden afgeweken.
Als overheid geven we met betrekking tot afkoppelen het goede voorbeeld. Waar mogelijk en doelmatig, koppelen we verharde oppervlakken af, waarbij het afgekoppelde water bij voorkeur wordt geinfiltreerd.

2. Welke bergingseisen stellen we aan nieuwe ontwikkelingen en kunnen we die differentieren per gebiedstypoligie?
Daar gaan we de komende planperiode met elkaar over in gesprek, De uitdrukkelijke wens is om wel te differentieren per gebiedstypologie. Daarbij kijken we ook wat precies onder bergingscapaciteit wordt verstaan en of infiltratiecapaciteit daar onderdeel van is of niet.

4.9 Zorgplicht grondwater

De gemeente is verantwoordelijk voor het nemen van maatregelen in de openbare ruimte om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstanden voor de aan die grond gegeven bestemming zo veel mogelijk te voorkomen (artikel 3.6 Waterwet, artikel 2.16, lid 1a-2 Ow). Althans, voor zover de maatregelen doelmatig zijn en niet tot de zorg van het waterschap of de provincie behoren. Dit is vooral kwantitatief gericht. Vaak zal het gaan om het aanbieden van inzamelvoorzieningen voor overtollig grondwater. Als de gemeente inzamelt, is ze ook verantwoordelijk voor de verdere verwerking van het grondwater. Ook is zij aanspreekpunt bij grondwaterproblemen: zij heeft de regie bij het onderzoeken van oorzaken en oplossingen.

Onder structurele gevolgen verstaat de gemeente:
- Wederkerende (tenminste jaarlijks) te hoge grondwaterstand en gedurende ten minste drie jaar (geen incident);
- Én er meldingen zijn over structurele nadelige gevolgen van de grondwaterstand.

In een water- en rioleringsprogramma kunnen gemeenten zelf exact vastleggen bij welke grondwaterstand er sprake is van structurele nadelige gevolgen.

Onder nadelige gevolgen van grondwaterstanden verstaat de gemeente:
- significante belemmering van het normale gebruik van de bestemming zoals vastgelegd in het bestemmingsplan/omgevingsplan;
- <u>of</u> chronische gezondheidsklachten;
- <u>of</u> schade aan gebouwen of infrastructuur.

Dit kan dus ook gaan over te lage grondwaterstanden. Het gevolg van bovenstaande afwegingen en daarmee invulling van de zorgplicht kan zijn dat de gemeente juridisch bindende regels opneemt in het omgevingsplan over het wel/niet infiltreren van regenwater (zie ook bijlage 1 en 2).

Naast de kwantiteit van het grondwater is ook de kwaliteit belangrijk. Vanuit de Drinkwaterwet heeft ook de gemeente hier een rol in.

voorstel voor nadere uitwerking en invulling in de individuele GRP'n (gezamenlijke basis)
Grondwater niet inzamelen, tenzij…
Het algemene uitgangspunt dat de gemeente hanteert, is dat eigenaren van gebouwen en percelen zelf verantwoordelijk zijn voor de verwerking van overtollig grondwater, tenzij dit in het belang van de leefbaarheid of volksgezondheid niet haalbaar en niet doelmatig is. Dit geldt specifiek voor de bebouwde omgeving. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt naar gebiedstypen. De zorgplicht geldt dus ook voor de gemeente zelf als gebouw- en perceeleigenaar.
Het lozen van grondwater op het riool is in principe niet toegestaan.

De gemeente heeft ook oog voor de kwaliteit van het grondwater en zet zich in om die in ieder geval niet te laten verslechteren. Bij bijvoorbeeld afkoppelen wordt hier ook rekening mee gehouden.

Tactische uitwerking
Op grond van de hierboven gegeven nadere invulling onderzoeken we de komende periode ook de lozingsroutes voor grondwater. Daarnaast hebben we gezamenlijke beleidsuitgangspunten geformuleerd:

1. *Bronneringswater*
Bronneringswater kan alleen (onder voorwaarden) worden geloosd op riolering als:
- retourneren in de bodem niet mogelijk is;
- er geen duurzamer alternatief voorhanden is en
- de hoeveelheid en samenstelling geen negatieve invloed heeft op de doelmatige werking van het riool en de zuivering.

Tactische uitwerking drinkwater
Ook over de relatie met drinkwater hebben we gezamenlijke beleidsuitgangspunten geformuleerd:

1. Afstromend regenwater
Afstromend regenwater is niet altijd schoon (genoeg). Daarom hanteren we de (kwaliteits) uitgangspunten voor verantwoord afkoppelen zoals opgenomen in de nog te actualiseren beslisbomen "Regenwater schoon naar beek en bodem".

2. Droge tijden en drinkwatergebruik
We zetten in op waterbesparing. In perioden met een grote watervraag, onder andere bij warme vrije dagen, stimuleren we inwoners en bedrijven actief om water te besparen. Dat hangt ook samen met het bestrijden van droogte.

5 Onze prioriteiten voor 2021-2025

5.1 Algemeen

Dit hoofdstuk geeft onze visie en strategische beleidsdoelen voor het Waterketenplan Waterpanel Noord. Eén van de belangrijkste aspecten die naar voren kwam bij de terugblik op de vorige planperiode was de constatering dat er in de vorige planperiode in beide deelregio's te veel maatregelen waren geformuleerd Het gevolg hiervan was dat gegeven de beperkte uitvoeringscapaciteit veel acties en maatregelen te weinig of geen aandacht hebben gekregen. Daarom hebben we in het voorliggende waterketenplan een aantal duidelijke prioriteiten gesteld.

Bij het prioriteren van de ambities voor de komende planperiode werkten wij van grof naar fijn of anders geformuleerd: van brede ambities voor water in de leefomgeving naar specifieke prioriteiten en opgaven. Bijlage 1 beschrijft het planproces en de brede waterambities in de regio Waterpanel Noord. Paragraaf 5.1 richt zich op de prioriteiten van het waterketenplan 2021-2025.

De maatregelen en acties die voortkomen uit de prioriteiten en opgaven leest u terug in hoofdstuk 6 (uitvoeringsprogramma).

5.2 Beschrijving op hoofdlijn

Als waterpanel Noord streven wij naar een water- en klimaatbestendig Noord Limburg.
Bij de vertaling van deze visie naar doelstellingen sluiten wij aan bij de richting die eerder is ingezet en vastgelegd in een aantal visies en beleidsdocumenten[2].

De partners in de regio Waterpanel Noord hebben de wens om een aantal duidelijke prioriteiten te stellen voor de komende planperiode. Deze prioriteiten vormen de basis voor de acties en maatregelen uit het uitvoeringsprogramma (hoofdstuk 6).

Uit de brede doelstellingen van Waterpanel Noord (zie bijlage 2) stellen wij de volgende prioriteiten voor het waterketenplan:

<u>Gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving</u>

1. Wij werken aan het verbeteren van de waterkwaliteit, zodat wij in 2027 kunnen voldoen aan de doelstellingen van de kaderrichtlijn water.
2. Wij passen de fysieke leefomgeving aan op het veranderende klimaat, zodat 20% van onze regio in 2027 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht.

<u>Doorwerking kerninstrumenten Omgevingswet</u>

3. Wij werken aan de implementatie van de Omgevingswet, zodat het (grond)watersysteem en de waterketen in 2027 op een goede manier zijn opgenomen in de kerninstrumenten van de Omgevingswet van de gemeenten en het waterschap.

<u>Continuïteit inzameling en verwerking van afvalwater (uitvoeringskracht)</u>

4. Wij versterken de capaciteit voor het uitvoeren van onze watertaken
5. Wij verhogen de kwaliteit van de uitvoering en dienstverlening en voeren onze watertaken uit tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten.

De eerste twee prioriteiten richten zich op een gezonde en veilige fysieke leefomgeving in Noord Limburg. De andere prioriteiten richten zich op de doorwerking van de verschillende

[2] o.a. de bouwsteen water en klimaat, de visie waardevol groeien, het waterbeheerplan en het regionale deel van de (ontwerp) provinciale omgevingsvisie.

aspecten van de waterketen in de organisatie en de uitvoeringskracht om het afvalwater structureel op de meest doelmatige wijze in te zamelen, te transporteren en te verwerken.

De volgende paragrafen gaan nader in op de prioriteiten (1 t/m 5) van het waterketenplan. Per prioriteit volgt een korte beschrijving van de achtergrond en context. De acties en maatregelen die volgen uit deze prioriteiten zijn opgenomen in het uitvoeringsprogramma (hoofdstuk 6). Voor de prioriteiten waterkwaliteit (1) en klimaatadaptatie (2) geven de paragrafen 5.3 en 5.4 daarnaast een beschrijving van concrete doelstellingen en leidende principes.

De prioriteit klimaatadaptatie (2) wordt hierbij het meest uitgebreid beschreven omdat dit een relatief nieuw thema is en in de voorgaande plannen nog beperkt aan bod kwam.

5.3 Prioriteit 1: Waterkwaliteit

In het Waterketenplan Limburgse Peelen 2016 is onder andere opgenomen:

> *´Betrokken partijen zijn het erover eens dat negatieve effecten van afvalwater niet worden afgewenteld. We nemen hierin ieder onze verantwoordelijkheid en geven gezamenlijk invulling aan het ambitiedocument 'Van helder naar schoon water'.*
> *Op de lange termijn vinden nagenoeg geen overstorten vanuit het riool meer plaats op oppervlaktewateren. Voor de korte en middellange termijn (tot 2027) is een 'tussendoel' opgesteld dat is afgestemd op de kwetsbaarheid van de aquatische levensgemeenschappen in het watersysteem. Hiertoe worden de benodigde KRW-rioleringsmaatregelen voor 2027 gerealiseerd en verbeteren we het effluent van de rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's), zodat in 2027 de effluentlozingen zijn afgestemd op de doelstellingen conform de KRW en draagkracht van het ontvangende oppervlaktewater.*

Deze aanpak zetten we voort. Waterkwaliteit blijft ook de komende planperiode een speerpunt dat verweven is met de zorg voor de waterketen in brede zin. Wij hanteren de in onze regio ontwikkelde aanpak voor de beoordeling van riooloverstortingen, met als uitgangspunt dat het leven in kwetsbare wateren minimaal 2 jaar nodig heeft om te herstellen van een overstorting. In zeer kwetsbare wateren bedraagt de hersteltijd minimaal 5 jaar. Dat is een effectgerichte benadering. Door de uitworp uit riooloverstorten hierop af te stemmen, zorgen we dat de organismen niet definitief verdwijnen. Voor de niet kwetsbare wateren zijn als destijds de basisinspanning is gerealiseerd geen aanvullende maatregelen aan de overstort nodig.

Voor elke overstort zoeken gemeente en waterschap samen naar de meest doelmatige maatwerkoplossing, o.a. op basis van de ecologische toets. De doelstelling om in 2027 de KRW-doelen te realiseren staat centraal. De benodigde maatregelen willen we uiterlijk in 2027 realiseren. Daarbij zijn kosteneffectiviteit en betaalbaarheid erg belangrijk en vormt de redeneerlijn voor riooloverstorten[3] het uitgangspunt. Goed inzicht in de werking van riolering en watersysteem in hierbij onontbeerlijk. Meten en monitoren gericht op het functioneren van de afvalwaterketen en op de waterkwaliteit is hiervoor de basis.

Om een goede waterkwaliteit te realiseren hanteren wij de volgende *leidende principes*:

- Vervuiling aanpakken bij de bron. We volgen de trits schoonhouden-scheiden-schoonmaken.
- Geen (nieuwe) lozingen van schadelijke stoffen in de bodem, het grond- en oppervlaktewater en de riolering. Percelen zijn aangesloten op riolering of een andere

[3] Toelichting Redeneerlijn en Ecologische toets bij basisrioleringsplannen, versie 28 september 2018

publieke of private voorziening, zoals een IBA of decentrale voorziening, die ervoor zorgt dat er geen ongezuiverd afvalwater in het milieu terecht komt (risicobeperking van ziekteverwekkers).

- Terugdringen van de emissies vanuit riooloverstorten, indien de waterkwaliteit hier aanleiding voor geeft en de maatregel kosteneffectief is. Hierbij kiezen we bij voorkeur voor duurzame maatregelen zoals afkoppelen en vergroenen, omdat dit bijdraagt aan de aanpak van meerdere klimaatproblemen.
- Toewerken naar emissieloze glastuinbouw door zuivering en recirculatie van bedrijfswater & overtollig gietwater en beperken gewasbeschermingsmiddelen.
- Herstel hydrologische condities van natuurgebieden, zodat de natuurdoelen kunnen worden gerealiseerd.
- We scheiden vuil water van schoon water. Zo blijft schoon water schoon en vinden overstorten minder vaak plaats. Ook is het water op straat bij hevige regen minder vervuild. Vuil water zuiveren we voor we het terugbrengen in het milieu.
- Toepassen van het principe: de vervuiler betaalt bij kostenverhaal en -toerekening.

5.4 Prioriteit 2: Aanpassen aan klimaatverandering (klimaatadaptatie)

Bij de presentatie van het Deltaprogramma 2021 heeft de Deltacommissaris aangegeven dat water het leidende principe moet zijn in alle ruimtelijke ontwikkelingen. Voor de komende jaren is klimaatadaptatie dan ook een belangrijke prioriteit. De regio stelt begin 2021 een (operationele) regionale en lokale uitvoeringsagenda vast voor klimaatadaptatie. Dit waterketenplan vormt het gezamenlijke tactisch beleidskader klimaatadaptatie. Hierbij ligt de nadruk op de aspecten wateroverlast en droogte.
Daarnaast werkt de regio aan een meer strategisch (ruimtelijk) kader vanuit de provinciale omgevingsvisie, in Midden- Limburg, onder de vlag van Samenwerking Midden-Limburg (SML), aan een landschapskader en in Noord-Limburg aan een regionale adaptatie strategie (RAS), waarin de opgaven rondom energietransitie, landbouw en klimaatadaptatie ruimtelijk samenkomen.

5.4.1 Strategie klimaatadaptatie

Om de ambities voor klimaatadaptie te realiseren hanteren wij de volgende strategie:

- Meekoppelen met alle fysieke veranderingen (publiek + privaat) en versnellen waar nodig bij knelpunten.
- Inzetten op gebiedsgericht maatwerk, waarbij groene klimaatmaatregelen de voorkeur genieten omdat deze ook andere doelstellingen dienen (o.a. versterken biodiversiteit, beweging / gezondheid).
- Samen met gebiedspartners maken we het verschil (onderzoeken, uitvoeren en communiceren met campagne Waterklaar).
- Met klimaatbestendige eigen assets en dienstverlening het goede voorbeeld geven.
- Eigenaren private terreinen (inwoners, bedrijven en woningbouwcorporaties) informeren en stimuleren hun eigen verantwoordelijkheid te nemen in de aanpak van de klimaatproblematiek.

Benutten fysieke veranderingen en onderhoudscycli

De strategie is gebaseerd op meekoppelen met fysieke veranderingen en versnellen waar nodig. Met meekoppelen bedoelen wij het benutten van alle relevante fysieke veranderingen in het werkgebied van Waterpanel Noord, zowel op publiek als privaat terrein. Voorbeelden van fysieke veranderingen in bestaande steden en dorpen zijn de herinrichting en herprofilering van straten en pleinen, de herinrichting van groenstroken en parken (groene klimaatoplossingen), de vervanging van riolering en andere leidingen in de openbare ruimte en (groot)onderhoud aan gebouwen en tuinen. Voor het buitengebied geldt dat

gebiedsontwikkeling of functieverandering het moment is om klimaatadaptieve maatregelen uit te voeren.

Naast het benutten van onderhoudscycli gaat het ook om het aansluiten bij de ruimtelijke consequenties van andere maatschappelijke opgaven, zoals bijvoorbeeld van de energietransitie, mobiliteit en het sluiten van kringlopen (circulair).

Meekoppelen met de energietransitie
Nationaal is de ambitie om de afhankelijkheid van gas in productieprocessen en voor de verwarming van gebouwen te verminderen. In het landelijk energie-/klimaatakkoord en de regionale energiestrategiën zijn en worden hier afspraken over gemaakt. Bij de verwarming van gebouwen zijn de alternatieven voor gas, verwarming via warmtenetten of warmtepompen. Netbeheerders zullen samen met gemeenten een afweging maken over het al dan niet vervangen van gasleidingen en het vergroten van de capaciteit van het elektriciteitsnet. Het moment kan samenvallen met het einde van de technische levensduur van leidingen of grootschalige herstructureringen van wijken. De momenten dat leidingen worden vervangen of uitgebreid, zijn momenten dat wordt gegraven en straten open gaan. Deze momenten kunnen worden benut om straten en wijken meer klimaatadaptief in te richten. Dat geldt ook voor de gebouwen zelf. Het moment dat gebouwen worden aangepast, kan worden benut voor bijvoorbeeld de aanleg van groen-blauwe daken.

Nieuwe financieringsvormen
De opgaven van klimaatadaptie kunnen niet alleen worden gefinancierd vanuit de rioolheffing. Klimaatadaptatie bevat immers ook niet watergerelateerde maatregelen. Nieuwe financieringsvormen zullen nodig zijn. Markt- en maatschappelijke partijen zullen een bijdrage moeten leveren in deze opgave. De meerwaarde om te investeren in klimaatadaptieve maatregelen moet inzichtelijk worden gemaakt.

Wij passen de fysieke leefomgeving aan het veranderende klimaat en werken aan een klimaatbestendige inrichting van de publieke (openbare) en private buitenruimte en het watersysteem. Hiervoor hanteren wij een aantal *leidende principes*:

- Relevante fysieke verandering (publiek en privaat) worden benut om klimaatadaptieve maatregelen te nemen (aansluiten bij onderhoudscycli). Door hierbij te kiezen voor groene maatregelen draagt klimaatadaptatie naast het voorkomen van wateroverlast, droogte en hittestress ook bij aan een gezondere en aantrekkelijkere leefomgeving..
- In de omgang met water volgen we de trits vasthouden-bergen- (vertraagd)afvoeren. De fysieke leefomgeving richten we in op een wijze dat het (regen)water daar naar toestroomt, waar het de minste schade of overlast veroorzaakt en bijdraagt aan het tegengaan van droogte (infiltratie). Benutten van de bovengrondse infrastructuur om overtollig water te ‘parkeren’ op plaatsen waar het geen schade oplevert.
- Creeëren groen blauwe structuren (aders) in de bebouwde omgeving.
- Water is sturend bij ruimtelijke ontwikkelingen in de boven- en ondergrond: Klimaatbestendig bouwen met ruimte voor waterberging en groen bij nieuwbouw van woningen en bedrijventerreinen en gebiedsontwikkeling.
- Integrale en gebiedsgerichte systeembenadering van grondwater, oppervlaktewater, riolering, bodem en ondergrond
- Grondwater beschouwen we hierbij als een schaars goed. Grondwater is de bron voor drinkwater. De bodem en ondergrond spelen een belangrijke rol bij het afvoeren en verwerken van hemelwater. Schoon regenwater benutten en zo veel mogelijk infiltreren daar waar het kan. Daar waar het kan besparen we water besparen. Zo houden we de kwaliteit goed en houden we het grondwater op peil.
- Beekdalen robuust en veerkrachtig inrichten.

- Beheer (inclusief onderhoud) draagt optimaal bij aan doelen droogte, overlast en natuurlijk water: o.a. onderhoud gemeentelijke watergangen en aanpakken plaagsoorten (invasieve soorten), inzicht door meten/monitoren/databeheer.
- Benutten van maatregelen voor het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit. Bij projecten openbare ruimte gaan wij uit van meervoudig ruimtegebruik, extra groen en lokale waterberging.
- Toepassen van het principe: de kostenveroorzaker betaalt bij kostenverhaal en -toerekening.
- Gezamenlijk eigenaarschap van het klimaatbestendig maken van de regio: Overheid en gemeenschap (inwoners en bedrijven).

Gebiedsgericht maatwerk
Een belangrijke uitdaging bij het realiseren van opgaven op het gebied van water en klimaat is een gebiedsgerichte en integrale benadering.

Een voorbeeld hiervan is de inzet op een beekdalbrede benadering van beekdalen. In de periode 2022-2027 strat het waterschap met 2 proefprojecten. Met deze benadering wordt een aantal doelen gediend: wateroverlast voorkomen (klimaatbuffer), droogteoverlast voorkomen (verhogen beekbodem), natuurlijke inrichting, waterkwaliteit en biodiversiteit. Deze aanpak vraagt een samenhangende aanpak van gemeenten, waterschap en provincie. Ook de inzet van instrumenten is hierbij van belang (bijvoorbeeld het anders bestemmen van gronden, negatieve ontwikkelingen voorkomen).

Ook bij het formuleren van concrete doelen voor het voorkomen van wateroverlast, beperken droogte en hitte geldt een gebiedsgerichte benadering. Daarom maken wij onderscheid naar verschillende gebiedstypologieën:
- Kwetsbare en robuuste gebieden (o.a. op basis van de resultaten van de stresstesten).
- Bestaande situaties in dorpen en steden en (ver)nieuwbouwsituaties.
- Dichtbebouwd gebied en dun bebouwd gebied.
- Bedrijventerreinen, glastuinbouw en containerteelt.
- Beekdalen.

Samen met coalities, zowel in de eigen organisatie als met gebiedspartners
Klimaatadaptatie is een grote maatschappelijke opgave en wij kunnen deze vanuit de waterketen niet alleen oplossen. Samen werken met collega's in de eigen organisatie, gebiedspartners en de inwoners & bedrijven in de regio is een voorwaarde. Dat vraagt om bewustwording en handelen van onszelf, onze collega's in de eigen organisatie en onze publieke en private (gebieds)partners.

Gemeenten hebben een belangrijke taak en rol bij klimaatadaptatie. Zij hebben samen met de provincies de bevoegdheid en instrumenten in het ruimtelijk domein. Water en klimaat moeten worden verankerd in de ruimtelijke plannen door vroegtijdige betrokkenheid. Ook staan gemeenten het dichtst bij de inwoners. Voor het waterschap geldt dat zij door haar functionele focus en regionale schaal zicht heeft op de samenhang van de wateropgaven. Gezamenlijk kunnen deze overheden de leefomgeving klimaatbestendig inrichten. Maar we kunnen dit zeker niet alleen. In de bebouwde omgeving is grofweg 50% van de ruimte privaat bezit.
Naast overheidspartijen spelen daarom ook de niet-overheden een belangrijke rol bij klimaatadaptatie. Het gaat hierbij o.a. om drinkwaterbedrijven, corporaties, nutsbedrijven, perceeleigenaren, inwoners, (agrarische)bedrijven en intermediairs richting bewoners en andere private partijen, zoals tuincentra, installatiebedrijven, verzekeraars, ed. Elke partij heeft hierbij een eigen wettelijk kader, belangen en eventueel financieringsmogelijkheden.

Het programma Waterklaar speelt een belangrijke rol in het activeren van inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties.
Klimaatadaptatie is een vraagstuk dat speelt op verschillende schalen die onderling met elkaar samenhangen. Dat geldt voor de assets die gemeente en waterschap beheren (object-stelsel-systeem) en binnen de verschillende systemen van de watercyclus, te weten: drinkwatervoorziening, riolering, grondwater en oppervlaktewatersysteem.
De opgaven voor klimaatadaptatie zijn gericht op zowel een gebouw en tuin, straat, wijk, gemeente, beheergebied en regio. We werken dan ook op verschillende schalen en met verschillende gebiedspartners aan klimaatadaptatie.

De uitdaging is om bij het aanpassen aan klimaatverandering groot te denken in termen van tijd, systemen en onderlinge afhankelijkheden. Tegelijkertijd is het zaak om de grote opgaven klein, lokaal en concreet te maken en daarmee daadwerkelijk aan de slag te gaan.

Het goede voorbeeld geven met klimaatbestendige eigen assets
Een belangrijk onderdeel van een klimaatadaptief werkgebied van Waterpanel Noord is het klimaatbestendig maken van de eigen assets. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld het verder klimaatbestendig maken van eigen infrastructuur (o.a. afkoppelen openbare ruimte), gemalen, afvalwaterzuiveringen en pompen & andere assets voor drinkwater. Het klimaatbestendig maken van de eigen assets kunnen wij voor een belangrijk deel zelf. Daarmee geven wij het goed voorbeeld aan onze gebiedspartners.

5.4.2 Meervoudige rolopvatting van de overheidspartijen

Om bovenstaande te bereiken is naast het reguliere werk en assetmanagement een nieuwe manier van werken nodig. De organisaties binnen Waterpanel Noord kunnen als overheidspartij niet volstaan met alleen een rechtmatige of presterende rol. Voor het realiseren van de ambities is ook een rol als samenwerkende en faciliterende (responsieve) overheid nodig. Het effectief acteren als samenwerkende en/of responsieve overheid levert in potentie een grotere maatschappelijke doelrealisatie op dan bij het acteren als presterende overheid. Dit vraagt wel om een (door) ontwikkeling van de organisatie en medewerkers.

Figuur 5-1 schetst vier mogelijke rolopvatingen van de overheid in een energieke samenleving (initiatieven van inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties). Bij klimaatadaptatie werken we VOOR de inwoners, bedrijven, mede-overheden en maatschappelijke initiatieven, samen MET deze gebiedspartners en faciliteren initiatieven, zodat DOOR gebiedspartners maatregelen kunnen worden genomen.

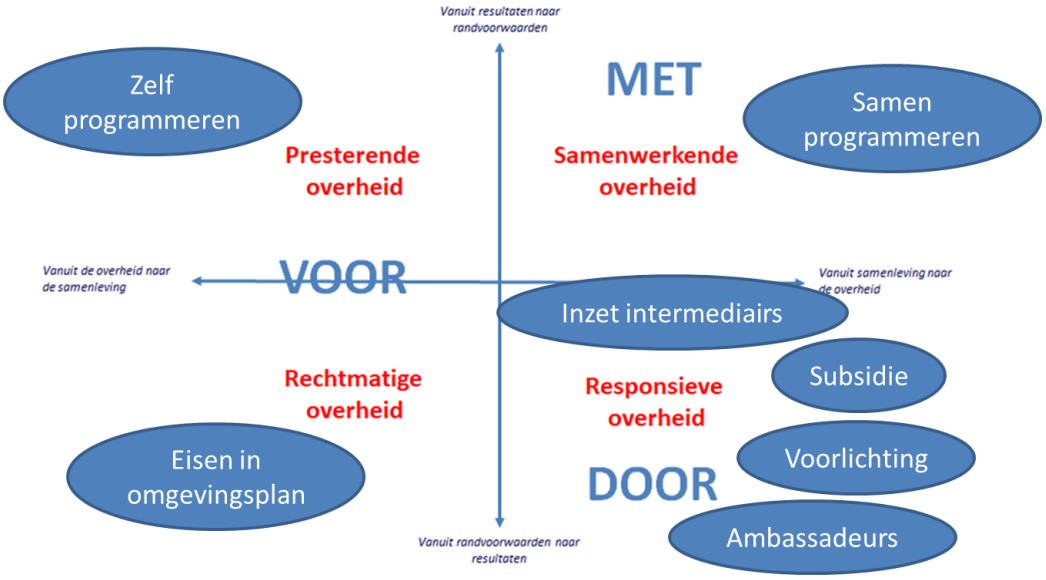

Figuur 5-1: Vier vormen van overheidssturing (Bron: PBL / NSOB)

De verticale as van de figuur vertegenwoordigt het accent in de inspanningen (van de overheid). De nadruk ligt op beleid en het formuleren van de juiste doelen en kaders (onder), of vooral op het ook daadwerkelijk realiseren en leveren van de voorgenomen prestaties (boven). De horizontale as in de figuur heeft betrekking op de relatie tussen overheid en de samenleving (markt en gemeenschap). In het linkerdeel van het schema ligt het accent bij de overheid. De overheid maakt het beleid én draagt zorg voor de uitvoering. In het rechterdeel van het schema ligt het accent bij de maatschappij. De overheid volgt of sluit aan bij maatschappelijke initiatieven.

Klimaatadaptatie vraagt om een meervoudige rolopvatting van de overheid. Bij het klimaatbestendig inrichten van de stedelijke leefomgeving trekken gemeenten, waterschap en WML samen op, nemen een eigen verantwoordelijkheid, geven het goede voorbeeld en treden daar waar nodig kaderstellend (faciliterend) op bij initiatieven die een bijdrage kunnen leveren aan klimaatadaptatie.

Wat vraagt dit van de organisatie en de waterprofessional?
Klimaatadaptatie realiseer je samen met collega's in de eigen organisatie en met publieke en private gebiedspartners. Daarom vraagt klimaatadaptatie naast specialistische kennis om bepaalde houdingen en vaardigheden: omgevingsbewust, samenwerkingsgericht, ondernemend en faciliterend.

Een professional moet veel verschillende disciplines bij elkaar kunnen brengen, mensen kunnen activeren, in kunnen spelen op initiatieven vanuit de samenleving, flexibel zijn ingesteld en opgewassen zijn tegen onvoorziene omstandigheden.

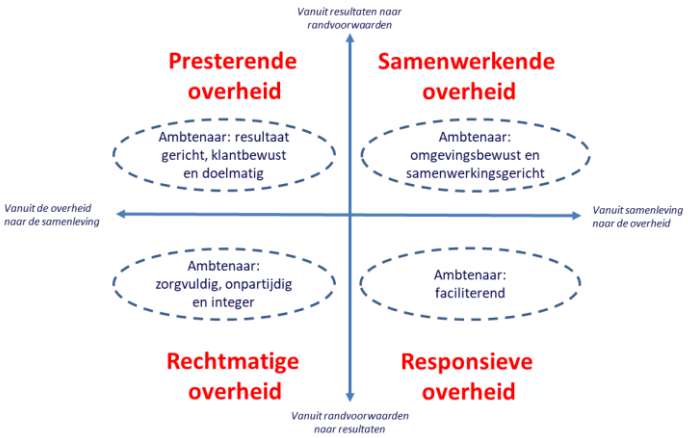

Figuur 5-2: Houding en vaardigheden

Dit betekent ook dat de beleidsmedewerkers en beheerders veel meer dan nu gebruikelijk is vooraan in planprocessen van ruimtelijke ontwikkelingen actief zouden moeten zijn en inhoudelijke wensen en eisen vroegtijdig en actief inbrengen.

Het samen met collega's in de eigen organisatie gebiedsgericht en integraal werken blijkt in de praktijk een grote uitdaging. Het vraagt om het combineren van budgetten, stapelen van opgaven en prioriteren.

5.5 Prioriteit 3: Doorwerking in kerninstrumenten van de Omgevingswet

In 2022 treedt de Omgevingswet in werking. De belangrijkste consequentie van de Omgevingswet voor het stedelijk waterbeheer is dat de beleidsvrijheid van gemeenten en waterschappen verder toeneemt (zie bijlage 1). Concreet krijgt dit vorm door:

- Deregulering van regels voor lozingen in de riolering, bodem en op het oppervlaktewater;
- Deregulering van regels voor bouwen (aansluiting op de riolering);
- Het vervallen van de goedkeuringsbevoegdheid van de provincie voor de gemeentelijke zorgplicht afvalwater in het buitengebied;
- Het vervallen van de wettelijke planverplichting van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Hiermee vervalt de plicht dat de gemeenteraad het rioleringsplan vaststelt .

De urgentie om in regionaal verband gezamenlijk invulling te geven aan de beleidsvrijheid rondom de gemeentelijke watertaken en de zorgplichten van het waterschap neemt hierdoor verder toe. Gemeenten en het waterschap zullen samen en met WML, Provincie en Rijkswaterstaat moeten bepalen wat wel en niet 'geregeld' wordt en hoe je dat dan gaat doen.

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet krijgen gemeenten en waterschap (en provincies) een aantal nieuwe en vervangende instrumenten in handen, gericht op de fysieke leefomgeving. De uitdaging is om het huidige gemeentelijke rioleringsplan (GRP) de komende jaren te gaan ontvlechten en om te vormen naar een rioleringsprogramma. Een aantal onderdelen uit het huidige GRP komen dan terug in de gemeentelijke omgevingsvisie en het omgevingsplan.

In het uitvoeringsprogramma (hoofdstuk 6) hebben wij acties opgenomen over de invulling van de decengtralisatie van lozingsregels en de omgang met de bruidschat (bijlage 3).

5.6 Prioriteit 4: Versterken capaciteit en verminderen kwetsbaarheid

Uit de evaluatie van de vorige planperiode komt naar voren dat een aantal acties niet is opgepakt. Dit komt omdat de hoeveelheid acties niet goed was afgestemd op de

beschikbare capaciteit bij de aangesloten partners (met name gemeenten). Dit is niet nieuw voor de regio. Uit verschillende individuele GRP's komt naar voren dat de beschikbare formatie onvoldoende is voor de uitvoering van de gemeentelijke watertaken.
In het uitvoeringsprogramma (hoofdstuk 6) is daarom een actie opgenomen om de mogelijke kwetsbaarheid nader te analyseren en in beeld te brengen. Als partners in de regio voeren wij samen de Branchestandaard van Stichting RIONED uit.

5.7 Prioriteit 5: Verhogen kwaliteit dienstverlening en uitvoering tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten.

We zetten de met het vorige Waterketenplan ingezette weg voort. Bescherming van de volksgezondheid door inzameling en transport van stedelijk afvalwater is een basisbeginsel voor ons werk in de hele waterketen. Door effectieve en efficiente samenwerking blijft onze waterketen ook in de toekomst goed functioneren. We volgen daarbij de ontwikkelingen en passen bewezen nieuwe technieken en innovaties toe.

We wisselen kennis en informatie uit. Samen zoeken we naar 'best practises' om een zo goed mogelijke waterketen tegen zo laag mogelijke kosten te houden. Het gaat dan om beter inzicht in het functioneren van onze rioolstelsels mede in relatie tot het watersysteem (meten is weten), samenwerken op operationele taken (beheer en onderhoud assets waterketen) e.d.

Op deze manier werken we samen aan de vier K's uit de inleiding: kwaliteit(svergroting, kwetsbaarheid(svermindering), kosten(besparing) en klantgerichtheid.

Buiten het samenwerkingsverband werken veel andere personen en organisaties mee aan het functioneren van de waterketen. Onze burgers en bedrijven zijn daarbij belangrijk. Soms zullen we een goed gesprek met elkaar voeren, maar we kunnen ook samenwerken aan een grote gezamenlijke investering.

Ook met Rijkswaterstaat en de Provincie zijn er veel raakvlakken, zoals Deltaprogramma 2021, het Deltaprogramma Hoge Zandgronden, RO-vraagstukken en de Provinciale Omgevingsvisie (POVI). Het is belangrijk om deze verschillende programma's goed op elkaar en op onze eigen programma's aan te laten sluiten. Vroege betrokkenheid en goede communicatie is daarom noodzaak.

6 Uitvoeringsprogramma

6.1 Ambities, focuspunten en acties

Om onze ambities dichterbij te brengen en onze samenwerking op een hoger peil te brengen, voeren we deze planperiode samen de nodige acties uit. We doen dat samen omdat het loont. Door deze acties werken we aan de vier K's: kwaliteit, kwetsbaarheid, kosten en klantgerichtheid.
Het uitvoeringsprogramma voor de komende jaren volgt uit onze ambities en de prioriteiten die we daarin hebben aangegeven. Vooralsnog gaan we ervan uit dat de acties regiobreed worden opgepakt. Bij het daadwerkelijk starten van een actie wordt bekeken of dat nog steeds zo is of dat in de actie in kleinere coalitie wordt opgepakt.

Bij elke actie is een eerste inschatting van de uitgaven gemaakt, bij het opstellen van gedetailleerde actieplannen zal dit verder worden ingevuld. Ook moet voor de meeste acties een projectleider/trekker worden gevonden. De programmamanager zal de voortgang van de acties bewaken en de terugkoppeling naar het bestuur verzorgen. Hiertoe heeft hij een aantal keren per jaar overleg met de projectleiders.

In de hierna aangegeven doelenboom hebben de prioriteiten hun plaats gekregen. Daarbij zijn ook de acties opgenomen. We laten daarmee de samenhang zien tussen dat wat we willen en dat wat we doen.

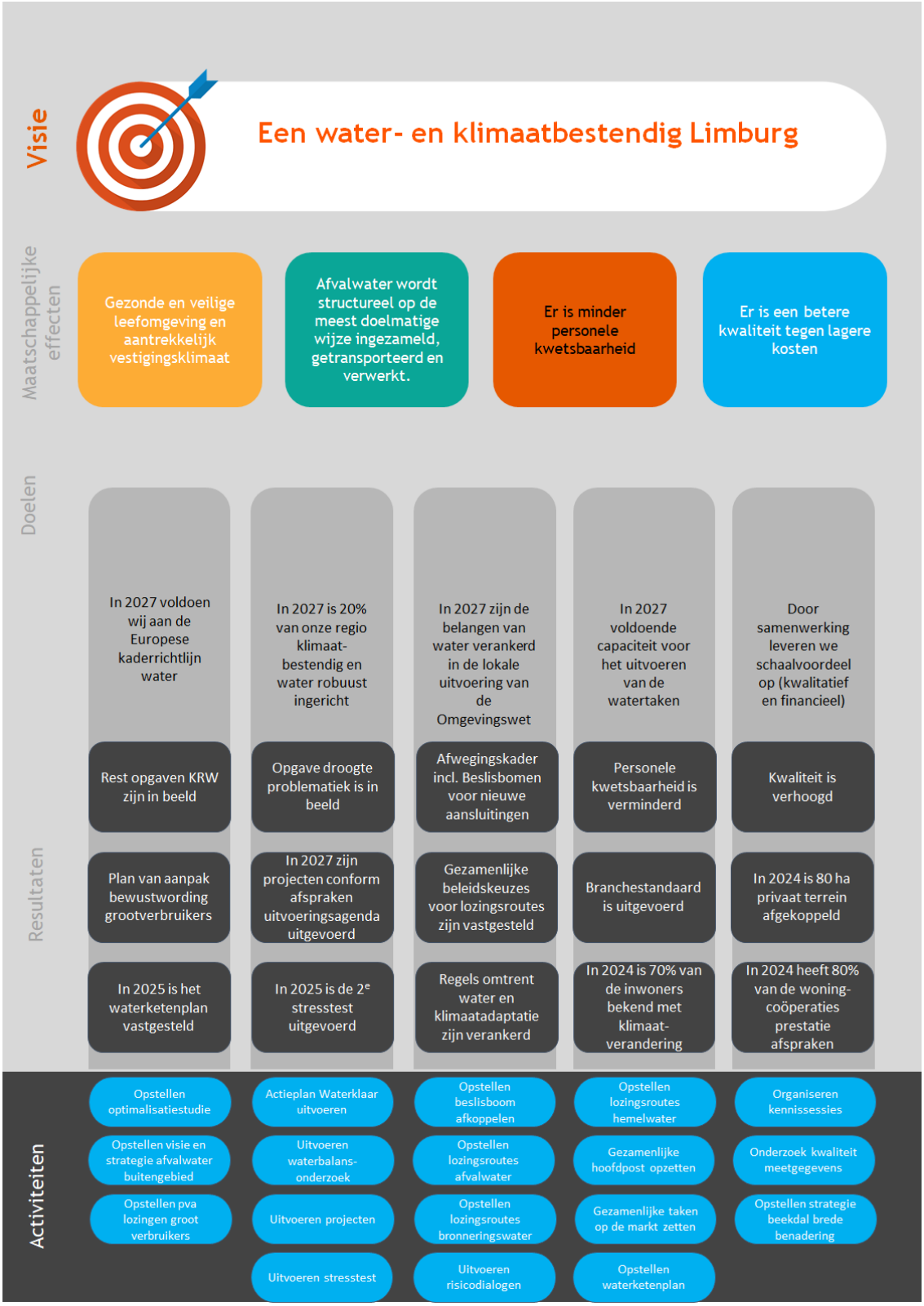

Figuur 6-1: Doelenboom met acties

6.2 Beschrijving acties

Hierna worden de acties toegelicht. We maken onderscheid in lopende programma's en acties die we oppakken vanuit dit waterketenplan. Vanuit het programma van de afgelopen jaren loopt ook nog een aantal acties die eerst worden afgerond, die worden eerst genoemd. Daarna volgen de nieuwe acties in volgorde van belangrijkheid.

6.2.1 Lopende acties

1. Waterklaar

Waterklaar richt zich op een klimaatrobuuste inrichting van particuliere terreinen. De doelgroepen zijn inwoners, bedrijven en woningbouwcorporaties. Het doel van Waterklaar is om deze doelgroepen te motiveren, stimuleren en activeren om over te gaan tot een klimaatrobuuste inrichting van hun terreinen. Waterklaar heeft hierbij vooral een faciliterende rol en focust zich op bewustwording en gedragsverandering, educatie, kennisuitwisseling, faciliteren d.m.v. handleidingen, stimuleringsregelingen, het verbinden c.q. bij elkaar brengen van partijen en netwerken, steeds met aandacht voor de thema's waterkwaliteit, vergroening en ontstening. De gemeenten hebben een cruciale rol om dit ook lokaal tot uitvoering te brengen.

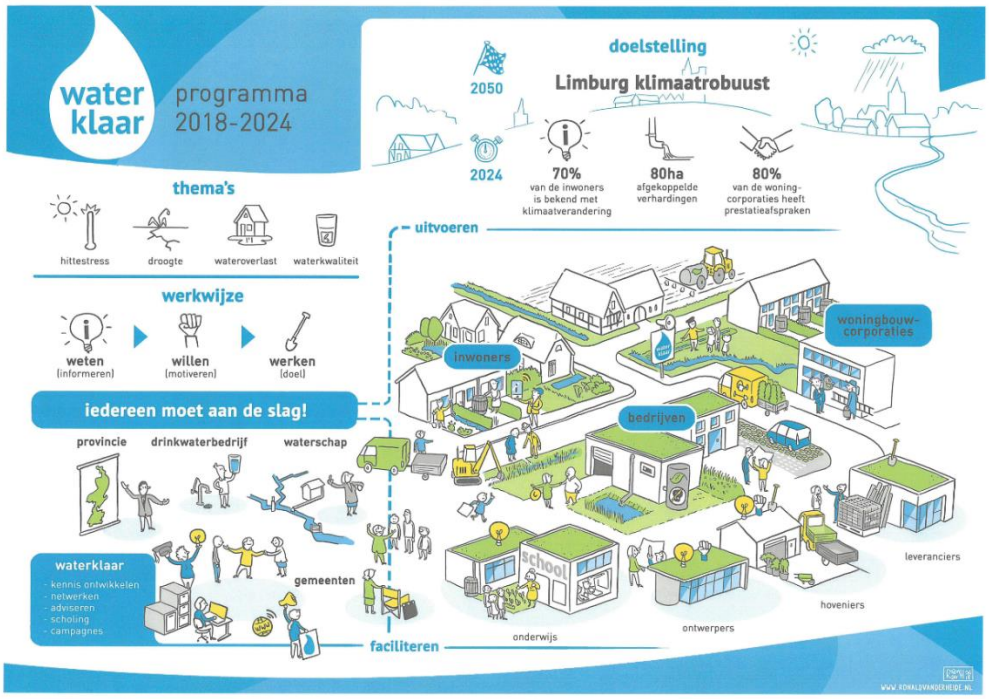

Binnen het doorlopende communicatietraject / platform krijgen de komende planperiode de volgende onderwerpen aandacht:

- De gevolgen van afkoppelen en infiltreren van regenwater voor grond- en oppervlaktewaterkwaliteit en de bodem. Dat kan bijvoorbeeld door het maken van een digitale folder met de ligging en betekenis van waterwin- en grondwaterbeschermingsgebieden. Daarbij sluiten wij aan op de gebiedsdossiers van de Provincie.
- Beperken van de gevolgen van droogte en het handelingsperspectief van inwoners, bedrijven en woningcorporaties, bijvoorbeeld door het kiezen van de juiste beplanting.

Budget Waterklaar dat ten laste van dit uitvoeringsprogramma komt is € 146.750,- .

2. Publiekscommunicatie

De gezamenlijke ambitie van de samenwerkende partners van Waterpanel Noord is vastgelegd in het plan publiekscommunicatie 2018 - 2022. Het doel is bewustwording, het vergroten van kennis en aanzetten tot gedragsverandering bij alle Limburgers. Met andere woorden inwoners informeren, faciliteren en motiveren klimaatadaptief te zijn met als einddoel klimaatbewust te handelen. Door het meten, monitoren en aansluiten bij de Limburgse leefstijlen volgens de leefstijlvlinder 'Ons Water' weten we doelgroepen steeds beter bereiken. Om de opgave klimaatadaptief handelen te realiseren worden jaarlijks (daar waar mogelijk in samenwerking met de andere Limburgse regio's) twee publiekscampagnes ontwikkeld en uitgevoerd vanuit één kanaal met het beeldmerk Waterklaar.
Budget: € 104.200 per jaar.

3. Interne communicatie (concerncommunicatie)

Met de ambities uit het waterketenplan en de uitvoeringsagenda klimaat wordt interne communicatie tussen en binnen de samenwerkende partners steeds belangrijker om invulling te geven aan de grote opgaven waarvoor we staan. Hiermee wordt bedoeld de communicatie tussen gemeenten, waterschap en WML onderling maar ook de procescommunicatie binnen Waterpanel Noord van bestuur naar LP-VV. Begin 2021 wordt daarvoor een intern communicatieplan opgeleverd dat in 2021 verder wordt uitgerold.
Budget: € 45.700

4. Oppakken uitvoeringsagenda klimaatadaptatie

Tegelijkertijd met het opstellen van dit plan, loopt een paralel spoor waarin de regionale en lokale uitvoeringsagenda's klimaat worden opgesteld. Uit de regionale uitvoeringsagenda klimaatadaptatie volgen acties die we samen oppakken.
Budget 125.000 per jaar 2021-2024.

5. Invoering omgevingswet

De invoeringswet zorgt voor allerlei veranderingen, bijvoorbeeld in processen rondom ruimtelijke ordening en het juridisch borgen van onze wensen. We kijken hier gezamenlijk naar om zoveel mogelijk een eenduidige aanpak te krijgen.
Budget: uit algemeen budget

6. Synergiekansen en onderhoud watersystemen

We zoeken naar samenwerkingsmogelijkheden in het omgaan met watersystemen.
Budget: uit algemeen budget

7. Varianten heffingsgrondslag (bijvoorbeeld stimuleren verduurzaming door heffing)

We onderzoeken de mogelijkheden om via de rioolheffing duurzaam gedrag te stimuleren.
Budget: uit algemeen budget

8. Grondwatermeetnet fase 3.

We ronden het rpoject grondwatermeetnet af.
Budget: 2021 € 40.800, 2022 € 8.600.

9. Gezamenlijk gemalenbeheer (pilot van 4 gemeenten en WBL)

Vanuit Waterpanel Noord zijn er in het verleden diverse onderzoeken uitgevoerd om het gemalenbeheer samen te gaan organiseren. We zijn gestart met een onderzoek "Verdiepingsslag elektromechanische installaties" waarin het beheer en onderhoud van de

gemeenten met elkaar is vergeleken. Vervolgens is er een bedrijfsvoeringsplan gemalenbeheer opgesteld waarin de uitgangspunten zijn bepaald ten aanzien van beheer en onderhoud van gemalen. Op basis daarvan hebben vijf gemeenten aangegeven samen met het WBL te onderzoeken hoe een gezamenlijke hoofdpost en onderhoudsmanagementsysteem op te zetten. Dit wordt op dit moment uitgevoerd. Mogelijk dat er in de toekomst andere gemeenten hier ook op aan gaan sluiten. Dit project wordt niet onder Waterpanel Noord uitgevoerd maar draagt wel bij aan de doelstellingen van Waterpanel Noord. Kennis en ervaring wordt ook regelmatig gedeeld.
Budget –

10. Gezamenlijke aanbesteding, doorlopend op operationele taken
Diverse gemeenten zoeken met elkaar de samenwerking op ten aanzien van het aanbesteden van beheerwerkzaamheden. Het kan gaan over rioolinspecties, onderhoudsmaatregelen aan riolering, renovatie projecten, etc. Hierbij wordt gewerkt met wisselende coalities. Deze aanbestedingen worden uitgevoerd op basis van regie door één van de deelnemende gemeenten en valt niet rechtstreeks onder Waterpanel Noord. Echter draagt dit zeker bij aan onze doelstellingen om samen te werken aan de 4 K's.
Budget: -

6.2.2 Acties waterketenplan

1. Gebiedsdifferentiatie waterbergingseis
De waterbergingseis uit de Keur (100 mm) wordt per gebiedstype beoordeeld op haalbaarheid. We onderscheiden hierbij verschillende gebiedstypologieen:
- bestaande bouw,
- nieuwbouw,
- kwetsbaar gebied,
- niet-kwetsbaar gebied,
- binnen bebouwde kom,
- buiten bebouwde kom.

Waar nodig passen we de lokale bergingseis aan. Dit is ook een vervolg en regionale uitwerking van de beslisboom afkoppelen. Gaat om de verwerking (vasthouden, bergen) van hemelwater en de uitgangspunten die we daarbij hanteren bij ruimtelijke ontwikkelingen. De uitkomst van dit proces communiceren we in bijvoorbeeld beslisbomen.
Budget: € 10.000 eenmalig

2. Implementatie evaluatie stimuleringsregeling
De stimuleringsregeling afkoppelen is eind 2020 geëvalueerd. Op basis van de evaluatie heeft Waterpanel Noord opdracht gegeven een vervolgregeling voor te bereiden welke medio 2021 ter besluitvorming aan alle partners wordt voorgelegd. De voorbereiding wordt bij voorkeur samen met de zuidelijke regio's opgepakt om te komen tot een Limburgbreed vervolg op de huidige regeling.
Budget: evaluatie en voorbereiden nieuwe regeling zijn gedekt via de huidige stimuleringsregeling.

Budget vervolgregeling nog onbekend.

3. Kennissessies
We gebruiken regelmatig onze bijeenkomsten om een kennisonderwerp uit te diepen en daar met elkaar van gedachten over te wisselen. Ook organiseren we naar behoefte kennissessies voor onze collega's (o.a. beheerders, vergunningen, R.O. e.d.).

Budget: opgenomen in de algemene kosten meerjarenbegroting.

4. Visie en strategie omgaan met afvalwater buitengebied
We ontwikkelen een gezamenlijke visie over hoe we omgaan met huishoudelijk afvalwater in het buitengebied. Sluiten we dat (weer) aan op mechanische riolering of gaan we decentraal zuiveren of op locatie (IBA)? We ontwikkelen een afwegingskader inclusief beslisbomen voor nieuwe aansluitingen en ontwikkelingen. Mogelijk is hier subsisie van STOWA mogelijk.
Budget € 20.000 eenmalig

5. Meten-data-rekenen
In Limburg is een businesscase gemaakt die we in dit project doorvertalen naar de situatie in Waterpanel Noord. Meten-data-rekenen is een grote, maar belangrijke opgave. Daarom splitsen we deze actie in deelacties:

a. Inventarisatie hoe we regionaal invulling geven aan meten-data-rekenen. We brengen in beeld wat de wensen zijn vanuit de verschillende organisaties en vertalen dit naar plannen om meten, data en rekenen op te pakken.
   Budget: € 10.000 eenmalig.
b. Meten: we onderzoeken welke meetgegevens we nodig hebben, welke apparatuur op welke plaats daarvoor nodig is en hoe we de data gaan verwerken en ontsluiten.
   Budget: € 10.000 eenmalig.
c. Data: Als overheden is het streven om informatie steeds actiever openbaar te maken. Open data past bij een overheid die haar taken transparant uitvoert. Daarvoor is juistheid van informatie een randvoorwaarde. Goede data liggen ook aan de basis van elke beslissing. We zetten in op uniformering in het vastleggen van data (bijvoorbeeld conformeren aan imbor/gwsw).
   Budget: € 10.000 eenmalig.
d. Rekenen: de verkregen data analyseren we en gebruiken we om onze theoretische berekeningen beter af te stemmen op de praktische werkelijkheid.
   Budget: € 10.000 eenmalig.

6. Afspraken lozingsroutes regenwater / beslisboom afkoppelen
Per activiteit / functie uitwerken van gezamenlijke beleidskeuze voor de lozingsroutes van regenwater: op het oppervlaktewater, in de bodem en op de riolering. Hierbij maken wij onderscheid in de volgende activiteiten:

- - woningen (bestaand)
- - woningen (nieuwe)
- - bedrijventerrein (kantoren, loodsen ed.)
- - verschillende typen wegen
- - verschillende typen verhardingen in de openbare ruimte
- - ...

Ook voor deze lozingsroutes maken we beslisbomen. Sluiten daarbij onder andere aan bij de limburgbrede beslisboom afkoppelen.
Budget: € 40.000 eenmalig

7. Droogte: waterbalansonderzoek
Onderzoek en kennisontwikkelen naar de oorzaken van lage grondwaterstanden. Regionaal en over de grens met als doel een (regionale) aanpak te ontwikkelen. Er speelt al veel op dit vlak (onderzoek waterbeschikbaarheid Provincie, LIWA van WL met vervolgonderzoek, waterbalansonderzoek van Riwa Maas). We kijken of en waar we bij aan kunnen sluiten.

Voordat we in oplossingen kunnen denken, is het nodig om de oorzaken van de grondwaterstandsdalingen te vinden. Aspecten die hierbij een rol spelen: drainagebasis van het regionaal watersysteem (in zomer- en winter), beregening van landbouwgewassen, indrustriele grondwateronttrekkingen (bijvoorbeeld de aardappelverwerkende industrie en bierbrouwers). Het onderzoek richt zich in eerste instantie op de analyse van de oorzaken. Op basis daarvan zullen oplossingsrichtngen worden verkend, waarbij het beperken van (grond)waterverbruik, vasthouden en infiltreren van water in het gebied centraal staat. Hierbij betrekken we ook de Provincie als belangrijke stakeholder.
Budget € 50.000 eenmalig.

8. Hoe ver zijn we met de KRW, evt. optimalisatiestudie waterketen/watersysteem
Onderzoek om te kijken waar we staan met het bereiken van de KRW-doelstellingen, ecologisch en chemisch. Dat doen we door het uitvoeren van de ecologische toets voor alle overstorten, waarbij we ook de kwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater in beeld brengen. Voor de overstorten waarvoor op basis van de ecologische toets maatregelen nodig blijken, wordt met behulpt van de zogenaamde redeneerlijn de beste oplossing in beeld gebracht. Als het nodig is om breder te kijken dan het betreffende BRP-gebied, kan een OAS nieuwe stijl worden uitgevoerd. Het gaat dan om de samenhang riolering, zuivering en watersysteem (waterkwaliteit).

Aandachtspunten hierbij zijn:
- Het voorkomen van achteruitgang door vergunningverlening, toezicht en handhaving. Het gaat hierbij onder andere om indirecte lozingen vanuit de containerteelt, mestverwerkers, glastuinbouw, etc.;
- Gemeenten zijn bevoegd gezag voor indirecte lozingen, het WL heeft daar ook direct belang bij.
- Inzicht in de kwaliteit van het influent van de zuivering en hoe dit te verbeteren. WL pakt dit in 2021 op. Samen met gemeenten en RUD wordt gezocht naar bronnen van afwijkende influentkwaliteit om zo te komen tot een bronaanpak;

Budget € 240.000 (15.000 per gemeente + 15.000 WL) eenmalig.

9. Branchestandaard gemeentelijke watertaken
De beschikbare personele capactiteit staat al jaren onder druk. Maar leidt dat ook tot verwatering van kennis en kunde? Met het branchestandaardonderzoek van stichting RIONED onderzoeken we hoe het in onze samenwerking staat met kennis en kunde, op welke kennisgebieden we sterk genoeg zijn en op welke gebieden we kunnen verbeteren en elkaar binnen de samenwerking kunnen versterken. Het is een onderzoek naar de kwalitatieve kant van de personele inzet voor de gemeentelijke watertaken.

Budget € 40.000 eenmalig.

10. Lozingsroutes huishoudelijk of bedrijfsafvalwater
Per type lozing en dus activiteiten werken we gezamenlijke beleidskeuzes uit voor de lozingsroutes van (bedrijfsmatig) afvalwater. Onderscheid maker naar lozen op het

oppervlaktewater, in de bodem en op de riolering. Hierbij maken wij onderscheid in de volgende activiteiten:

- evenementen
- containerteelt
- glastuinbouw
- park recreatiewoningen
- huisvesting seizoenarbeiders
- mestverwerking
- .....

Voor de lozingsroutes maken we beslisbomen die de te volgen route inzichtelijk maken.
Budget: € 40.000 eenmalig

11. Afspraken lozingsroutes bronneringswater

Per type bronnering (afhankelijk van debiet, duur en kwaliteit effluent) gezamenlijke beleidskeuze voor de lozingsroutes van grondwater: op het oppervlaktewater, in de bodem en op de riolering.

Budget: € 40.000 eenmalig

12. Opstellen decentrale regels omgevingsplan

In 2022 wordt de omgevingswet van kracht. Veel landelijke lozingsregels vervallen en moeten lokaal in de omgevingsplannen worden opgenomen. Dit is de juridische uitwerking van de afspraken over de gedifferentieerde bergingseis en de lozingsroutes (acties 1, 6, 9 en 10). Betreft ook de implementatie handreiking klimaattoets en bouwstenen omgevingsvisies en -plannen.

Budget: € 40.000 eenmalig.

13. Benaderen bedrijven buitengebied in verband met lozingen en grote waterverbruikers in verband met droogte.

Onderzoek hoe we de (grotere) lozingen in het buitenbgebied kunnen aanpakken om a. waterkwaliteit te verbeteren en b. water zoveel mogelijk in het gebied kunnen houden om droogte tegen te gaan. Daadwerkelijke implementatie van de aanpak.

Budget: € 10.000 eenmalig.

14. Gezamenlijke strategie beekdalbrede benadering

We ontwikkelen op basis van de resultaten van pilots van WL samen een strategie hoe een beekdalbrede benadering kan worden gerealiseerd en wat daarvan de consequenties zijn voor ons handelen en de lokale regelgeving, zowel bij waterschap als bij gemeenten.

Budget: €10.000 eenmalig.

15. Stresstest en risico-dialoog 2025

In 2025 voeren we met elkaar weer een nieuwe DPRA stresstest uit met bijbehorende risicodialogen. Doel is opnieuw de klimaatrobuustheid van onze systemen te bepalen.

Budget: € 150.000 eenmalig

16. Nieuw waterketenplan 2025
In 2025 evalueren we dit waterketenplan en stellen we een nieuw plan op waarmee we onze samenwerking verder versterken en inspelen op de ontwikkelingen.

Budget: € 100.000 eenmalig

6.3 Planning

In de volgende tabel zijn de projecten in tijdsvolgorde weergegeven met daarbij een schatting van de kosten. De werkelijke kosten kunnen worden bepaald als een projectplan is opgesteld. Ook is het mogelijk dat er voor sommige projecten subsidie mogelijk is, bijvoorbeeld vanuit STOWA (buitengebied) of vanuit de impulsregeling klimaatadaptatie vanuit het Rijk.

Waterpanel Noord Uitvoeringsprogramma							
Nr	Omschrijving	operationeel / strategisch	2021	2022	2023-2025	projectleider	Opmerkingen
	Lopende acties						
1	Waterklaar: Bewustwording grondwaterkwaliteit en communicatie over afkoppelen en afgekoppelde gebieden i.s.m. gebiedsdossiers. Ook aandacht voor droogte, droogtebestendige beplanting, etc.	Operationeel	146.750	146.750	440.250	Waterklaar	Kosten Waterklaar volgens begroting 2021-2024
2	Publiekscommunicatie	Operationeel	104.200	104.200	312.600	Peel en Maas	mjb 2021-2024
3	Interne communicatie (Concerncommunicatie)	Operationeel	45.700	45.700	137.100	Peel en Maas	mjb 2021-2024
4	Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie	Operationeel	125.000	125.000	375.000	WL	mjb 2021-2024
5	Invoering omgevingswet	Strategisch	reservering budget begroting				mjb 2021-2024
6	Synergiekansen en onderhoud watersystemen	Operationeel	reservering budget begroting				mjb 2021-2024
7	Varianten heffingsgrondslag (bijvoorbeeld verduurzamen door rioolheffing	Strategisch	reservering budget begroting				mjb 2021-2024
8	Grondwatermeetnet fase 3	Operationeel	40.800				mjb 2021-2024
				8.600			mjb 2021-2024
9	gezamenlijk gemalenbeheer (evaluatie en uitwerking pilot van 5 gemeenten en WBL)	Operationeel		X			niet ten laste van Waterpanel Noord
10	gezamenlijke aanbesteding gewoon doorlopend op onderhoud	Operationeel	X	X	X		niet ten laste van Waterpanel Noord
	Nieuwe acties						
1	gebiedsdifferentiatie waterbergingseis en uitkomsten communiceren in bijvoorbeeld een beslisboom	Strategisch	10.000				eigen inzet deelnemers, budget voor evt. inhuur externe expertise
2	Implementatie van de resultaten van de evaluatie van de stimuleringsregeling	operationeel	X			Weert	kosten opgenomen in stimuleringsregeling
3	opzetten van kennissessies	Operationeel	X	X	X		eigen inzet deelnemers, budget voor evt. inhuur exteren in algemene kosten
4	Visie strategie omgaan met afvalwater buitengebied afwegingskader (ook iba's), inclusief beslisbomen	strategisch	20.000				mogelijk subsidie STOWA
5	Meten, data, rekenen – meer inzicht in werking rioolstelsel en het regionale systeem.	Operationeel					
	deelproject 5a	Operationeel	10.000				vooronderzoek, uitvoering PM
	deelproject 5b	Operationeel		10.000			vooronderzoek, uitvoering PM
	deelproject 5c	Operationeel			10.000		vooronderzoek, uitvoering PM
	deelproject 5d	Operationeel			10.000		vooronderzoek, uitvoering PM
6	afspraken lozingsroutes regenwater / beslisboom afkoppelen	Strategisch	40.000			Weert / Provincie	eigen inzet en externe ondersteuning
7	droogte: waterbalansonderzoek, waar gebeurt wat - kennis ontwikkelen voor aanpak droogte	Strategisch		25.000	25.000		eigen inzet en externe ondersteuning
8	optimalisatiestudie waterketen / watersysteem. Hoe ver zijn we met de KRW 2027?	operationeel		75.000	165.000	WL	15.000 per gemeente + 15.000 WL
9	Branchestandaard gemeentelijke watertaken uitvoeren	Strategisch		40.000			inhuur branchestandaardadviseur
10	afspraken lozingsroutes huishoudelijk of bedrijfsafvalwater	Strategisch			40.000		eigen inzet en externe ondersteuning
11	afspraken lozingsroutes bronneringswater	Strategisch			10.000		eigen inzet en externe ondersteuning
12	Opstellen decentrale lozingsregels omgevingsplan - Implementatie handreiking klimaattoets en bouwstenen omgevingsvisies en -plannen.	Operationeel			40.000		inhuur juridische expertise
13	Benaderen bedrijven buitengebied ivm lozingen en grote waterverbruikers ivm droogte tbv waterkwaliteit en kwantiteit.	Operationeel			10.000		eigen inzet deelnemers
14	Gezamenlijke strategie beekdal brede benadering	Strategisch			10.000	WL	eigen inzet deelnemers
15	stresstest light 2025 + nieuwe risicodialogen	Operationeel			150.000		10.000 per gemeente
16	Opstellen nieuw Waterketenplan	Strategisch			100.000		inhuur externe expertise
			2021	**2022**	**2023-2025**		
	Resume uitgaven	**Uitgaven**	**542.450**	**580.250**	**1.834.950**		
	Verdeeld volgens verdeelsleutel 1						
	Beesel	2,30%	12.476	13.346	42.204		
	Bergen	2,20%	11.934	12.766	40.369		
	Echt-Susteren	5,40%	29.292	31.334	99.087		
	Gennep	2,90%	15.731	16.827	53.214		
	Horst aan de Maas	7,20%	39.056	41.778	132.116		
	Leudal	6,10%	33.089	35.395	111.932		
	Maasgouw	4%	21.698	23.210	73.398		
	Mook en Middelaar	1,30%	7.052	7.543	23.854		
	Nederweert	2,90%	15.731	16.827	53.214		
	Peel en maas	7,40%	40.141	42.939	135.786		
	Roerdalen	3,50%	18.986	20.309	64.223		
	Roermond	9,90%	53.703	57.445	181.660		
	Venlo	17,30%	93.844	100.383	317.446		
	Venray	7,40%	40.141	42.939	135.786		
	Weert	8,50%	46.108	49.321	155.971		
	Waterschap Limburg	5,90%	32.005	34.235	108.262		
	Waterleiding Maatschappij Limburg	5,90%	32.005	34.235	108.262		

7 Samenwerken

De regionale samenwerking Waterpanel Noord is ontstaan uit de regionale samenwerking Venlo-Venray en de regionale samenwerking Limburgse Peelen. Het is een relatief nieuwe samenwerking en daarom is het goed om ervaringen en spelregels voor de samenwerking tegen het licht te houden.

7.1 Doel samenwerking

De samenwerking Waterpanel Noord heeft als kerndoel om de kwetsbaarheid en kosten te verlagen en de kwaliteit en klantgerichtheid te vergroten. de volgende doelen dragen hieraan bij:

- Informatie uitwisselen, kennis delen, door ontwikkelen en van elkaar leren. Dat maakt ons sterker en minder kwetsbaar;
- Slagkracht vergroten: samen staan we sterker en maakt het makkelijker om beleid lokaal toe te passen. Dit verhoogt de kwaliteit van de besluitvorming;
- Regionaal inspelen op ontwikkelingen bijvoorbeeld bij subsidietrajecten in het kader van DPRA en DHZ.
- Nastreven uniformiteit in beleid waar dat mogelijk is om het werk en de doelen voor de waterketen en het watersysteem te verbeteren;
- Het vergroten van je netwerk waardoor je elkaar makkelijk kunt vinden en bevragen.
- Het bijdragen aan de inhoudelijke invulling van de taken van alle samenwerkingspartners.
- Het waar mogelijk voor het dagelijkse werk gebruik maken van elkaars kennis, kunde en competenties.

Onze ambtelijke bijeenkomsten moeten bijdragen aan deze kerndoelen. Dat uit zich in de werkwijze die we afspreken voor de komende jaren.

Het bestuurlijk aanjaagteam blijft de bestuurlijke vergaderingen voorbereiden en de link tussen de ambtelijke en bestuurlijke laag.

7.2 Werkwijze en spelregels

De succespunten van onze samenwerking tot nu toe houden we vast. We blijven regelmatig bij elkaar komen, we blijven met onze inwoners en bedrijven communiceren via Waterklaar en we blijven onze bestuurders betrekken bij wat we samen willen oppakken.

7.2.1 Proces

We hanteren de volgende spelregels:

1. Samenwerken biedt voordeel, materieel of immaterieel. Er moet door samenwerking voordeel te behalen zijn, of door kostenbesparing of door bijvoorbeeld het vergroten van het werkplezier of kennisniveau.
2. Projecten in gezamenlijk belang worden door iedereen gedragen, projecten met een voordeel voor een beperkte groep worden door die beperkte groep gedragen.
3. Projectleiders/trekkers komen bij voorkeur uit de eigen gelederen en worden gecompenseerd voor hun inzet;
4. Iedereen doet mee. Samenwerken lukt alleen als iedereen actief meedoet. Dat laat onverlet dat er in wisselende coalities kan worden samengewerkt als een bepaald project daarom vraagt. Samen waar het kan, in kleinere coalities als het moet.

De programmamanager krijgt ondersteuning van een drietal personen vanuit de deelnemers, het kernteam. De taken van dit kernteam zijn:

- Samen met de programmamanager voorbereiden van de agenda voor de (bestuurlijke) bijeenkomsten. Er wordt duidelijk onderscheid gemaakt in bespreekpunten en mededelingen. Doel is een minder volle agenda en meer verdieping in de vergaderingen.
- Het afstemmen van de agenda's van Waterpanel Noord, Provincie en Waterschap.
- Meer gebruik maken van een digitaal platform voor het delen van informatie. Dat hoeft niet op de vergaderingen. Dat geldt mogelijk ook voor sommige bestuurlijke stukken.
- Het bewaken van de voortgang en implementatie van de acties. Hiertoe is er regelmatig overleg tussen de programmamanager, kernteam en de projectleiders.
- Bij de projecten wordt de 'plan-do-check-act' (PDCA) cyclus toegepast om zo de voortgang te bevorderen en projecten ook daadwerkelijk af te ronden.
- Jaarlijkse evaluatie van de voortgang aan de hand van de doelenboom en geplande acties op de 4 K's (Kwaliteit, kwetsbaarheid, kosten en klantgerichtheid) en terugkoppeling aan bestuurders, ook door projectleiders zelf.

Het kernteam bestaat uit vaste mensen voor de duur van minimaal een jaar, om zo samenhang te bewerkstelligen.

Ten minste eenmaal per jaar praten we de managers op hoofdlijn bij over alles wat er speelt en delen wij voortgang en resultaat per project. Dit zorgt voor meer inzicht en betrokkenheid bij de waterketen. Het management heeft in organisatites een rol als (personele) capaciteitsleverancier. Om invulling te geven aan de gestelde ambities en doelen en voor het uitvoeren van de maatregelen in dit waterketenplan, is personele capaciteit is benodigd. De bijpraatmomenten biedt de managers ook de mogelijkheid voor kennisuitwisseling en vermindering kwetsbaarheid.

7.2.2 Inhoud

Inhoudelijk is afgesproken om regelmatig workshops te organiseren over actuele onderwerpen die voor een ieder belangrijk zijn. Daarnaast zal, als de COVID-19 maatregelen het weer mogelijk maken, er weer netwerklunches en andere bijeenkomsten worden georganiseerd om elkaar beter te leren kennen, vertrouwen op te bouwen en op informele wijze kennis uit te wisselen.

Het uitvoeringsprogramma van dit waterketenplan is leidend voor onze activiteiten, daar hebben we onze handen vol aan. Dat betekent overigens niet dat er geen ad hoc projecten kunnen plaatsvinden, maar dat moet altijd goed worden afgewogen.
We passen daarbij op om te veel hooi op de vork te nemen. Beter minder projecten die we daadwerkelijk afronden dan veel projecten die verzanden in de waan van de dag.

We leggen en houden regelmatig contact met onze groen- en ruimtelijke collega's. Dat wordt met de ruimtelijke adaptatie en ontharding steeds belangrijker.

We richten een digitaal platform zo in dat ook een online forum ontstaat waarop we vragen en kennis kunnen uitwisselen. Organisaties uit Limburg en Noord-Brabant zijn bezig met de ontwikkeling van een klimaatapp om ervaringen rondom het klimaatadaptief maken van leefomgeving te delen.

Wat de kostenverdeling betreft handhaven we de huidige kostenverdeelsleutels en maken afhankelijk van de samenstelling van coalities onderscheid per project.

Bijlage 1 Proces Waterketenplan

Het proces voor de totstandkoming werd gekenmerkt door werksessies en overleggen, zowel met de projectgroep als met alle deelnemers van Waterpanel Noord.
De projectgroep bestond uit medewerkers van de gemeenten Maasgouw, Peel en Maas, Roermond, Venlo en Weert, Waterschap Limburg en Waterleidingmaatschappij Limburg.

de brede groep. Het startoverleg en de eerste werksessie zijn 'live' gehouden, daarna zijn door de coronamaatregelen de sessies 'op afstand' gehouden. De overleggen betroffen besprekingen van conceptteksten of presentaties van het proces en de stand van zaken. Ze werden gehouden met de projectgroep (6), brede groep (6), managers (2) en bestuurders (3).

Werksessies
De volgende werksessies zijn gehouden:
W1 'Terugkijken'
W2 'Vooruitkijken en beleidsuitgangspunten'
W3 'Zorgplichten en prioriteren'
W4 'Klimaatadaptatie en strategie
W5 'Klimaattoets'
W6 'Samenwerken'
W7 'Uitvoeringsprogramma'
W8 (extra) 'Zorgplichten uitwerking'

De werksessies werden gehouden met Microsoft teams en ondersteund door Mural, Padlet en/of Mentimeter. Met de uitkomsten van de werksessies en de overleggen zijn de conceptteksten van het Waterketenplan verder ingevuld en bijgeschaafd.

Hieronder volgt een aantal kenmerkende uitkomsten van werksessies (zonder volledig te willen zijn).

Werksessie 1 'terugkijken'
In deze werksessie zijn we begonnen met hoe iedereen aankijkt tegen de samenwerking. Dit is vastgelegd in een beeldverslag door middel van ansichtkaarten die de deelnemers vonden passen bij hoe zij de samenwerking zien.

De volgende punten werden vaak genoemd:
- Fijne samenwerking
- Samenwerking geeft energie
- Te hoge ambities voor huidige capaciteit
- De waan van de dag zit in de weg
- Vertrouwen in elkaar moet groeien

Werksessie 2 'vooruitkijken en beleidsuitgangspunten'
In deze werksessie is in een begin gemaakt met het opzetten van een doelenboom als hulpmiddel om ambities zichtbaar te maken, te koppelen aan maatschappelijke effecten en uiteindelijk te kunnen prioriteren. De brede doelenboom is weergegeven in bijlage 2.

Werksessie 3 Zorgplichten en prioriteren
Tijdens deze werksessie zijn de ambities en doelstellingen voor het waterketenplan geprioriteerd. Dit is gedaan aan de hand van de doelenboom, zie bijlage 2.
Allereerst is met de Mentimeter gevraagd naar de grootste opgave/uitdaging voor de komende 5 jaar in het Waterketenplan. Daaruit kwam de volgende woordenwolk tevoorschijn.

Het werken aan klimaatadaptatie en daaraan gerelateerde onderwerpen, zoals ‘droogte’, ‘voldoende water’ en ‘neerslag’ komen naar voren als belangrijke thema’s voor het waterketenplan.

De vraag is op welk abstractieniveau de ambities en doelen een plek moeten krijgen in het waterketenplan. Door middel van drie voorbeelden peilen we de behoefte bij de deelnemers.

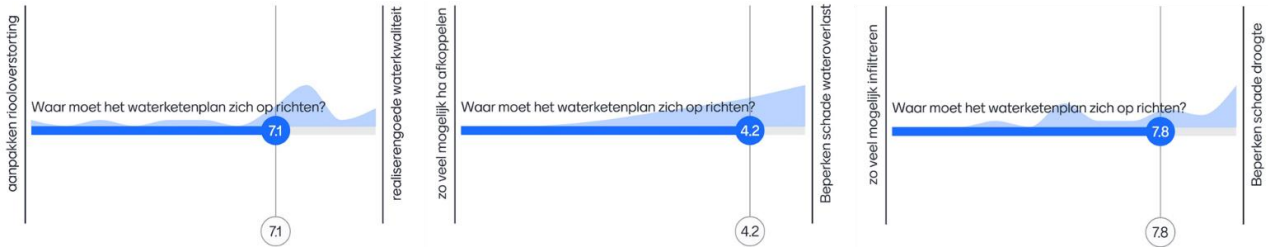

De nadruk van het waterketenplan ligt bij de meer abstracte doelen in plaats van bij de maatregelen/middelen.

Uit de inventarisatie van de specifieke doelstellingen voor het waterketenplan (uit de doelenboom) komt de volgende verdeling naar voren.

Vervolgens is ook gekeken naar de aandachtpunten bij de verschillende zorgplichten, met behulp van woordenwolken:

Gemeentelijk zorgplicht stedelijk afvalwater

Gemeentelijke zorgplicht hemelwater

Gemeentelijke zorgplicht grondwater

Werksessie 4 Klimaatadaptatie
Deze werksessie stond in het teken van klimaatadaptatie en de strategie daarvoor voor de komende jaren. Dit in samenhang met het parallelle traject voor het opstellen van de uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie (Peet Dekker).

De ambities voor klimaatadaptatie komen terug in de Doelenboom en hebben een relatie met het Deltaplan Hoge Zandgronden en het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie, zoals dit ambtelijk in voorbereiding is in de regio Zuid NL.

De vraag aan de aanwezigen is voor welke DPRA-thema's behoefte is aan uitwerking van concrete regionale (WPN) doelen of normen in het waterketenplan.

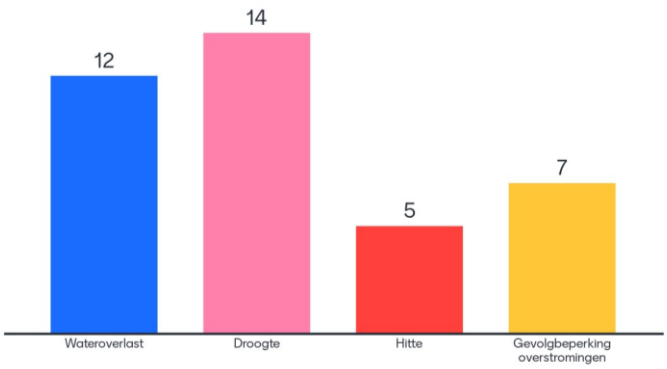

In hoeverre is er behoefte aan gebiedsdifferentiatie bij de uitwerking van doelen of normen met betrekking tot klimaatadaptatie? We maken hierbij onderscheid tussen vier soorten gebiedsdifferentiatie.

In deze werksessie hebben we ook gekeken naar de rol van gemeenten die het meest dominant is.

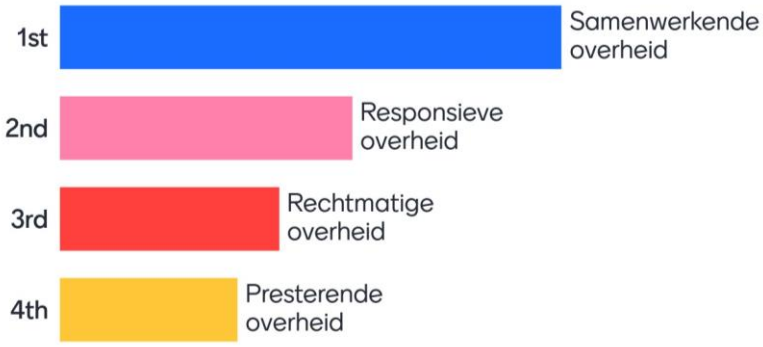

Bij het waterschap scoort de presterende overheid overigens als 2e, WML heeft de presterende overheid op nr. 1.

Bestuurlijk overleg
In juli en augustus is met de bestuurders gekeken naar hun mening over verschillende onderwerpen. Met de Mentimeter is die mening gepeild:

Brede ambities of specifieke speerpunten

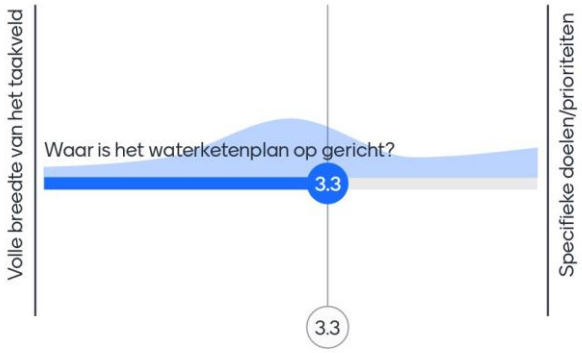

Welke 3 thema's vindt u het belangrijkste bij de uitwerking van het waterketenplan?

Mentimeter

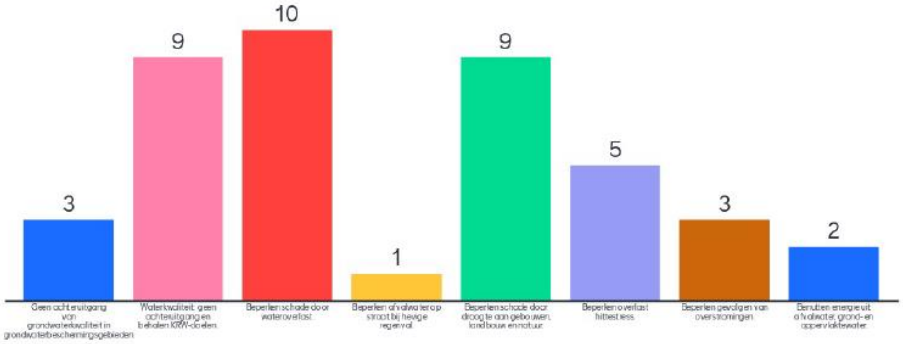

Waterkwaliteit (geen achteruitgang en behalen KRW-doelen), beperken schade door wateroverlast en beperken schade door droogte scoren daarbij het hoogst. Gezondheid en goed leefomgeving werden als 'basisvoorwaarde' gezien.

Normen wateroverlast bij nieuwbouw

Mentimeter

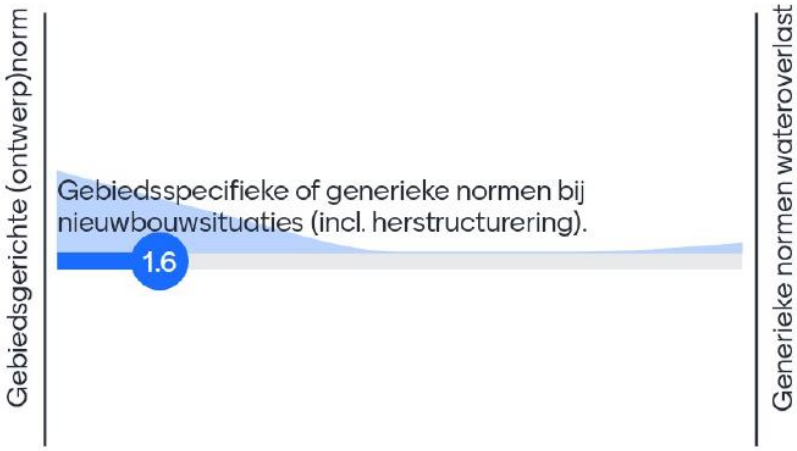

Ook bij de bestuurders leeft de wens om <u>geen</u> generieke normen voor wateroverlast te hanteren, maar gebiedspecifieke normen. De 100 mm bergingseis van het waterschap is daarbij een mooi streven.

Werksessie 5 'Klimaattoets'
In deze werksessie is nagedacht over de uitbreiding van de watertoets tot een 'klimaattoets'. Watermensen moeten zo vroeg mogelijk in het proces worden betrokken, eerder dan nu veelal gebeurt. Een integrale afweging ontbreekt vaak. Via Omgevingstafels komen (grote) initiatieven binnen.
Eisen uit de klimaattoets moeten nog juridisch bindend worden gemaakt in bijvoorbeeld het omgevingsplan of de waterschapsverordening (keur).

Werksessie 6 'Samenwerken'
De vraag: 'Blijven we samenwerken en zo ja op welke manier' stond centraal in werksessie 6. Enkele conclusies:
- De projecten worden bij voorkeur geleid door projectleiders vanuit het samenwerkingsverband. Om ervoor te zorgen dat alle acties worden uitgevoerd, is soms ondersteuning nodig. Hiervoor kunnen we bureaus of zzp'ers inhuren.
- Waterklaar is succesvol en een goed voorbeeld dat samenwerking juist werk uit handen neemt. De communicatie naar de burger via Waterklaar zetten we voort.
- Kennissessies organiseren binnen het samenwerkingsverband.
- Strategisch communicatie plan is ooit opgesteld – moet worden herzien.
- De programmamanager krijgt ondersteuning van een kerngroep (Angela, Paul en Freek). Zij bereiden de agenda voor, zorgen voor een beperking van het aantal agendapunten en voor meer diepgang. Ook bewaken zij de voortgang.

Werksessie 7 'Uitvoeringsprogramma'
Werksessie 7 leverde het uitvoeringsprogramma op voor het waterketenplan, gekoppeld aan de geprioriteerde doelen.
In de bijeenkomst is door de deelnemers met Mentimeter een prioriteit aangegeven aan bovengenoemde acties. Hierna staat het resultaat.

Waterklaar: Bewustwording grondwaterkwaliteit, beslisboom afkoppelen en communicatie over afkoppelen en afgekoppelde gebieden i.s.m. gebiedsdossiers op	13
Waterbalansonderzoek, waar gebeurt wat - kennis ontwikkelen voor aanpak droogte	12
- Waar staan we tov de KRW doelstellingen en wat er nog moet gebeuren om de doelstellingen te behalen. Gericht op de waterkwaliteit en zuivering.	8
Visie strategie Riolering buitengebied afwegingskader (ook iba's)	8
Implementatie van de resultaten van de evaluatie van de stimuleringsregeling	8
stresstest light 2025 + nieuwe risicodialogen	8
opzetten van kennissessies	7
Opstellen decentrale lozingsregels omgevingsplan - Implementatie handreiking klimaattoets en bouwstenen omgevingsvisies en -plannen.	7
gebiedsdifferentiatie waterbergingseis en uitkomsten communiceren in bijvoorbeeld een beslisboom	6
gezamenlijk gemalenbeheer (pilot van 4 gemeenten en WBL)	6
Meten, data, rekenen – meer inzicht in werking rioolstelsel en het regionale systeem.	5
Branchestandaard uitvoeren	4
Benaderen bedrijven buitengebied ivm lozingen en grote waterverbruikers ivm droogte tbv waterkwaliteit en kwantiteit.	3
gezamenlijke aanbesteding gewoon doorlopend op onderhoud	3
Gezamenlijke strategie beekdal brede benadering	3

Deze prioritering is vervolgens uitgewerkt in concrete acties en besproken in de projectgroep. Naar aanleiding hiervan is het programma bijgeschaafd.

Werksessie 8 'Zorgplichten' (extra)
Op verzoek is een extra werksessie gehouden waarin is ingezoomd op onderwerpen die bij de gemeentelijke zorgplichten naar voren komen (tactische uitwerking). Aan de hand van stellingen is de

discussie gevoerd. Deze sessie heeft veel input opgeleverd die bij het opstellen van de acties uit het uitvoeringsprogramma is gebruikt.

Waterketenplan
De uitkomsten uit de werksessies hebben geleid tot het waterketenplan zoals dat er nu ligt. Ze hebben gezorgd voor deelname en betrokkenheid en ook voor draagvlak onder de deelnemers.

Chronologisch overzicht
Overleggen Waterpanel Noord

Datum	Overleg met	onderwerp	Code Overleg
31-01-2020	Projectgroep	Startoverleg	P0
04-03-2020	Brede groep	Werksessie terugkijken	W1
01-04-2020	Projectgroep	planning	P1
17-04-2020	Brede groep	Werksessie vooruitkijken, beleidsuitgangspunten	W2
15-05-2020	Projectgroep	Bespreken werksessie en planning	P2
04-06-2020	Brede groep	Werksessie prioriteren	W3
16-06-2020	Brede groep	Werksessie klimaatadaptatie	W4
18-06-2020	Projectgroep	Terugblik werksessie 3, voorbereiden bestuurlijk overleg, afspraken vervolg overleggen	P3
02-07-2020	Bestuur	Bestuurlijk overleg, presentatie	B1
08-07-2020	Brede groep	Bespreken concept 1 waterketenplan	G1
25-08-2020	Projectgroep	Stand van zaken, voorbereiden bestuurlijk overleg, voortuitblik naar werksessie 5 &6	P4
26-08-2020	Bestuur	Bestuurlijk overleg	B2
01-09-2020	Projectgroep	Werksessie klimaattoets	W5
01-09-2020	Projectgroep	Werksessie samenwerken	W6
24-09-2020	Brede groep	Bijpraten en bespreken concept 2	G2
24-09-2020	Brede groep en managers	manager overleg	G3+M
06-10-2020	Brede groep	Werksessie uitvoeringsagenda	G4+W7
30-10-2020	Brede groep	Werksessie zorgplichten	W8 (Extra)
20-11-2020	Brede groep	Bespreken concept 3 waterketenplan	G5
14-12-2020	Projectgroep	Bespreken concept waterketenplan, hoofdstukken 4-6.	P5
13-01-2021	Projectgroep	Doorspreken acties waterketenplan	P6
29-01-2021	Brede groep en managers	Bespreken waterketenplan	G6+M
25-03-2021	Bestuur	Bestuurlijk overleg, presentatie eindconcept WKP	B3

Bijlage 2 Brede Doelenboom

Deze bijlage beschrijft de brede doelstellingen voor water in de leefomgeving in de regio Waterpanel Noord aan de hand van een brede doelenboom. Ze zijn de basis geweest voor de prioriteiten die voor het Waterketenplan 2021-2025 zijn gesteld.
Bij het formuleren van de doelstellingen gaan wij uit van een gelaagdheid in strategische en meer concrete doelstellingen. De strategische doelen en maatschappelijke effecten sluiten aan bij thema's die terug komen in het gemeentelijk beleid voor de fysieke leefomgeving en de thema's uit de bouwsteen water en klimaat.

Ambities Waterpanel Noord

Maatschappelijk effect

- **Gezonde en veilige leefomgeving**
- **Aantrekkelijke woon- en leefomgeving en aantrekkelijk vestigingsklimaat**

Hoofddoel

- **A. Gezondheid** – Voorkomen contact met afvalwater.
- **B. Schoon water** – Beschikken over voldoende en kwalitatief goed oppervlaktewater en grondwater
- **C. Natuurlijk water** – Bijdrage leveren aan een goede kwaliteit van leven door het realiseren van een gezond waterecosysteem
- **D. Voldoende water** – Voldoende en kwalitatief goed oppervlaktewater en grondwater
- **E. Passende bescherming** – Bescherming tegen overstromingen, wateroverlast en andere gevolgen van klimaatverandering
- F. Duurzame energievoorziening

KRW – RBO Maas | Deltaplan Hoge Zandgronden | Deltaplan ruimtelijke adaptatie | Deltaplan waterveiligheid | Regionale energie strategie

Subdoelen

- Continuïteit inzameling en verwerking van afvalwater. Afvalwater wordt structureel op de meest doelmatige wijze ingezameld, getransporteerd en verwerkt.
- Beperken afvalwater op straat bij extreme regenval.
- Goede waterkwaliteit van grond en oppervlaktewater. Het behalen van de ecologische en chemische doelstellingen voor KRW-waterlichamen in 2027 en een gezond basisniveau in waterkwaliteit en ecologie voor alle wateren.
- Geen negatieve invloed van functies binnen waterwin- en grondwaterbeschermingsgebieden op de drinkwatervoorziening.
- Beschermen en ontwikkelen van inheemse flora en fauna: behouden en verbeteren biodiversiteit en aanpak plaagsoorten.
- Verhogen van de recreatieve waarde van het gebied door realisatie van schoon kijk- en recreatiewater.
- In waterwin- en grondwaterbeschermingsgebieden laten we geen verontreinigd regenwater infiltreren.
- Terugdringen medicijnresten, hormoonstoffen en andere opkomende probleemstoffen middels een brede ketenaanpak.
- Beperken negatieve invloed van indirecte lozingen op rioolwaterzuivering.
- Inwoners en bedrijven zijn zich bewust van de consequenties van het wonen en werken binnen een waterwin- en grondwaterbeschermingsgebied/ intrekgebied en hun invloed op de drinkwaterkwaliteit.
- Het zo veel mogelijk beperken van emissies:
  - Van de afvalwaterketen naar het oppervlaktewater (o.a. rioolovertorten en regenwateruitlaten).
  - Vanuit agrarische bedrijven naar het oppervlaktewater.
  - Van uitlogende materialen naar het oppervlaktewater.
  - Van onkruidbestrijdingsmiddelen naar grond- en oppervlaktewater.
- In 2050 is een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting en beheer van de gemeente gerealiseerd.
- In 2050 is een klimaatbestendig watersysteem gerealiseerd.
- In 2027 is 20% van de regio klimaatbestendig en waterrobuust ingericht.
- Zoveel mogelijk tegengaan van droogteschade aan bebouwing, openbaar groen, natuur en landbouw.
- Zo veel mogelijk vasthouden, infiltreren of vertraagd afvoeren van water, in het bijzonder in beekdalen.
- Inzet op hergebruik voor laagwaardige toepassingen.
- Tijdens hitte biedt de bebouwde omgeving een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving.
- Het verminderen van hitte bebouwd gebied door creëren van schaduwwerking en juiste bouwmaterialen
- Wateroverlast vanuit het regionaal watersysteem en door extreme regen wordt zoveel mogelijk beperkt.
- Het beperken van schade aan infrastructuur, gebouwen, eigendommen of groen in de bebouwde omgeving bij hevige regenval.
- Gevolgen van overstromingen door hoogwater in de Maas en de Roer worden beperkt.
- Vitale en kwetsbare functies zijn waterbestendig.
- Crisisorganisatie is mede ingericht om de gevolgen van extreme weersomstandigheden te beperken.
- Bewoners en (agrarische)bedrijven zijn zich bewust van hun rol en nemen klimaatbestendige maatregelen op eigen terrein.
- Intermediairs richting privaat terrein die actief zijn in het verzorgingsgebied, (zoals tuincentra, installatiebedrijven, woningcorporaties etc.) nemen klimaatadaptieve maatregelen mee in hun dienstverlening naar inwoners en bedrijven.
- Energie winnen uit afvalwaterketen en grond- en oppervlaktewater.
- Benodigde energie, voor onder andere gemalen en zuiveringen, wordt op een energie neutrale wijze gewonnen.

De doelenboom is dus leidraad geweest voor het schrijven van het waterketenplan. Uiteindelijk is deze doelenboom vertaald naar een doelenboom in de hoofdtekst van het Waterketenplan 2021-2025 en die het uitvoeringsprogramma verbindt met de doelen.

De volgende paragrafen geven een toelichting op de verschillende doelstellingen voor water en de leefomgeving en de daaraan gerelateerde subdoelen.

Gezonde en veilige leefomgeving

A. Gezondheid: Voorkomen contact met afvalwater

Ten behoeve van een gezonde en veilige leefomgeving streven we naar het zo veel mogelijk voorkomen van het contact met afvalwater, ook bij extreme regenval. Wij streven naar continuïteit van de inzameling en verwerking van afvalwater en het voorkomen van (vuil)water op straat in gebieden met gemengde riolering.

B. Schoon water: Beschikken over voldoende en kwalitatief goed oppervlaktewater en grondwater

In de regio wordt grondwater en oppervlaktewater gebruikt voor de drinkwatervoorziening. In het belang van de gezondheid van onze inwoners streven wij naar een duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening.

C. Natuurlijk water: Bijdrage leveren aan een goede kwaliteit van leven door het realiseren van een gezond waterecosysteem.

Een watersysteem van goede kwaliteit draagt bij aan natuurontwikkeling, landschap en recreatie. We streven daarom naar een gezond waterecosysteem. We zien daarbij mogelijkheden in het koppelen van de waterkwaliteitsdoelen aan andere gebiedsfuncties, zoals landbouw, natuur en recreatie.

Aantrekkelijke woon- en leefomgeving en vestigingsklimaat

Onze ambitie voor klimaatadaptatie sluit aan bij de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie voor 2050 en de invulling in de regio Zuid Nederland. Voor de regio Waterpanel Noord hebben we daar een aantal doelstellingen voor de planperiode uit afgeleid:

Ambitie 2050

Onze regio is klimaatbestendig en waterrobuust: de regio kan omgaan met extreem weer en watertekort. De transitie heeft bijgedragen aan een mooie, gezonde en welvarende regio.

Ambitie 2027

Klimaatbestendig en waterrobuust inrichten is ‘het nieuwe normaal’. 20% van onze regio voldoet al aan de ambitie voor 2050.

Hiermee geven wij aan dat de regio in 2050 klimaatadaptief en veerkrachtig is. Het aanpassen aan klimaatverandering is echter nooit klaar en zal daarom onderdeel moeten zijn van het reguliere denken en doen.

Bij de concretisering van deze strategische doelstellingen sluiten we aan bij de ambities zoals deze zijn verwoord in de bouwsteen water en klimaat van de regio, thema’s: voldoende water en passende bescherming. In de regionale uitvoeringsagenda klimaatadaptatie zijn deze ambities vertaald naar een aantal gezamenlijke projecten. Voor wat betreft de waterketen geeft hoofdstuk een overzicht van acties en maatregelen voor de komende planperiode gerelateerd aan de aspecten wateroverlast en droogte.

D. Voldoende water: Voldoende en kwalitatief goed oppervlaktewater en grondwater
Wij streven samen met onze inwoners en bedrijven naar voldoende oppervlaktewater en grondwater van goede kwaliteit in 2027.

E. Passende bescherming: Bescherming tegen overstromingen, wateroverlast en andere gevolgen van klimaatverandering
Wij streven samen met onze inwoners en bedrijven naar een klimaatadaptieve inrichting en beheer van de fysieke leefomgeving in 2050.

F. Duurzame energievoorziening
In het belang van de leefbaarheid en de actuele klimaatdoelen leveren wij een bijdrage aan de energietransitie in de vorm van het winnen van energie uit de afvalwaterketen en energie uit grond- en oppervlaktewater, daar waar het geen risico vormt voor de bronnen voor de drinkwatervoorziening. Ook willen wij de energietransitie benutten als kans voor klimaatadaptatief maken bebouwde omgeving (o.a. door beide programma's slim op elkaar af te stemmen).
De benodigde energie, voor onder andere gemalen en zuiveringen, wordt op een energie neutrale wijze gewonnen.

Bijlage 3 Groslijst acties en maatregelen

Hierna is de groslijst weergegeven van acties en maatregelen zoals die in het proces van het opstellen van het waterketenplan naar voren zijn gekomen.

continuïteit inzameling en verwerking afvalwater	
	riolering buitengebied (pilot Bergen en Peel en Maas)
	gezamenlijke aanbesteding gewoon doorlopend op onderhoud
	gezamenlijk gemalenbeheer (pilot van 4 gemeenten en WBL)
	decentrale lozingsregels (Omgevingsplan)
	Waterketenplan 2025 en verder
	inzicht werking rioolstelsel: doorpakken meten-data-rekenen.
	Beter benutten gezamenlijk systeem (kan meerdere doelen dienen)
	Werking rioolstelsels. Samenhang stelsel (inzameling / gemeente) en afvoer (verwerking / WBL). MMR.
	gezamenlijke strategie riolering buitengebied (IBA's)
	Project Meten, daten, rekenen. Meer inzicht in werking rioolstelsel
bewoners en (agrarische)bedrijven bewust van nemen klimaatbestendige maatregelen op eigen terrein	
	waterklaar met een specifieke opdracht die ook richting geeft
	meten en monitoren. weten we eigenlijk wel of de stimuleringsregeling echt een succes is? aan het geld ja, buiten zie ik wat anders....
	uiteraard met aandacht waterkwaliteit
	doorgaan met waterklaar
	eventueel vervolg stimuleringsregeling
	strategie klimaatbestendige bedrijventerreinen
beperken van schade door droogte	
	grondwatermeetnet
	Droogte aanpak (kennis vergaren + hoe gaan we hier mee om)
	Stimuleren afkoppelen en infiltreren. Ontstenen, vergroenen
	Actie Waterklaar?
	Nieuwe subsidie regeling afkoppelen
	Water vasthouden, onderzoek maatregelen stedelijk gebied (bodem/grondwater) en landelijk gebied
	Als WPN project met WL oppakken dat water in bermsloten wordt vastgehouden met stuwtjes. Een oproep van WL vorig jaar heeft volgens mij niet veel opgeleverd, projectmatig met instemming bestuurders kan wel werken.
	gezamenlijke strategie ontwikkelen versnelling aanpak verdroging
	(Literatuur)onderzoek naar werkelijke oorzaak droogte. Als er in de jaarhoeveelheid evenveel water valt, waarom zakt de grondwaterspiegel nu opeens, bebouwing staat er al meer dan 50 jaar? Met de gevonden oorzaak kijken naar oplossingen.
	afkoppelen, ontstenen en vergroenen en infiltreren ebouwde omgeving
	Regionaal klimaatadaptatieplan opstellen, zoals in Nederweert.
	gesprek aangaan met grote waterverbruikers zoals aardappelverwerkende industrie of brouwerijen gezuiverd effluent kunnen lozen in de bodem. vgl Bavaria Boer-Bier water project
droge voeten: beperken wateroverlast vanuit regionaal systeem	
	regenwaterstructuurkaart opstellen
	stresstest light 2025 + nieuwe risicodialogen

	uitvoeringsprogramma klimaatadptatie
	waterstuctuurkaart
	gezamenlijke aanpak WB21 (wateroverlast regionaal systeem)
	water sturend ruimtelijke ontwikkelingen (borgen water en klimaat in ruimtelijke plannen)
	gezamenlijk beheer en onderhoud (ecologisch onderhoud, water vasthouden, plaagsoorten)
zoveel mogelijk beperken van emissies	
	Kan deze niet gelinkt worden aan KRW? zie behalen ecologisch en chemische doelstellingen
	Deze hangt samen met "KRW" en "continuïteit".
	afstemmen vergunningverlening waterpartners bij nieuwe ontwikkelingen (omgevingswet)
	hoort bij KRW
	Hangt samen met KRW maatregel
	beslisboom afkoppelen (kwaliteit) herzien
	communicatie burgers e.d via waterklaar (knop waterkwaliteit)
zoveel mogelijk vasthouden en vertraagd afvoeren van water in beekdalen	
	Hangt voornamelijk samen met "beperken van schade door droogte".
	Kijken waar ruimte is en waar het effecten heeft. Gemeentegrensoverschrijdend maar wel regionaal oppakkend en medewerking aan verlenen (ook financieel).
	ontwikkelen gezamenlijke strategie beekdalbrede benadering (grondverwerving, grondverwerving) obv resultaten pilot WL.
beperken afvalwater op straat bij extreme regenval	
	afkoppelen, ontstenen en vergroenen bebouwde omgeving
	Gezamenlijke uitgangspunten en strategie lozen hemelwater verhard opp. (robuust)
	Samenwerken en participatie (ook omgevingswet) gaat eigenlijk als een sateprikker door al deze thema's heen. Waar laten we dat landen ??
	implementatie handreiking klimaattoets en bouwstenen omgevingsvisies en -plannen
hevige regen leidt niet tot schade aan infrastructuur, eigendommen of groen in de bebouwde omgeving	
	gebiedsdifferentiatie waterbergingseis
kwetsbaarheid	
	Branchestandaard uitvoeren
	kennissessies
	Er moeten nu eens echt keuzes gemaakt worden. Of FTE erbij of ambitie omlaag.
	de bestuurlijke boodschap dat we uit moeten gaan van de bestaande bezetting maakt dat wij duidelijk moeten maken wat dan niet kan. In categorisering rekening houden met wettelijke verplichtingen en consequenties
	Keuzes maken / ambitie bijstellen. Problematiek rondom personele capaciteit wordt groter en is merkbaar in de praktijk
	uniformering en gezamenlijk uitvoeren taken t.b.v. kwestbaarheid
behalen ecologische en chemische doelstellingen voor KRW-waterlichamen 2027	
	onderzoek: wat moeten we nog doen? aanvullende maatregelen?
	achteruitgang voorkomen door vergunningverlening, toezicht én handhaving die hierop stuurt
	Inzicht kwaliteit influent en hoe dit te verbeteren

	aanpak KRW-overstorten
	inzicht kwaliteit influent (bronaanpak)
	In 2023 of 24 regiobreed BRP waarin de stavaza tov KRW inzichtelijk wordt gemaakt met uitwerking restmaatregelen.
	Gezamenlijke strategie beheer/onderhoud incl. plaagsoorten
	Project regionaal BRP
	Ecologisch onderhoud
	afstemming vergunningverlening en indirecte lozingen (mestverwerkers, containerteelt, glastuinbouw, nieuwe sanitaie tijdelijke woningbouw e.d.)
	toepassen redeneerlijn t.b.v. maken afspraken benodigde maatregelen krw-overstorten
inwoners en bedrijven bewust maken van waterwin- en grondwater-beschermingsgebieden	
	Opstellen (digitale) folder voor bewoners met ligging en betekenis van beschermde gebieden. Ook aandacht voor energietransitie in deze folder en samenhang met water en beschermingsgebied. Mogelijk onder vlag Waterklaar
	Dit is een onderwerp dat al via de Gebiedsdossiers van de provincie is ingezet.
	Beter zichtbaar maken in de praktijk
	beslisboom afkoppelen (kwaliteit) actualiseren en communiceren o.a. via waterklaar (site, aandacht e.d.)
	Waterklaar

Bijlage 4 Beleidskaders en wetgeving

Inleiding

In deze notitie beschrijven we de beleidskaders en de wet- en regelgeving voor de omgang met water voor gemeenten, waterschap en provincie. We gaan in op de huidige wet- en regelgeving en de gevolgen voor de overgang naar de Omgevingswet. Het huidige wettelijk kader is weergegeven in onderstaand figuur.

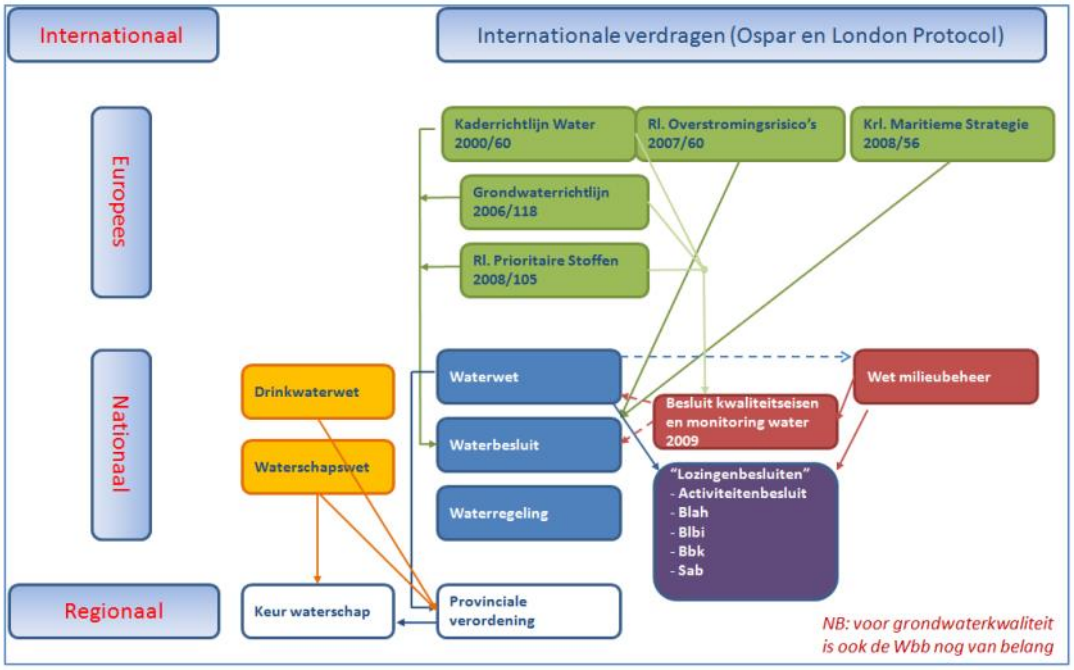

Bron: Waterplan Limburgse Peelen 2017-2021

Het huidig waterrecht op nationaal niveau wordt hierna kort aangestipt. Daarna wordt ingegaan op de belangrijkste beleidskaders op nationaal, regionaal en lokaal niveau. Tot slot wordt stilgestaan bij de Omgevingswet zoals die na 1-1-2022 van kracht zal zijn.

Huidig recht op het gebied van water en milieu

Wet Milieubeheer

Zorgplicht stedelijk afvalwater en riolering

Op grond van de Wet milieubeheer artikel 10.33 is elke gemeente verantwoordelijk voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater dat vrijkomt van de in de gemeente gelegen percelen. Alle percelen binnen de bebouwde kom zijn daarom aangesloten op (vrijverval)riolering. Buiten de bebouwde kom zijn alle percelen aangesloten op vrijvervalriolering, drukriolering, IBA of een geoorloofd alternatief. Het waterschap heeft op grond van artikel 2.4 uit de Waterwet de verplichting om het afvalwater te zuiveren (of te laten zuiveren door een andere partij).

Verplichting Gemeentelijk Rioleringsplan

In artikel 4.22 is opgenomen dat gemeenten een Gemeentelijk Rioleringsplan moeten hebben, voorbereid door het college van B&W en vastgesteld door de gemeenteraad. Bij de voorbereiding betrekken zij in ieder geval gedeputeerde staten, de beheerders van de

zuiveringstechnische werken waarnaar het ingezamelde afvalwater wordt getransporteerd, en de beheerders van de oppervlaktewateren waarop het ingezamelde water wordt geloosd.

Voorkeursvolgorde
In artikel 10.29a is een voorkeursvolgorde opgenomen voor het omgaan met afvalwater. Voorkomen-scheiden-zuiveren is hierbij een leidend principe.

Hemel- en grondwaterverordening
In artikel 10.32a is opgenomen dat gemeenten een hemel- en grondwaterverordening kunnen opstellen om de lozing van hemel- en/of grondwater te reguleren.

Waterwet

Afvloeiend hemelwater
Vanuit de Waterwet artikel 3.5 zijn gemeenten verplicht om zorg te dragen voor een doelmatige inzameling en verwerking van afvloeiend hemelwater, maar alleen als degene die zich er van wil ontdoen niet redelijkerwijs het water zelf kan verwerken op het eigen perceel, in de bodem of door het in een oppervlaktewater te brengen.

Grondwater
In de Waterwet, artikel 3.6, is bepaald dat de gemeente de zorg heeft om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken. Dit doet de gemeente door maatregelen te treffen in het openbaar gemeentelijke gebied voor zover deze doelmatig zijn en niet tot de zorg van de waterbeheerder of de provincie behoort.

Gemeentewet

In de Gemeentewet, artikel 228a, is vastgelegd dat de gemeente rioolheffing kan heffen voor de kosten die gemaakt worden voor het invullen van de zorgplichten.

1. *Onder de naam rioolheffing kan een belasting worden geheven ter bestrijding van de kosten die voor de gemeente verbonden zijn aan:*
    a. *de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater en*
    b. *de inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van het ingezamelde hemelwater, alsmede het treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.*
2. *Ter zake van de kosten, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a en b, kunnen twee afzonderlijke belastingen worden geheven.*
3. *Onder de kosten, bedoeld in het eerste lid, wordt mede verstaan de omzetbelasting die als gevolg van de Wet op het BTW compensatiefonds recht geeft op een bijdrage uit dat fonds.*

Waterschapswet

Vanuit de Waterschapswet is de zorg voor het watersysteem aan het waterschap opgedragen. Dit betekent dat Waterschap Limburg (WL) het overzicht op het watersysteem heeft en aangeeft wat er dient te gebeuren. Zij beheren de watergangen in hun gebied die in de legger zijn vastgelegd. Zij hebben daarvoor de keur als waterschapsverordening waarin regels staan voor het omgaan met watersysteem (Keur).

In de keur is door het waterschap vastgelegd wat wel en niet mag rondom waterkeringen en oppervlaktewater.
In de legger is aangegeven voor welke wateren en waterkeringen deze regels gelden. Activiteiten of handelingen mogen geen nadelige effecten hebben op een waterkering of in een zone die is opgenomen in de legger.

Drinkwaterwet

In de drinkwaterwet is in artikel 2.1 opgenomen dat bestuursorganen zorgdragen voor de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. Bij de uitoefening van bevoegdheden en toepassing van wettelijke voorschriften door bestuursorganen geldt de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening als een dwingende reden van groot openbaar belang (artikel 2.2). Dit moet dus een belangrijke rol spelen in alle belangenafwegingen.

Beleidskaders

Nationaal

Deltaplan ruimtelijke adaptatie
Het Deltaplan ruimtelijke adaptatie richt zich op het klimaatbestendig en waterrobuust inrichten van Nederland en focust op de thema's wateroverlast, hittestress, droogte en waterveiligheid (de gevolgen van overstromingen). Aan de hand van zeven ambities geeft het plan handvatten voor gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk om te komen tot een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting.

Deltaplan Hoge Zandgronden
Het Deltaplan Hoge Zandgronden is onderdeel van het Deltaprogramma Zoetwater. De hoge zandgronden behoren tot de droogste gebieden van Nederland. De verwachting is dat

door klimaatverandering dit gebied nog droger zal worden. Hierdoor ontstaan problemen met de waterkwaliteit en komen landbouw, natuur, drinkwaterwinning, industrie en scheepvaart onder druk te staan. Het doel van het plan is om tot een klimaatbestendig regionaal watersysteem te komen. Hierin zijn onder andere de volgende thema's belangrijk:

- Verminderen van de vraag en gebruik van water
- Vasthouden van water
- Verbeteren van de sponswerking van de bodem
- Vergroten van aanvoer van water uit de Maas.

In het werkprogramma 'Wel goed water geven' van dit Deltaplan Hoge zandgronden voor de regio Zuid staan maatregelen voor de periode 2016-2021.
https://www.aaenmaas.nl/onswerk/klimaat/zo-werken-we-samen/deltaplan-hoge/
https://www.zoetwatervoorzieningoostnederland.nl/zon/documenten/

Beleidsnota Drinkwater (2014)

De beleidsnota Drinkwater wordt momenteel herzien en gaat naar verwachting in 2021 naar de Tweede Kamer. Op meerdere plekken in deze beleidsnota is een verbinding met de rollen van de verschillende waterketenpartners. Onder andere de preventieladder uit hoofdstuk 4 die bedoeld is om afwegingen in het ruimtelijk beleid bij winningen te ondersteunen. En veel 'waterafwegingen' hebben natuurlijk direct relatie met ruimtelijke afwegingen.

Provinciaal

POL

Het Provinciaal Omgevingsplan Limburg 2014 (POL) gaat over onderwerpen als wonen, verkeer, energie, infrastructuur, detailhandel, bedrijventerreinen, water, natuur, landschap, landbouw en ondergrond. Het POL laat zien hoe de Provincie de kwaliteit van onze omgeving wil verbeteren. Het POL kijkt vooral naar de periode 2015-2024 (tien jaar).

Voor het beleidsgebied water is het POL uitgewerkt in het Provinciaal Waterplan 2016-2021 met als titel "Samen werken aan water". Hierin staan de hoofdlijnen van het provinciale waterbeleid, de ambitie voor een veilige en aantrekkelijke Maasvallei, een veerkrachtig en klimaatbestendig regionaal watersysteem, behoud en herstel van de natte natuur en verbetering waterkwaliteit, duurzame drinkwaterwinning en grondwaterbeheer en de financiële consequenties, taakstelling waterschap en beleidsprogramma.

Het huidige Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL, 2014) is de voorloper van de Provinciale Omgevingsvisie (POVI) die in 2020 met interne en externe stakeholders wordt opgesteld. De POVI wordt een strategische, lange termijn visie op de fysieke leefomgeving. Ook water is in deze visie opgenomen.

Tegelijkertijd met de omgevingsvisie wordt de omgevingsverordening opgesteld. Deze verordening bevat alle provinciale regels voor de fysieke leefomgeving en vervang de bestaande verordeningen.

Provinciaal Waterplan 'Samen werken aan water'

In het Provinciaal Waterplan Limburg 2016-2021 staat het provinciale waterbeleid voor de periode 2016-2021.

Dit gaat over:

- Een veilige en aantrekkelijke Maasvallei;
- Een veerkrachtig en klimaatbestendig regionaal watersysteem;
- Behoud en herstel van de natte natuur en verbetering waterkwaliteit;
- Duurzame drinkwaterwinning en grondwaterbeheer.

Provinciale Staten hebben het beleid vastgesteld. Waterschap Limburg, gemeenten en derden voeren het uit. Een belangrijk onderdeel van het Provinciaal Waterplan is de alliantie tussen Provincie en Waterschap Limburg.

In de planperiode 2016-2021 investeren Waterschap Limburg, gemeenten, de Rijksoverheid, de Europese Unie en de Provincie gezamenlijk 580 miljoen euro in het Limburgse water. De Provincie draagt hier aan 24 miljoen euro bij.

Waardevol Groeien
In Limburg is in 2015 een visie op samenwerking in de waterketen opgesteld. Op 19 november 2015 werd het Visiedocument door alle partijen getekend tijdens het Bestuurlijk Waterpanel in Roermond. In de visie staat wat partijen in Limburg met elkaar willen bereiken (Water, wat ons bindt). Vervolgens wordt aangegeven wat nodig is om dat te realiseren (Kwaliteit, kennis stroomt) en hoe dat wordt georganiseerd (Organiseren, samen vormgeven). Tenslotte wordt een geschetst hoe stapsgewijs de ambities worden waargemaakt (Groeien, haalbare stappen).

Verordeningen
Naast bovengenoemde beleidskaders zijn er ook nog verordeningen die bepalend zijn zoals de provinciale omgevingsverordening die van invloed is op wat er in de regio Waterpanel Noord wel en niet mogelijk is. Ook de Keur van het waterschap is belangrijk omdat hierin eisen zijn opgenomen voor bijvoorbeeld lozen van hemelwater bij nieuwe ontwikkelingen.

Regionaal

Waterbeheerplan 2016-2021 (met LIWA)
Het Waterbeheerplan zet de koers uit voor een toekomstbestendig waterbeheer in Limburg. Het beschrijft:
- hoe het waterschap het watersysteem en waterkeringen op orde wil brengen;
- voor welke thema's het waterschap aan de lat staat en de strategie hiervoor;
- welke maatregelen worden uitgevoerd, wie de partners daarin zijn en hoe dit wordt gemonitord en bijgestuurd.

Ook staat beschreven welke bijdrage de waterschappen leveren aan de Europese Kaderrichtlijn Water.

De Limburgse Integrale Water Aanpak (LIWA) is de opvolger van de NLP (Nieuw Limburgs Peil 2010). Tegenwoordig heet dit de Limburgse Integrale Watersysteem Analyse. Provincie Limburg en Waterschap Limburg hebben gezamenlijk initiatief genomen om het NLP te actualiseren én te verrijken. De verbinding tussen verschillende water-, klimaat- en ruimte-gerelateerde beleidsvelden wordt versterkt. De nieuwe integrale benadering richt zich op waterkwantiteit én waterkwaliteit en houdt rekening met klimaatscenario's.

LIWA geeft inzicht in de toestand en gewenste ontwikkeling van het Limburgse watersysteem. Dit is de basis voor de actualisatie van het Provinciaal Waterprogramma Limburg en het Waterbeheerprogramma van Waterschap Limburg voor de periode 2022-

2027. Ook is het input voor de waterprogramma's en maatregelen van andere waterbeheerders en –gebruikers, zoals gemeenten, terreinbeheerders en agrariërs. Binnen LIWA zijn maatregelen verkend die kunnen bijdragen aan een robuust watersysteemherstel. Anders dan bij voorgaande waterplannen wordt nu uitdrukkelijk rekening gehouden met klimaatverandering en de daardoor te verwachten weersextremen, met heviger piekbuien en langdurige perioden van droogte.

De LIWA is online beschikbaar via:
https://storymaps.arcgis.com/stories/d2ccb4cf1d4f426ca716c4790c353288.

Regionale Klimaat Adaptatie Strategie (RAS)
De overheden en andere partijen in Noord-Brabant en Limburg delen kennis en ervaringen om zich voor te bereiden op de veranderingen door extreem weer en watertekorten. We werken ook samen aan één Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie, dat eind 2020 klaar moet zijn. Het eerste deel van dit uitvoeringsprogramma is onze gezamenlijke Strategie Klimaatadaptatie Zuid-Nederland.

In Waterpanel Noord-verband wordt eind 2020 gewerkt aan een regionale uitvoerignsagend.

Regionale Energie Strategie (RES) Noord en Midden Limburg
Op 28 mei 2020 is de concept RES Noof en Midden Limburg vrijgegeven voor besluitvorming door de lokale colleges, gedeputeerde staten en het waterschapsbestuur. Zwaartepunt ligt bij

- energie besparen zodat we minder hoeven op te wekken;
- duurzame elektriciteit opwekken uit zon en wind;
- duurzame warmte gebruiken zodat we stap voor stap van het aardas afkunnen en
- voordelen voor inwoners vergroten.

He zal duidelijk zijn dat deze aanpak grote ruimtelijke consequenties kan hebben. Meekoppelen om ook klimaatadaptatie te realiseren ligt dan ook voor de hand.

Bouwstenen voor Water en Klimaat
De partners binnen de Waterpanels Limburg hebben samen bouwstenen opgesteld om de onderwerpen water en klimaat een plek te geven in de Omgevingsvisies. De uitgewerkte bouwstenen zijn onderverdeeld in de volgende thema's:

- natuurlijk water,
- passende bescherming,
- schoon water en
- voldoende water.

Deze bouwstenen dragen niet alleen inhoudelijke elementen aan, maar geeft ook aan hoe water een oplossing kan bieden voor andere werkvelden. Het uiteindelijke doel is dat overheden nog meer gaan samenwerken, het gesprek aangaan over water en gezamenlijk zoeken naar oplossingen, zoveel mogelijk in samenspraak met inwoners, bedrijven belangenorganisaties.

Waterplan Limburgse Peelen en Uitdiepen GRP regio Venlo-Venray
De gemeenten in Waterpanel Noord hebben twee voorgaande plannen. Gemeenten Maasgouw, Nederweert, Leudal, Peel en Maas, Roermond, Roerdalen, Weert en Echt-Susteren hebben samen het waterketenplan Limburgse Peelen opgesteld. Gemeenten

Venray, Beesel, Gennep, Venlo, Horst aan de Maas en Bergen hebben samen het plan Uitdiepen GRP regio Venlo-Venray opgesteld.

Lokaal

Gemeentelijk rioleringsplan
In de Wet milieubeheer is in artikel 4.22 vastgelegd dat gemeenten een actueel gemeentelijk rioleringsplan hebben. Hierin staat hoe de gemeente jaar watertaken invult. Met de ingang van de Omgevingswet (1 januari 2022) vervalt deze verplichting.

De Gemeentewet blijft wel van kracht na de invoering van de Omgevingswet. Om de juiste heffing te bepalen, is inzicht in de werkzaamheden en planning noodzakelijk. Een rioleringsplan, in welke vorm ook, zal daarom nog steeds nodig zijn.

Bouwverordening
In de bouwverordening is de regelgeving rondom (ver)bouwen en gebruik van gebouwen vastgelegd. In relatie tot water en riolering is de bouwverordening belangrijk omdat o.a. de aansluiting van panden op de riolering en de aanleghoogte van de woningen hierin is vastgelegd. Dit moet onder de Omgevingswet worden opgenomen in het lokale omgevingsplan.

Hemel- en grondwaterverordening
In de Wet milieubeheer is in artikel 10.32a vastgelegd dat de gemeente het lozen van afvloeiend hemelater en/of grondwater kan reguleren met een hemel- en grondwaterverordening. Deze verordening moet aansluiten op het beleid zoals opgenomen in het GRP en kan regels stellen ten aanzien van het zelf verwerken van hemel- en grondwater op particulier terrein. Het college van B&W doet een gebiedsaanwijzing waarvoor de verordening van toepassing wordt verklaard.
Ook deze verordening vindt onder de omgevingswet zijn plaats in het omgevingsplan.

Handreiking – decentrale regelgeving voor klimaatadaptief bouwen en inrichten
Op 20 april 2020 is de handreiking decentale regelgeving klimaatadaptief bouwen en inrichten gepubliceerd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Het doel van deze handreiking over decentrale regelgeving bij klimaatadaptief bouwen is om aan de hand van concrete voorbeelden te laten zien op welke wijze verschillende aspecten van klimaatadaptief bouwen kunnen worden “geregeld”. Zodat de discussie bij gemeenten, waterschappen en provincies niet meer gaat over de vraag of het mogelijk is om deze aspecten te “regelen” en verschuift naar de vraag in hoeverre decentrale regelgeving nuttig en nodig is of dat het “regelen” ook op een andere manier kan, zoals via stimuleringsmaatregelen of via afspraken in een convenant. Alle vier de thema’s hittestress, droogte, wateroverlast en waterveiligheid komen via factsheets aan bod.

Toekomstig recht: Omgevingswet

De Omgevingswet

De Omgevingswet treedt per 1-1-2022 in werking. De Omgevingswet integreert vele wetten die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving. De fysieke leefomgeving omvat volgens artikel 1.2 lid 2 van de wet in ieder geval:

a. bouwwerken,
b. infrastructuur,
c. watersystemen,
d. water,
e. bodem,
f. lucht,
g. landschappen,
h. natuur en
i. cultureel erfgoed.

De nieuwe wet omvat de belangrijkste delen van het omgevingsrecht, zowel procedureel als materieel. Eenvoudig gesteld komt het erop neer dat de meeste ‘omgevingswetten’ die we nu kennen inhoudelijk worden geïntegreerd en geharmoniseerd, zoals de Wet milieubeheer en (delen van) de Waterwet. De nieuwe wet moet leiden tot snellere en verbeterde besluitvormingsprocessen, integratie van plannen en toetsingskaders, grotere bestuurlijke afwegingsruimte en doelmatig uitgevoerde onderzoeken.

De Omgevingswet heeft twee doelen:

1. beschermen: het bereiken en in stand houden van een gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit;
2. benutten: de fysieke leefomgeving doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen om er maatschappelijke behoeften mee te vervullen.

Overigens wordt de Drinkwaterwet niet opgenomen in de Omgevingswet evenals een klein deel van de Waterwet. De zorgplicht uit de Drinkwaterwet zoals die eerder is aangegeven, blijft onverminderd bestaan.
Ook in de omgevingswet zelf is opgenomen dat bestuursorganen rekening moeten houden met het duurzaam veiligstellen van de openbare drinkwatervoorziening, in samenhang met andere relevante onderdelen en aspecten van de fysieke leefomgeving (artikel 2.1 lid 3). Dit naast de hieronder genoemde gemeentelijke zorgplichten.

De zorgplichten

In de Omgevingswet komen de zorgplichten voor stedelijk afvalwater, afvloeiend hemelwater en grondwatermaatregelen gewoon weer terug, in artikel 2.16 lid 1.

Zorgplichten in de Omgevingswet, artikel 2.16

1. Bij het gemeentebestuur berusten, naast de elders in deze wet en op grond van andere wetten aan dat bestuur toegedeelde taken voor de fysieke leefomgeving, de volgende taken:

a. op het gebied van het beheer van watersystemen en waterketenbeheer:

1°. de doelmatige inzameling van afvloeiend hemelwater, voor zover de houder het afvloeiend hemelwater redelijkerwijs niet op of in de bodem of een oppervlaktewaterlichaam kan brengen, en het transport en de verwerking daarvan,

2°. het treffen van maatregelen in het openbaar gemeentelijke gebied om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de op grond van deze wet aan de fysieke leefomgeving toegedeelde functies zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, voor zover het treffen van die maatregelen doelmatig is en niet op grond van artikel 2.17, 2.18 of 2.19 tot de taak van een waterschap, een provincie of het Rijk behoort,

3°. de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater,

4°. het beheer van watersystemen, voor zover toegedeeld bij omgevingsverordening als bedoeld in artikel 2.18, tweede lid, of bij ministeriële regeling als bedoeld in artikel 2.20, derde lid,

5°. de zuivering van stedelijk afvalwater, in gevallen waarin toepassing is gegeven aan artikel 2.17, derde lid

2.17 lid 3: Het waterschapsbestuur en het gemeentebestuur kunnen, in afwijking van het eerste lid, bij gezamenlijk besluit bepalen dat de zuiveringstaak, bedoeld in het eerste lid, onder a, onder 2°, tot de taak van de gemeente behoort, als dat doelmatiger is voor de zuivering van het stedelijk afvalwater.

De instrumenten

Het nieuwe omgevingsrecht kent verschillende instrumenten:

Figuur 7.6 Instrumenten Omgevingswet (bron: Omgevingswetportaal.nl)

De belangrijkste instrumenten lichten we toe.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een integraal strategisch plan voor de fysieke leefomgeving. Integraal houdt in dat de visie betrekking heeft op alle terreinen van de fysieke leefomgeving, zoals verkeer en vervoer, water, milieu, natuur, gebruik van natuurlijke hulpbronnen, landbouw en cultureel erfgoed.

Je kunt je voorstellen dat ook de watercomponent een belangrijke rol speelt in de omgevingsvisie. Daar zit dus het raakvlak met de rioleringszorg.

Omgevingsplan

Het omgevingsplan is een ander instrument uit de omgevingswet. Het omgevingsplan bevat regels over de fysieke leefomgeving, dus ook regels over riolering en stedelijk water.

De regels die nu in provinciale en gemeentelijke verordeningen staan (zoals de hemel- en grondwaterverordening), maar ook alle bestemmingsplannen, komen er in terecht. Met de omgevingswet verdwijnen ook de lozingenbesluiten die voor de rioleringszorg belangrijk zijn. Om ervoor te zorgen dat er geen situatie ontstaat waarin er geen regels voor lozingen meer gelden, zijn in de Bruidsschat regels opgenomen die van rechtswege overgaan in het gemeentelijke omgevingsplan. De gemeente heeft dan tot 2029 de tijd om deze regels te bestendigen, aan te passen of te laten vervallen.

Programma's

Een programma zoals dat in de Omgevingswet wordt bedoeld, bevat maatregelen voor een aspect van de leefomgeving of voor een bepaald gebied, bijvoorbeeld voor riolering en stedelijk water. Het is uitvoeringsgericht. Dat wil zeggen dat in een programma concrete uitvoering wordt gegeven aan beleidsdoelen door middel van sectorale of gebiedsgerichte maatregelen.

Het gemeentelijk rioleringsprogramma is een vrijwillig programma, de gemeente is niet verplicht dit op te stellen. Het is wel het enige onverplichte programma dat in de Omgevingswet bij naam en toenaam wordt genoemd.

AMvB's
Vier AMvB's geven de spelregels van de Omgevingswet:

- Het Omgevingsbesluit;
- Het Besluit kwaliteit leefomgeving;
- Het Besluit bouwwerken leefomgeving;
- Het Besluit activiteiten leefomgeving.

In Figuur 7-1 zijn de besluiten en hun kenmerken weergegeven.

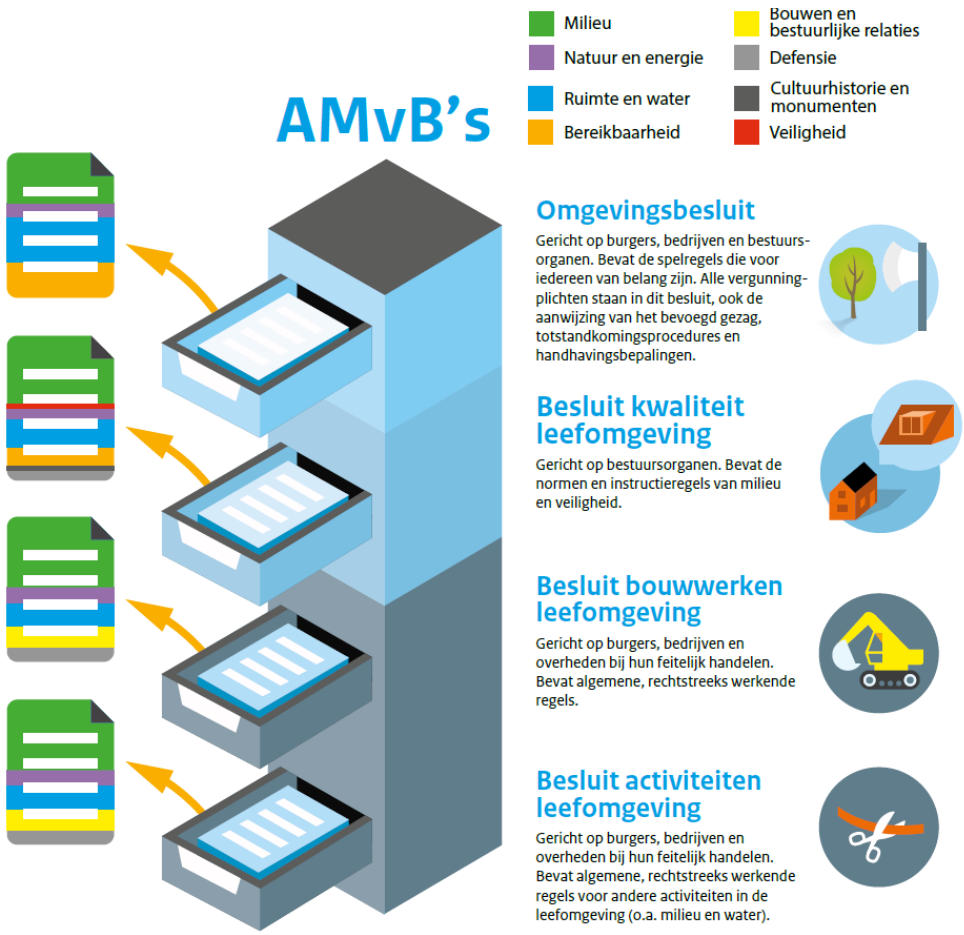

Figuur 7-1 Infographic Omgevingswet (bron: Ministerie I&M 2016)

Bijlage 5 Omgevingsplan en bruidsschat

Colibri Advies

Notitie

Onderwerp	Omgevingsplan en bruidsschat – Waterpanel Noord
Datum	18 mei 2020
Informatie	06 288 57 089 of simon.handgraaf@colibri-advies.nl

1. Inleiding

De partijen in Waterpanel Noord stellen gezamenlijk een waterketenplan op. Dit waterketenplan geeft invulling aan de doelen van de samenwerking: kennisdelen, eenduidig zijn richting de 'klanten', de zorg voor de waterketen tegen de laagst maatschappelijke kosten uitvoeren, de kwaliteit van de leefomgeving verhogen en een hersteld, gezond watersysteem realiseren. Daarbij krijgen nieuwe ontwikkelingen zoals klimaatadaptatie en de Omgevingswet nadrukkelijk een plaats.

In deze fase van het project om het waterketenplan op te stellen, wordt het gezamenlijke waterketenbeleid verder uitgewerkt. Een onderdeel daarvan is het opstellen van voorstellen voor de decentrale regelgeving in het kader van de Omgevingswet. De voorliggende notitie heeft tot doel om in beeld te brengen wat er in ieder geval in die voorstellen moet staan. De bruidsschat voor het omgevingsplan en de waterschapsverordening speelt daarin een belangrijke rol.

In paragraaf 2 van deze notitie wordt kort geschetst wat het omgevingsplan en de waterschapsverordening zijn en welke eisen de Omgevingswet daaraan stelt. Paragraaf 3 beschrijft de situatie bij inwerkingtreding van de Omgevingswet: het ontstaan van een omgevingsplan van rechtswege en een waterschapsverordening van rechtswege. In de volgende paragraaf wordt ingegaan op het proces na inwerkingtreding, waarin gemeenten en waterschappen hun omgevingsplan en waterschapsverordening gaan omzetten tot een volwaardige versie. In paragraaf 5 wordt ingegaan op de inhoud van de bruidsschat en wordt een voorstel gedaan voor de omzetting van de bruidsschat, afhankelijk van het onderwerp.

2. Kenmerken van het omgevingsplan en de waterschapsverordening

Met de stelselherziening omgevingsrecht wordt niet alleen op rijksniveau gestreefd naar integratie van de regels over de fysieke leefomgeving. Ook de decentrale overheden moeten aan de slag met integratie. De Omgevingswet verplicht gemeenten en waterschappen om alle juridisch bindende regels over de fysieke leefomgeving samen te voegen in respectievelijk het omgevingsplan en de waterschapsverordening.

Omgevingsplan

Het omgevingsplan is het gemeentelijke instrument met bindende regels voor burgers en bedrijven. In het omgevingsplan worden per gemeente alle voor de fysieke leefomgeving relevante regels ondergebracht. Het omgevingsplan zal dus alle huidige bestemmingsplannen gaan omvatten, maar ook regels uit bijvoorbeeld een kapverordening, erfgoedverordening en de "fysieke" onderdelen van de Algemene Plaatselijke Verordening (APV).

Er zijn ook regels die niet in het omgevingsplan terecht mogen komen. Voor de waterketen is relevant dat de rioolheffingsverordening en een eventuele verordening eenmalig aansluitrecht niet in het omgevingsplan worden geïntegreerd. Dat zijn

belastingverordeningen, en het Rijk heeft (in overleg met de koepelorganisaties) bepaald dat belastingregels buiten het omgevingsplan blijven.

Het omgevingsplan is gericht op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. De nadruk ligt daarbij op het woord “evenwichtig”. Gemeenten moeten zorgen dat met de regels in het omgevingsplan een goede balans ontstaat tussen het beschermen van de fysieke leefomgeving (beschermen van bijvoorbeeld de waterkwaliteit, de bodem en de werking van de riolering) en het benutten van de fysieke leefomgeving (activiteiten zoals bouwen, wonen en recreëren). Gemeenten hebben daarbij een grote mate van beleidsvrijheid. Die vrijheid wordt wel beperkt op de beleidsterreinen waar het Rijk en de provincies een rol hebben, zoals natuur, grondwaterbescherming en het beheer van de rijkswateren. Op die onderwerpen stellen het Rijk en de provincies instructieregels, die de gemeente moet opvolgen bij het opstellen van het omgevingsplan. De instructieregels van het Rijk staan in hoofdstuk 5 van het Besluit kwaliteit leefomgeving en de instructieregels van de provincie staan in de omgevingsverordening.

Relatie omgevingsvisie en omgevingsplan
De omgevingsvisie is van belang voor het omgevingsplan, omdat de omgevingsvisie het stellen van regels in een omgevingsplan zal moeten legitimeren. De onderbouwing van de noodzaak van de regels in het omgevingsplan komt dus terug in de omgevingsvisie. Dat betekent dat de omgevingsvisie op relevante onderdelen voldoende concreet zal moeten zijn om deze rol op een goede manier te vervullen.

Waterschapsverordening
De keur is de huidige verordening van het waterschap ter uitvoering van de waterbeheertaken. Dit wordt in het nieuwe stelsel de waterschapsverordening. Ook de waterschapsverordening moet alle regels over de fysieke leefomgeving integreren. Centraal in de waterschapsverordening staan gebods- en verbodsbepalingen die zich richten tot diegenen die handelingen uitvoeren in watersystemen (oppervlaktewater, grondwater, waterkeringen en bergingsgebieden).
Net als bij het omgevingsplan, mogen in de waterschapsverordening geen belastingregels worden opgenomen. De watersysteemheffing en verontreinigingsheffing blijven dus in aparte verordeningen geregeld. Daarnaast mag de waterschapsverordening geen regels over onderhoud bevatten. Onderhoudsverplichtingen moeten worden opgenomen in de onderhoudslegger op grond van de Waterschapswet.
Het Rijk en de provincies stellen ook instructieregels over waterschapsverordeningen. De instructieregels van het Rijk (in hoofdstuk 6 van het Besluit kwaliteit leefomgeving) gaan met name over de implementatie van de kaderrichtlijn water. De provinciale instructieregels komen in de omgevingsverordening te staan.

Het watertoetsproces
In het huidige watertoetsproces wordt een aantal stappen doorlopen met waterbeheerders om na te gaan of er rekening wordt gehouden met waterbelangen in ruimtelijke planprocessen van gemeenten, provincies en het Rijk. De kern van het instrument wordt gevormd door vroegtijdig overleg, een wateradvies en een waterparagraaf in de ruimtelijke plannen (zoals bestemmingsplannen).
De Omgevingswet gaat uit van een integrale benadering van alle aspecten van de fysieke leefomgeving, zoals ruimtelijke ordening, water, natuur, bodem en milieukwaliteit. Alle bestuursorganen moeten bij de uitoefening van hun taken en bevoegdheden rekening houden met de taken van andere bestuursorganen (art. 2.2 Omgevingswet). Met dit uitgangspunt borgt de Omgevingswet bijvoorbeeld dat gemeenten bij het opstellen van een omgevingsvisie en omgevingsplan al in een vroeg stadium de waterbelangen meewegen.

Andersom geldt dat waterschappen bij het opstellen van de waterschapsverordening rekening moeten houden met de taken van de gemeenten. De watertoets zou, gelet op dit uitgangspunt, niet meer wettelijk hoeven te worden voorgeschreven. Toch is een (enigszins aangepaste) watertoets in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen. Deze nieuwe watertoets legt meer nadruk op de inhoudelijke vertaling van het waterbelang in onder andere omgevingsplannen, en minder op het proces.

3. Inwerkingtreding Ow: omgevingsplan en waterschapsverordening van rechtswege

Via de Invoeringswet Omgevingswet zorgt het Rijk ervoor dat bij inwerkingtreding van de Omgevingswet alle gemeenten een omgevingsplan hebben, en alle waterschappen een waterschapsverordening. Het omgevingsplan dat van rechtswege ontstaat, bevat alle vigerende bestemmingsplannen en een aantal verordeningen, waaronder een eventuele verordening afvoer hemel- en grondwater (als de gemeente die had vastgesteld). De waterschapsverordening die van rechtswege ontstaat, bevat de keur en de algemene regels van het waterschap. Daarnaast bevatten het omgevingsplan en de waterschapsverordening de regels van de bruidsschat. Naast het omgevingsplan blijven de verordeningen met regels over de fysieke leefomgeving van de gemeente (anders dan de verordening afvoer hemel- en grondwater) vooralsnog gewoon bestaan. Die verordeningen moeten gaandeweg worden geïntegreerd in het omgevingsplan.
Het omgevingsplan van rechtswege en de waterschapsverordening van rechtswege voldoen nog niet aan de eisen van het nieuwe stelsel, zoals de instructieregels. Voor gemeenten geldt een overgangstermijn tot 2029: op 1/1/2029 moet het omgevingsplan helemaal klaar zijn en voldoen aan het nieuwe stelsel. Waterschappen krijgen twee jaar de tijd om een “echte” waterschapsverordening te maken, die aan alle eisen van de Omgevingswet, het Besluit kwaliteit leefomgeving en de instructieregels van de provincie voldoet.

Er zijn verschillende onderwerpen die in het huidige recht uitputtend zijn geregeld door het Rijk, maar onder de Omgevingswet niet meer. Voor deze onderwerpen zou (zonder overgangsrecht) een gat kunnen vallen, want gemeenten en waterschappen hebben die regels nog niet direct bij inwerkingtreding in het omgevingsplan en de waterschapsverordening verwerkt. Het Rijk voorziet in overgangsrecht voor deze voormalige rijksregels in de vorm van de bruidsschat. De bruidsschat wordt van rechtswege toegevoegd aan ieder omgevingsplan en iedere waterschapsverordening. Zo wordt het gat gedicht.
Na inwerkingtreding van de Omgevingswet kunnen gemeenten en waterschappen de bruidsschatregels aanpassen of schrappen. En bruidsschatregels die zij goed vinden, kunnen ze behouden. Het voordeel van deze vorm van overgangsrecht is dat iedere gemeente en ieder waterschap zijn eigen tempo kan kiezen, terwijl de betreffende regels wel direct op de juiste plaats staan. De regels over de betreffende onderwerpen zijn voor burgers en bedrijven direct vanaf inwerkingtreding te vinden in het omgevingsplan en de waterschapsverordening, en ze zullen daar – al dan niet in aangepaste vorm – ook altijd te vinden zijn.

4. Na inwerkingtreding Ow: aanpassen van het omgevingsplan

Na inwerkingtreding van de Omgevingswet zullen gemeenten aan de slag gaan met de stapsgewijze ombouw van het omgevingsplan van rechtswege naar een volwaardig, nieuw omgevingsplan. Daarbij moet de gemeente de instructieregels van het Besluit kwaliteit leefomgeving en eventuele instructieregels uit de omgevingsverordening van de provincie opvolgen. En hetzelfde geldt voor de waterschappen: zij moeten de waterschapsverordening van rechtswege ombouwen naar een nieuwe, volwaardige waterschapsverordening in overeenstemming met alle instructieregels.

Gezien de omvang van alle regels over de fysieke leefomgeving die nu in bestemmingsplannen en verordeningen staan, is het niet te verwachten dat gemeenten in één keer een nieuw omgevingsplan voor de gehele gemeente zullen vaststellen. In plaats daarvan zullen gemeenten het omgevingsplan deels gebiedsgericht (bijvoorbeeld een nieuwbouwwijk) en deels thematisch (bijvoorbeeld het onderwerp water) opbouwen, in een serie van opeenvolgende wijzigingen van het omgevingsplan. De gemeente zal bij iedere wijziging van het omgevingsplan, zowel gebiedsgericht als thematisch, moeten bekijken of naast toevoeging van nieuwe regels ook regels van de bruidsschat of oude regels uit de voormalige bestemmingsplannen of hemelwaterverordening geschrapt of aangepast moeten worden. Deze werkwijze is geïllustreerd in onderstaande figuur. Uiteindelijk moet dit er toe leiden dat er in 2029 een integraal omgevingsplan is dat voldoet aan alle eisen van het nieuwe stelsel.

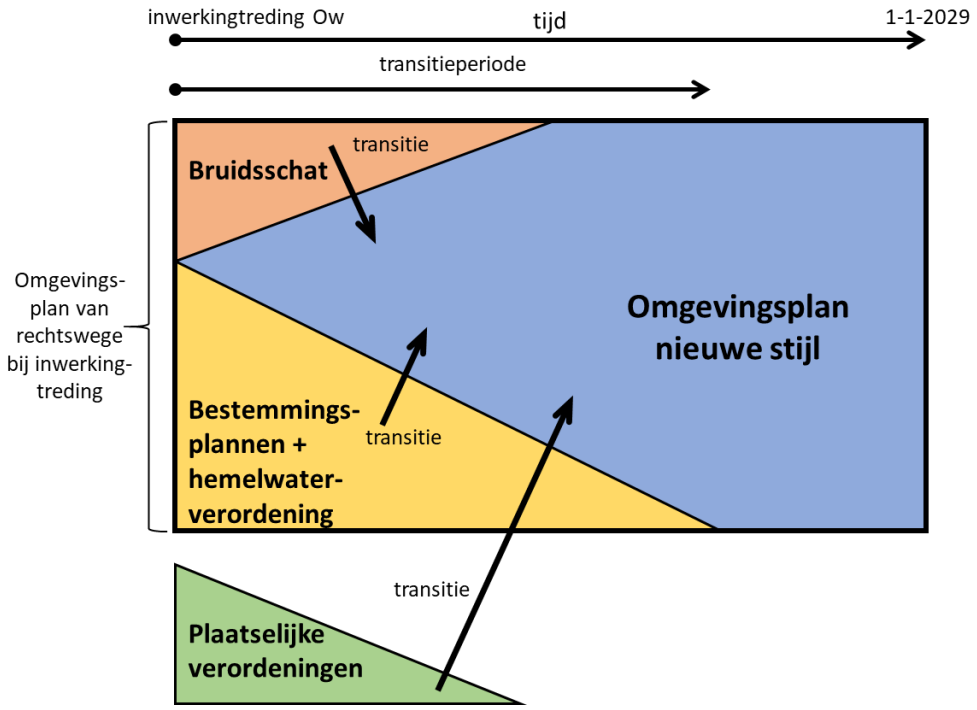

Geografische component: werkingsgebieden
Regels in het omgevingsplan of de waterschapsverordening moeten altijd een geografisch werkingsgebied hebben. Dat werkingsgebied wordt digitaal vastgelegd in geometrische informatie-objecten (GIO). Het omgevingsplan en de waterschapsverordening zullen regels bevatten die gelden voor het gehele gebied van de gemeente of het waterschap. Daarnaast zullen er regels zijn met een kleiner werkingsgebied: bijvoorbeeld de kernen, of een bepaalde wijk. Zo kunnen regels over bijvoorbeeld waterberging gebiedsspecifiek gemaakt worden: op iedere plek kan worden bepaald wat de omvang van de vereiste waterberging in het betreffende gebied moet zijn. Het is zelfs mogelijk om een regel heel specifiek aan een bepaalde locatie te koppelen, tot op het niveau van een straat of perceel.

5. Inhoud en omzetting van de bruidsschat

De bruidsschat is te vinden in het Invoeringsbesluit Omgevingswet.[4] De bruidsschat voor het omgevingsplan is opgenomen in afdeling 7.1 van het invoeringsbesluit en de bruidsschat voor de waterschapsverordening in afdeling 7.2. Bij beide bruidsschatten hoort ook een toelichting, die is opgenomen in bijlage 1 en 2 bij het invoeringsbesluit. De toelichting wordt bij inwerkingtreding van de Omgevingswet, net als de bruidsschatregels zelf, van rechtswege opgenomen in ieder omgevingsplan en iedere waterschapsverordening.

De bruidsschat voor het omgevingsplan omvat in totaal ruim 70 pagina's. Het grootste deel daarvan – 50 pagina's – bestaat uit regels over milieubelastende activiteiten. Daarnaast zijn er 10 pagina's met regels over bouwen en nog eens 10 pagina's met overige regels. De bouwregels van de bruidsschat voor het omgevingsplan bevatten één onderwerp dat van belang is voor de waterketen, namelijk de aansluitleidingen voor huishoudelijk afvalwater en afstromend regenwater. Binnen de milieuregels van de bruidsschat voor het omgevingsplan zijn de regels over lozen op de riolering en in de bodem relevant. Dat zijn circa 16 pagina's. De bruidsschat voor de waterschapsverordening is 20 pagina's groot, waarvan 16 pagina's gaan over lozingen in oppervlaktewater. De rest gaat over indieningsvereisten en beoordelingsregels voor vergunningen en de meld- en meetplicht bij grondwateronttrekkingen.

De regels in de bruidsschat van het omgevingsplan die relevant zijn voor de waterketen kunnen worden gecategoriseerd in vijf soorten regels. Die onderverdeling is een handig aanknopingspunt om te bepalen wat de gemeente met de betreffende regels zou moeten doen.

<u>Categorie 1: regels die rechtstreeks samenhangen met de gemeentelijke watertaken</u>
De bruidsschat voor het omgevingsplan bevat een aantal regels die rechtstreeks raken aan de gemeentelijke watertaken. Als eerste betreft dat de regels over de aansluitleidingen voor huishoudelijk afvalwater en afstromend regenwater (artikel 22.12). In dit artikel zijn de regels van het Bouwbesluit 2012 overgenomen over de eisen aan terreinleidingen bij nieuwbouw en bestaande bouw en over het zogeheten aansluitvoorschrift (het voorschrift dat B&W stellen over de ligging, hoogte en diameter van aansluitleidingen ter plaatse van de perceelgrens). Ten tweede betreft het de regels over de lozing van grondwater, afstromend regenwater en huishoudelijk afvalwater in de bodem en in de riolering. Deze regels staan in de paragrafen 22.3.8.1 tot en met 22.3.8.3 van de bruidsschat omgevingsplan (Op).

Deze eerste categorie regels zouden moeten worden aangepast aan het beleid dat in de omgevingsvisie en het watertakenplan / watertakenprogramma is opgenomen. De regels over lozing van huishoudelijk afvalwater in het buitengebied kunnen bijvoorbeeld concreter worden gemaakt door het juiste geografische werkingsgebied toe te voegen: in welk deel van het buitengebied moet worden aangesloten op drukriolering of gemeentelijke IBA's en in welk deel van het buitengebied moeten perceeleigenaren zelf hun huishoudelijke afvalwater zuiveren? De regels over lozen van grondwater en hemelwater kunnen worden toegesneden op de invulling van de gemeentelijke zorgplichten voor grondwater en hemelwater: wat moeten perceeleigenaren in welk gebied met die afvalwaterstromen doen? Als de gemeente bijvoorbeeld een bergingseis hanteert voor opgevangen regenwater, dan

[4] Zie https://www.omgevingswetportaal.nl/wet-en-regelgeving/documenten/publicaties/2020/03/12/voorjaarsversie-invoeringsbesluit-omgevingswet-maart-2020, onderdeel 5.

ligt het voor de hand om die eis op te nemen bij de regels over lozen van hemelwater moeten terugkomen.
Het aansluitvoorschrift (onderdeel van de bouwregels van de bruidsschat) kan worden vereenvoudigd door algemene, rechtstreeks werkende regels te stellen over de ligging, hoogte en diameter van de leidingen – in ieder geval bij gemeenten die daar al een "standaardvoorschrift" voor hebben ontwikkeld. Dat scheelt een hoop werk, aangezien het aansluitvoorschrift nu nog per perceel moet worden gesteld en een afzonderlijk besluit (of als onderdeel van de bouwvergunning).

Categorie 2: BBT-regels over veel voorkomende lozingen
De tweede categorie regels in de bruidsschat betreft veel voorkomende lozingen, waarvoor de lozingsregels het niveau van de beste beschikbare technieken (BBT) weergeven. Dat is de inspanning die generiek van bedrijven wordt verwacht om de nadelige gevolgen voor het milieu te beperken. Voorbeelden van deze categorie zijn:

- grondwater afkomstig van grondwatersanering (§ 22.3.8.1 Op)
- op- en overslaan van inerte goederen (§ 22.3.8.6 Op)
- wassen van motorvoertuigen (§ 22.3.14 Op)
- bereiden van voedingsmiddelen (§ 22.3.15 Op)

In het algemeen is het aan te raden om deze regels van de bruidsschat te behouden. Alleen in bijzondere omstandigheden is er een reden om deze regels te veranderen. Zo kunnen de regels over voedselbereiding (de verplichte vetafscheider in de horeca) voor een specifiek restaurant te streng zijn, als er bij de voedselbereiding geen of weinig vetten worden gebruikt. In dat geval ligt het echter eerder voor de hand om via een maatwerkvoorschrift toe te staan dat geen vetafscheider wordt toegepast, dan om voor dat specifieke geval de regels in het omgevingsplan aan te passen.

Categorie 3: vangnetvergunningplicht voor lozingen in schoonwaterriolering
Conform het huidige Activiteitenbesluit is in art. 22.264 van de bruidsschat omgevingsplan een vergunningplicht opgenomen voor alle lozingen op de hemelwaterriolering of een ontwateringsstelsel, die niet afkomstig zijn van bedrijven die onder het Besluit activiteiten leefomgeving vallen en die niet onder de algemene regels van de bruidsschat vallen. Dit wordt wel de vangnetvergunning voor lozingen genoemd. Een vergelijkbare vergunningplicht is opgenomen in de bruidsschat voor de waterschapsverordening (Wv), voor lozingen in oppervlaktewater (zie art. 2.61 Wv). In samenhang met deze vangnetvergunningplicht is in de bruidsschat voor het omgevingsplan een aantal paragrafen opgenomen waarin lozingen worden toegestaan, zonder dat er inhoudelijke eisen worden gesteld. De enige reden dat deze paragrafen bestaan, is omdat de betreffende lozingen anders onder de vangnetvergunningplicht zouden vallen. Dit betreft:

- koelwater (§ 22.3.8.4 Op)
- periodiek reinigen bouwwerken (§ 22.3.8.5 Op)
- schoonmaken drinkwaterleidingen (§ 22.3.8.7 Op)
- calamiteitenoefeningen (§ 22.3.8.8 Op)
- recreatieve visvijvers (§ 22.3.12 Op)

In het algemeen wordt – ook onder het huidige recht – geen aanvraag om dergelijke vergunningen gedaan. Het betreffende artikel speelt in de praktijk alleen een rol bij de handhaving: burgers en bedrijven kunnen op dit artikel worden aangesproken als zij afvalwater of afvalstoffen in de hemelwaterriolering lozen die daarin evident niet thuis horen (denk aan het lozen van motorolie in een straatkolk). Het is echter ook mogelijk om tegen dit soort lozingen op te treden op grond van de specifieke zorgplicht (art. 22.42 bruidsschat omgevingsplan en art. 2.4 bruidsschat waterschapsverordening). Dat vergt een iets andere

werkwijze van toezichthouders: zij moeten in dat geval onderbouwen dat een burger of bedrijf niet de zorg betracht die redelijkerwijs van hem wordt verwacht, in plaats van een overtreding van een lozingsverbod. Toezichthouders hebben daar op dit moment vaak bezwaren tegen. Daar staat tegenover dat de specifieke zorgplicht in het Besluit activiteiten leefomgeving dezelfde rol gaat vervullen, en toezichthouders dus sowieso moeten aanleren om tegen overtredingen van de specifieke zorgplicht op te treden.
Als hierover binnen de gemeente en het waterschap overeenstemming wordt bereikt, dan kunnen van de bruidsschat zowel de vangnetvergunningplicht als de bovengenoemde paragrafen geschrapt worden.

Categorie 4: regels over afwijkende lozingsroutes
In het huidige Activiteitenbesluit wordt voor verschillende lozingen een aantal mogelijke lozingsroutes toegestaan (bijvoorbeeld: bij voorkeur lozen op een vuilwaterriool, maar als er geen vuilwaterriool aanwezig is of de capaciteit daarvan is niet toereikend, dan mag onder voorwaarden ook geloosd worden in oppervlaktewater). In het Besluit activiteiten leefomgeving is een aantal van dit soort alternatieve lozingsroutes geschrapt. Het Bal bevat maar één voorgeschreven lozingsroute, en afwijkende lozingsroutes moeten worden toegestaan met een maatwerkvoorschrift of met maatwerkregels in het omgevingsplan en de waterschapsverordening.
Om bestaande bedrijven die van de vervallen alternatieve lozingsroutes gebruik maken niet in de wielen te rijden, zijn enkele alternatieve lozingsroutes in de bruidsschat opgenomen. Het gaat om de volgende onderdelen:

- op- en overslaan niet-inerte goederen (§ 22.3.8.6 Op en afdeling 2.8 Wv)
- spoelen biologische gewassen, sorteren biologisch fruit (§ 22.3.9 Op en afdeling 2.13 Wv)
- maken betonmortel (§ 22.3.10 Op en afdeling 2.14 Wv)
- uitwassen van beton (§ 22.3.11 Op en afdeling 2.14 Wv)

Gemeenten en waterschappen zouden moeten bekijken of de betreffende alternatieve lozingsroutes daadwerkelijk worden gebruikt. Waar ze niet worden gebruikt, ligt het voor de hand om de betreffende artikelen te schrappen. De voorgeschreven lozingsroute van het Besluit activiteiten leefomgeving blijft dan de hoofdregel, en als een nieuw bedrijf een alternatieve lozingsroute wil gebruiken dan zal het daarvoor een maatwerkvoorschrift moeten aanvragen. Bij bestaande bedrijven die wel gebruik maken van de alternatieve lozingsroute in de bruidsschat, kan die alternatieve lozingsroute eveneens in een maatwerkvoorschrift worden geregeld. Als dat is gebeurd, kunnen de bovengenoemde onderdelen uit de bruidsschat worden geschrapt. Alleen als het om grote aantallen (bestaande of te verwachten) bedrijven gaat, is er een reden om de betreffende onderdelen in de bruidsschat te behouden.

Categorie 5: regels over kleinschalige activiteiten
In het Besluit activiteiten leefomgeving worden in het toepassingsbereik van de regels voor verschillende bedrijfstakken ondergrenzen (drempels) gehanteerd. Alleen als een bedrijf boven de drempel komt, zijn de regels van het besluit van toepassing. De drempels zijn in sommige gevallen opgehoogd ten opzichte van het huidige Activiteitenbesluit. Om te zorgen dat voor bedrijven die nu wel onder het Activiteitenbesluit vallen, maar die straks niet onder het Besluit activiteiten leefomgeving vallen, toch dezelfde regels blijven gelden, zijn de regels voor bedrijven onder de drempel opgenomen in de bruidsschat. Dit betreft ook een aantal bedrijfstakken waarbij lozingen op de riolering voorkomen:

- slachten van dieren, uitsnijden vlees etc. (§ 22.3.17)
- opslaan van vaste mest (§ 22.3.23)
- fokken, houden of trainen van vogels of zoogdieren (§ 22.3.25)

Ook voor de lozingen van deze bedrijfstakken is de vraag of de specifieke regels nodig zijn. Mogelijk kan volstaan worden met de specifieke zorgplicht van de bruidsschat. Als het oordeel is dat de specifieke zorgplicht afdoende bescherming biedt, dan kunnen de betreffende lozingsregels uit de bruidsschat geschrapt worden. Zo niet, dan kan de gemeente ze behouden.

Afstemming bij het maken van een keuze over de omgang met de bruidsschat
De keuze voor het omgaan met regels van de bruidsschat kan de gemeente niet alleen maken. Als eerste zal de omgevingsdienst of regionale uitvoeringsdienst (RUD) betrokken moeten worden. Zij voeren immers het toezicht uit op de betreffende regels en weten dus in hoeverre bepaalde activiteiten of overtredingen in de praktijk voorkomen. En daarnaast moeten gemeente en waterschap steeds gelijk optrekken bij het omvormen van de bruidsschat. Voor vrijwel iedere regel over lozingen in de bodem of riolering in de bruidsschat van de gemeente bestaat immers een corresponderende regel over de lozing in oppervlaktewater in de bruidsschat van het waterschap. Als de gemeente of het waterschap zonder afstemming die regels gaat veranderen, ontstaan er ongewenste effecten.

Colibri Advies BV

Simon Handgraaf